

DIAGNOZA SĄDECKIEGO OBSZARU FUNKCJONALNEGO

Nowy Sącz 2022

TYTUŁ OPRACOWANIA:

Diagnoza Sądeckiego Obszaru Funkcjonalnego

ZAMAWIAJĄCY:

Stowarzyszenie Sądecki Obszar Funkcjonalny
ul. Rynek 1
33-300 Nowy Sącz

WYKONAWCA:

Roman Batko Consulting
ul. Józefitów 11/8
30-039 Kraków
e-mail: roman.batko@batkoconsulting.com.pl
tel.: 604 261 998

Spis treści

I Wstęp	4
II Metodyka opracowania Diagnozy	5
III Uwarunkowania wynikające z położenia geograficznego, dostępność komunikacyjna i mobilność.....	7
IV SOF w polityce rozwoju województwa małopolskiego	13
IV.1. MOF na tle obszarów problemowych i obszarów strategicznej interwencji (wojewódzkich, krajowych).....	13
IV.2. SOF w regionalnej sieci osadniczej.....	22
V SOF jako obszar funkcjonalny.....	24
V.1. Analiza metodyk delimitacji obszarów funkcjonalnych.....	24
V.2. Wybór metodyki delimitacji obszaru funkcjonalnego	27
V.3. Delimitacja Sądeckiego Obszaru Funkcjonalnego	31
VI Środowisko przyrodnicze i kulturowe SOF	35
VII Analiza statystyczna w układzie społecznym, gospodarczym i przestrzennym	48
VII.1. Demografia i struktura ludności	48
VII.2. Działalność społeczna na terenie SOF	51
VII.3. Aktywność obywatelska mieszkańców, społeczeństwo obywatelskie.....	54
VII.4. Bezpieczeństwo zdrowotne.....	57
VII.5. Edukacja.....	66
VII.6. Potencjał i konkurencyjność gospodarki SOF.....	75
VII.7. Rynek pracy	84
VII.8. Kondycja finansów publicznych	89
VII.9. Stan środowiska naturalnego.....	98
VIII Badanie ankietowe	109
VIII.1. Wyniki badania ankietowego.....	109
VIII.2. Podsumowanie badania ankietowego.....	130
IX Misja, wizja i cele Sądeckiego Obszaru Funkcjonalnego oraz proponowane rekomendacje	132
XI System wdrażania strategii, monitoring i ewaluacja.....	144
XII Ramy finansowe i źródła finansowania.....	146
XIII Literatura	147
XIV Spis tabel.....	148
XV Spis rysunków.....	149

I Wstęp

Diagnoza Sądeckiego Obszaru Funkcjonalnego opracowana została w ramach projektu nr RPMP.13.03.00-12-0009/21 pn. „Opracowanie strategii terytorialnej (Planu Działań ZIT) dla ZIT Nowego Sącza na terenie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego”. Podstawowym celem diagnozy jest rozpoznanie najważniejszych cech, zasobów, potencjałów, problemów Sądeckiego Obszaru Funkcjonalnego (dalej SOF) dla potrzeb planowania długofalowej polityki rozwoju. Opracowanie strategii stanowi również kluczowy instrument pozyskiwania środków zewnętrznych na realizację planowanych przez gminy zadań. Diagnozę tę sporządzono w oparciu o statystykę publiczną (GUS, Bank Danych Lokalnych, Monitor rozwoju lokalnego, Polska w liczbach), dokumenty i materiały Urzędów Miast i Gmin wchodzących w skład SOF oraz poprzez zbadanie opinii mieszkańców i liderów lokalnych. Wyniki tych prac są przedmiotem niniejszego opracowania i będą podstawą do skonstruowania strategii terytorialnej (Planu Działań ZIT) dla ZIT Nowego Sącza.

II Metodyka opracowania Diagnostyki

Prace nad niniejszym dokumentem prowadziła firma Roman Batko Consulting pod kierunkiem dr hab. Roman Batko prof. UJ i AWL. Pierwszy etap prac obejmował diagnozę stanu istniejącego oraz analizy z wykorzystaniem techniki *desk research*, czyli analizę dokumentów zastanych, polegającej na poszukiwaniu danych w dostępnych bazach w celu pogłębienia informacji na temat zasobów strategicznych Sądeckiego Obszaru Funkcjonalnego. Najbardziej aktualne i dostępne dane zostały zaprezentowane w formie wykresów i tabel, w różnych wariantach okresowych. W procesie badawczym korzystano przede wszystkim z metod jakościowych, obejmujących analizę dokumentów zastanych oraz badań ilościowych w postaci kwestionariusza ankiety. Stosowano także narzędzia analizy i interpretacji danych. W opracowaniu dokonano także przeglądu najnowszej literatury przedmiotu. Zgodnie z założeniami metod jakościowych, znaczna część badań opierała się na pisaniu tekstów, począwszy od notatek i transkrypcji, przez opisy i interpretacje, aż po prezentację ostatecznych rezultatów badania jako całości. W badaniach zastosowano analizę deskryptywną (polegającą na wyłonieniu wzorów, tematów i regularności ze zbioru danych) oraz teoretyczną (wyjaśniającą sposób pojawienia się wzorów w zgromadzonych danych)¹. Badania zakończono w momencie osiągnięcia nasycenia teoretycznego, które w dalszej kolejności pozwoliło na opracowanie wniosków i wygenerowanie obszarów strategicznych. Badania przeprowadzono w warunkach naturalnych dla rozmówców, a dane uzyskiwane w badaniach miały charakter opisowy i koncentrowały się na doświadczeniach uczestników i ich interpretacji. Badania jakościowe dotyczyły dokonujących się procesów, jak również ich wyników i konsekwencji. Rolą badacza było samodzielne gromadzenie danych, badanie dokumentów, obserwacje zachowań i przeprowadzanie wywiadów. Proces przeprowadzenia badań polegał na przeglądzie danych, nadawaniu im znaczenia i porządkowaniu ich oraz dzieleniu na poszczególne zakresy tematyczne. W badaniach zastosowano triangulację, czyli łączenie różnych źródeł danych. Zgodnie z typologią N. K. Denzina wykorzystano

¹ Por. U. Flick, *Projektowanie badania jakościowego*, Warszawa 2012, s. 128.

triangulację²: danych (polegającą na użyciu danych z różnych źródeł), teoretyczną (polegającą na użyciu różnych teorii do interpretacji materiału terenowego) oraz metodologiczną (polegającą na użyciu wielu metod badawczych)³. Zastosowanie teorii w badaniach jakościowych miało charakter indukcyjny. W badaniach dokonano także doboru próby. U. Flick definiuje ją jako sposób selekcji przypadków, materiałów czy zdarzeń, które umożliwiają jak najbardziej owocne zgłębienie badanego zjawiska. Według Angrosino dobór i rozmiar próby zależą od rodzaju badanej grupy oraz posiadanych zasobów. Na rzecz niniejszego opracowania dokonano doboru próby w obrębie przypadków i materiałów. Celowy dobór próby opierał się na wyborze osób, które mają doświadczenie istotne ze względu na przedmiot badań⁴. Dobór próby dotyczył również dokumentów, dokonywano bowiem selekcji w obrębie dostępnych materiałów⁵. Aby mieć bardziej szeroki obraz dotyczący potencjału rozwojowego Sądeckiego Obszaru Funkcjonalnego, aktualnej sytuacji społeczno-gospodarczej, mocnych i słabych stron, szans oraz zagrożeń z punktu widzenia jego mieszkańców, opracowano i udostępniono ankietę online. Ankieta zawierała 12 pytań jednokrotnego i wielokrotnego wyboru. Pytania odnosiły się do oceny mocnych i słabych stron SOF, czynników rozwoju lokalnego oraz wyboru kierunków rozwoju SOF. W badaniu wzięło udział 191 respondentów. Przygotowano również ankietę skierowaną do partnerów społeczno-gospodarczych oraz właściwych podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska oraz podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób z niepełnosprawnościami, równości płci i niedyskryminacji w celu lepszego zrozumienia zróżnicowanej perspektywy i potrzeby podmiotów działających w ramach Sądeckiego Obszaru Funkcjonalnego. Kwestionariusz ankiety zawierał 11 pytań, na które odpowiedziało 23 respondentów. Ustalenia diagnostyczne zostały pogrupowane w ramach trzech bloków tematycznych, dotyczących sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej SOF.

² N.K. Denzin, *The Research Act: A Theoretical Introduction to Sociological Methods*, 2d ed., McGraw-Hill, New York 1978.

³ Por. M. Kostera, *Antropologia organizacji: metodologia badań terenowych*, Warszawa 2005, s. 98.

⁴ Por. M. Angrosino, *Badania etnograficzne i obserwacyjne*, Warszawa 2010, s. 67, 139-140.

⁵ Tamże, s. 176.

III Uwarunkowania wynikające z położenia geograficznego, dostępność komunikacyjna i mobilność

Sądecki Obszar Funkcjonalny leży w południowo-wschodniej Polsce, w południowej części województwa małopolskiego. Od południa graniczy z Republiką Słowacką (granica państwa), od wschodu z powiatem gorlickim, od północy z tarnowskim i brzeskim, a od zachodu z limanowskim i nowotarskim. Powierzchnia całkowita SOF wynosi 1607,5 km², z czego większość zajmują tereny górskie i wyżynne (pogórza), a także doliny rzeczne Dunajca z jego głównymi dopływami – Popradem i Kamienicą. Rzeki te rozdzielają główne pasma górskie Sądecczyzny - Beskid Sądecki, Beskid Niski i Beskid Wyspowy otaczające Kotlinę Sądecką z Nowym Sączem⁶.

W skład Sądeckiego Obszaru Funkcjonalnego wchodzi następujące jednostki, tj.:

- Miasto Nowy Sącz
- Miasto Grybów
- Gmina Chełmiec
- Gmina Gródek nad Dunajcem
- Gmina Grybów
- Gmina Kamionka Wielka
- Gmina Korzenna
- Gmina Krynica-Zdrój
- Gmina Łabowa
- Gmina Łącko
- Gmina Łososina-Dolna
- Gmina Muszyna
- Gmina Nawojowa
- Gmina Piwniczna-Zdrój
- Gmina Podegrodzie
- Gmina Rytro
- Gmina Stary Sącz

⁶ Zob. *Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Nowosądeckiego na lata 2017-2020 z perspektywą do 2024 r.*, Nowy Sącz 2017, s. 8.

Sądecki Obszar Funkcjonalny obejmuje łącznie 17 jednostek administracyjnych – 2 gminy miejskie, 4 gminy miejsko-wiejskie oraz 11 gmin wiejskich. Największą część powierzchni SOF zajmują gminy: Grybów, Krynica-Zdrój, Muszyna, Łącko, Piwniczna-Zdrój, Łabowa, Chełmiec oraz Korzenna.

Rysunek 1: Zasięg Sądeckiego Obszaru Funkcjonalnego – Powiat nowosądecki. Źródło: <https://nowosadecki.pl/pl/polozenie>

Przez Sądecki Obszar Funkcjonalny przechodzą 3 szlaki kolejowe: linia kolejowa nr 96 Tarnów – Leluchów, nr 104 Chabówka – Nowy Sącz oraz nr 105 Muszyna – Krynica-Zdrój.

Największe znaczenie dla ruchu komunikacyjnego na obszarze SOF ma droga krajowa nr 75 Brzesko-Nowy Sącz-Krynica z połączeniami do przejść granicznych w Mniszku nad Popradem, Leluchowie i Muszynie.

Ponadto przez teren SOF przebiegają:

- drogi krajowe:

- nr 28 Zator - Wadowice - Limanowa - Nowy Sącz - Gorlice - Przemyśl - Medyka – granica państwa
- nr 75 Brzesko - Czchów - Nowy Sącz - Krynica Zdrój
- nr 87 Nowy Sącz - Stary Sącz - Piwniczna Zdrój - granica państwa

- drogi wojewódzkie:

- nr 969 (Nowy Targ – Stary Sącz)
- nr 975 (Dąbrowa Tarnowska – Dąbrowa)
- nr 981 (Zborowice – Krynica)
- nr 971 (Piwniczna – Krynica)

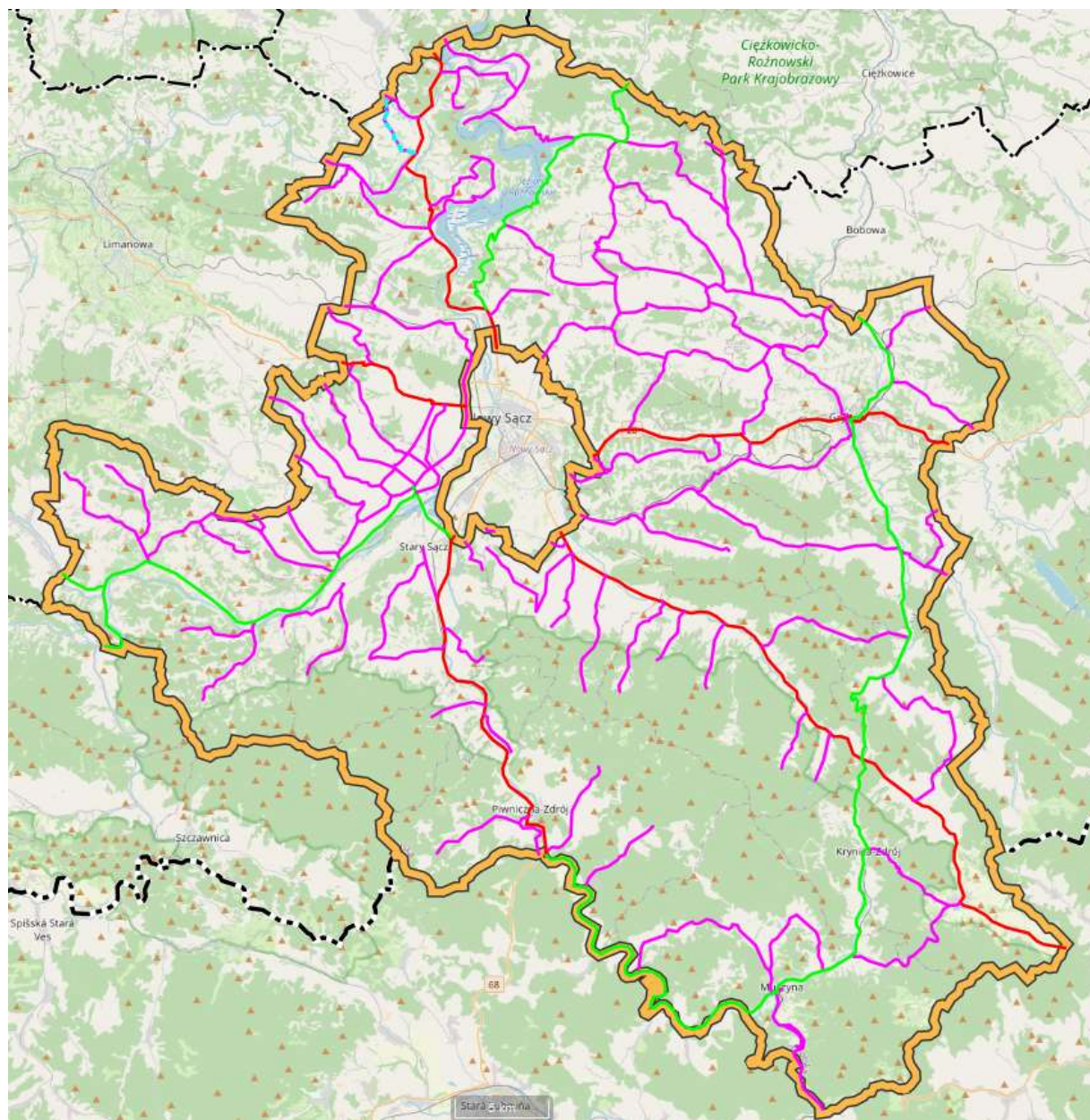
a także drogi powiatowe i gminne.

Pomiędzy mniejszymi miejscowościami istotną rolę pełnią drogi gminne, zwłaszcza w kontekście rozwijającej się turystyki. Ważne znaczenie komunikacyjne dla mieszkańców SOF ma obwodnica północna i zachodnia Nowego Sącza. Łączna długość dróg gminnych i powiatowych na 100 km² powierzchni wynosiła w 2020 roku 639,21 km (o 24,5 km więcej w porównaniu do roku 2011).

2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
614,74	663,75	585,86	585,94	587,25	587,32	606,99	641,33	638,53	639,21

Tabela 1: Długość dróg powiatowych i gminnych na obszarze SOF w latach 2011-2020. Źródło: opracowanie własne na podstawie monitorrozwoju.pl

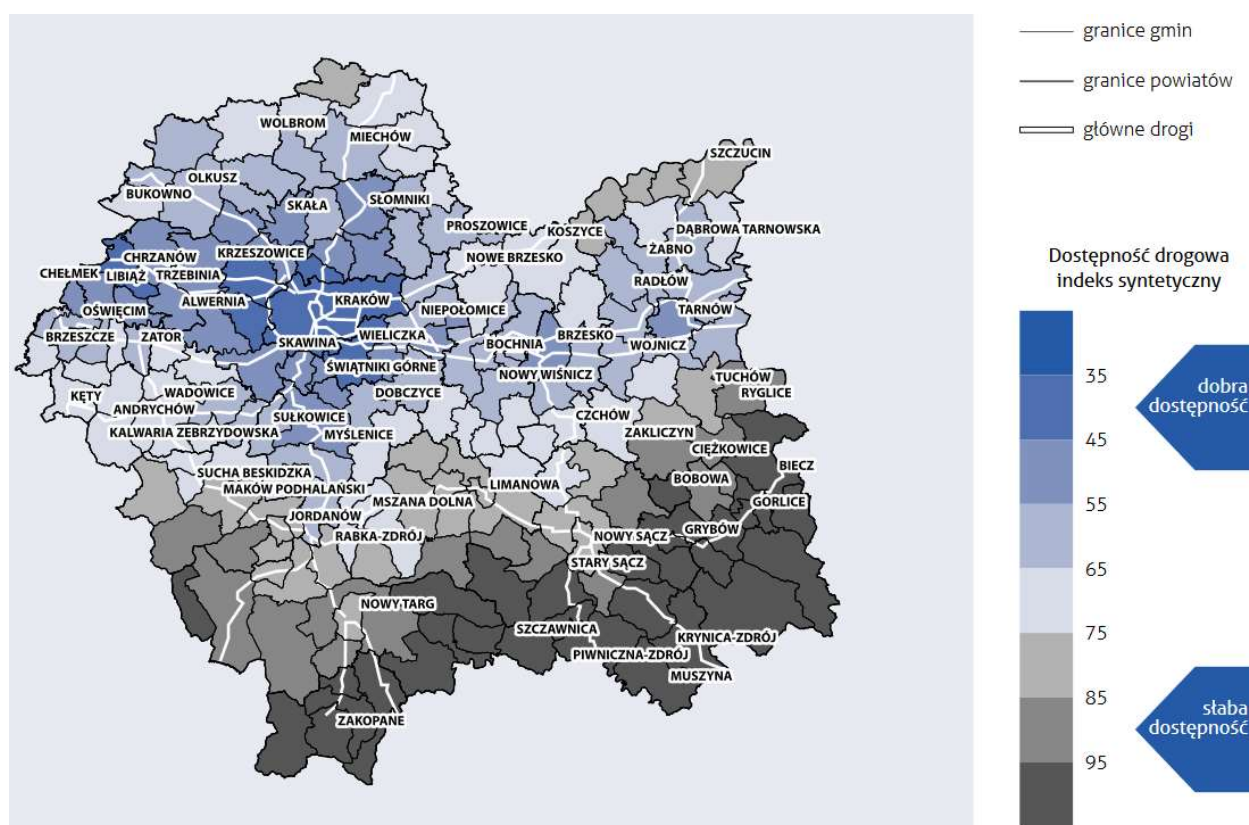
Poniższy rysunek przedstawia sieć dróg na obszarze Sądeckiego Obszaru Funkcjonalnego:

- Drogi**
- Wewnętrzne
 - Gminne
 - Powiatowe
 - Wojewodzkie
 - Krajowe
 - Ekspresowe
 - Autostrady

Rysunek 2: Sieć dróg na obszarze SOF. Źródło: <https://powiatnowysacz.lp-portal.pl/#map=Kyn6yE>

Dostępność transportową w ujęciu regionalnym określa czas dojazdu do najważniejszych punktów i korytarzy komunikacyjnych, takich jak np. lotnisko, węzeł autostrady, miasto metropolitalne, miasto powiatowe, najbliższe miasto, przejścia graniczne, stolica. Ma to znaczenie nie tylko dla indywidualnych podróży (samochody osobowe), ale również dla innych typów transportu (publicznego, towarowego) oraz różnych celów przemieszczania się (dojazdy do pracy, dojazdy do szkół, wpływ na rozwój turystyki). Analizując wewnątrzregionalną dostępność drogową należy stwierdzić, że najlepszą dostępnością w Małopolsce cieszy się Kraków i gminy sąsiadujące oraz obszary zlokalizowane w ciągu komunikacyjnym autostrady A4. Z kolei obszary o najslabszej dostępności zlokalizowane są w południowo-wschodniej części województwa (w tym gmina Muszyna i Piwniczna-Zdrój), co jest spowodowane położeniem na uboczu głównych dróg, a także peryferyjnym położeniem względem gęsto zaludnionych obszarów⁷.

Rysunek 3: Indeks syntetyczny dostępności transportowej – drogowej. Źródło: Zob. Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”, s. 109.

⁷ Zob. Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”, s. 109.

Do Krakowa - głównego ośrodka w Małopolsce dzieli SOF ok. 100 km (w przybliżeniu 2 h jazdy samochodem - przez A4, DK75, DK28, DW 966, 2.5-3.5 h jazdy pociągiem oraz ok. 2.5 h jazdy autobusem). Tarnów - drugie największe miasto w województwie znajduje się w odległości ok. 65 km od Nowego Sącza (w przybliżeniu 1.5 h jazdy samochodem - przez DW 975 lub DW 977 i ok. 2 jazdy pociągiem).

Położenie jednostek należących do SOF względem największych ośrodków miejskich w regionie jest zatem w znacznym stopniu niekorzystne, ponieważ powoduje utrudniony dojazd zarówno jego mieszkańców do większych ośrodków miejskich (dostępność usług, rynku pracy, rynku zbytu). Z drugiej jednak strony, generuje to wśród mieszkańców większy popyt na usługi „na miejscu” (szansa dla przedsiębiorczych mieszkańców).

IV SOF w polityce rozwoju województwa małopolskiego

IV.1. MOF na tle obszarów problemowych i obszarów strategicznej interwencji (wojewódzkich, krajowych)

W dokumencie „Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030” obszar strategicznej interwencji (OSI) definiowany jest jako „wskazany w strategii rozwoju obszar o zidentyfikowanych lub potencjalnych powiązaniach funkcjonalnych lub o szczególnych warunkach społecznych, gospodarczych lub przestrzennych, decydujących o występowaniu barier rozwoju lub trwałych, możliwych do aktywowania, potencjałów rozwojowych, do którego kierowana jest interwencja publiczna łącząca inwestycje finansowane z różnych źródeł, w tym w szczególności gospodarcze, infrastrukturalne i w zasoby ludzkie, lub rozwiązania regulacyjne”⁸.

W Strategii Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”, zdefiniowano, że obszarami objętymi strategiczną interwencją w Małopolsce powinny być:

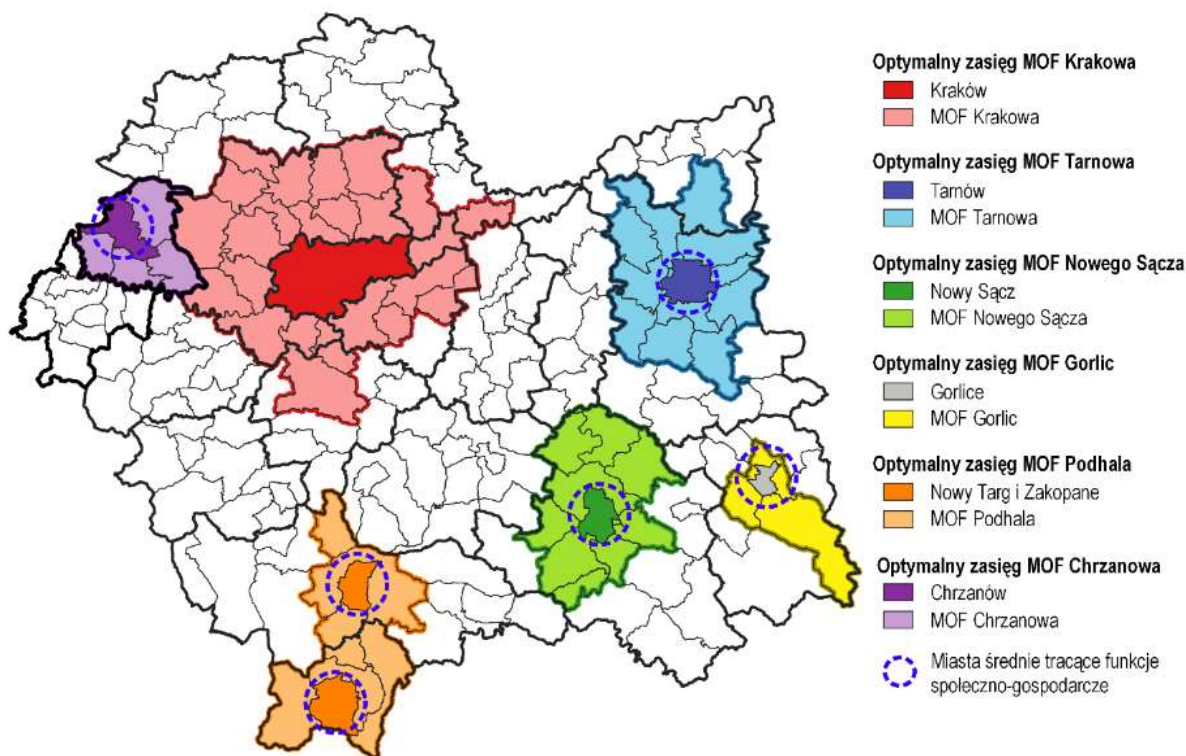
- Miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze
- Miejskie Obszary Funkcjonalne (MOF)
- Obszar transformacji energetycznej – Małopolska Zachodnia
- Gminy zmarginalizowane (w tym obszary zagrożone trwałą marginalizacją)
- Miejscowości uzdrowiskowe
- Obszary prawnie chronione

W Strategii Rozwoju Województwa „Małopolska 2030” za obszary wzrostu, o wyjątkowych możliwościach rozwojowych uznano miasta i obszary funkcjonalne wokół nich (MOF) – wskazano 6 takich obszarów w Małopolsce, w tym MOF Nowego Sącza. Poziom oraz czynniki wpływające na rozwój ośrodków miejskich należy rozpatrywać wspólnie z procesami zachodzącymi na otaczających je terenach.

W MOF istotna jest poprawa skuteczności koordynacji procesów rozwojowych oraz

⁸ Zob. *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego*, Warszawa 2019, s. 117.

jakości i efektywności systemu usług publicznych. W związku z tym, województwo kierować będzie do tych obszarów szczególne wsparcie⁹.

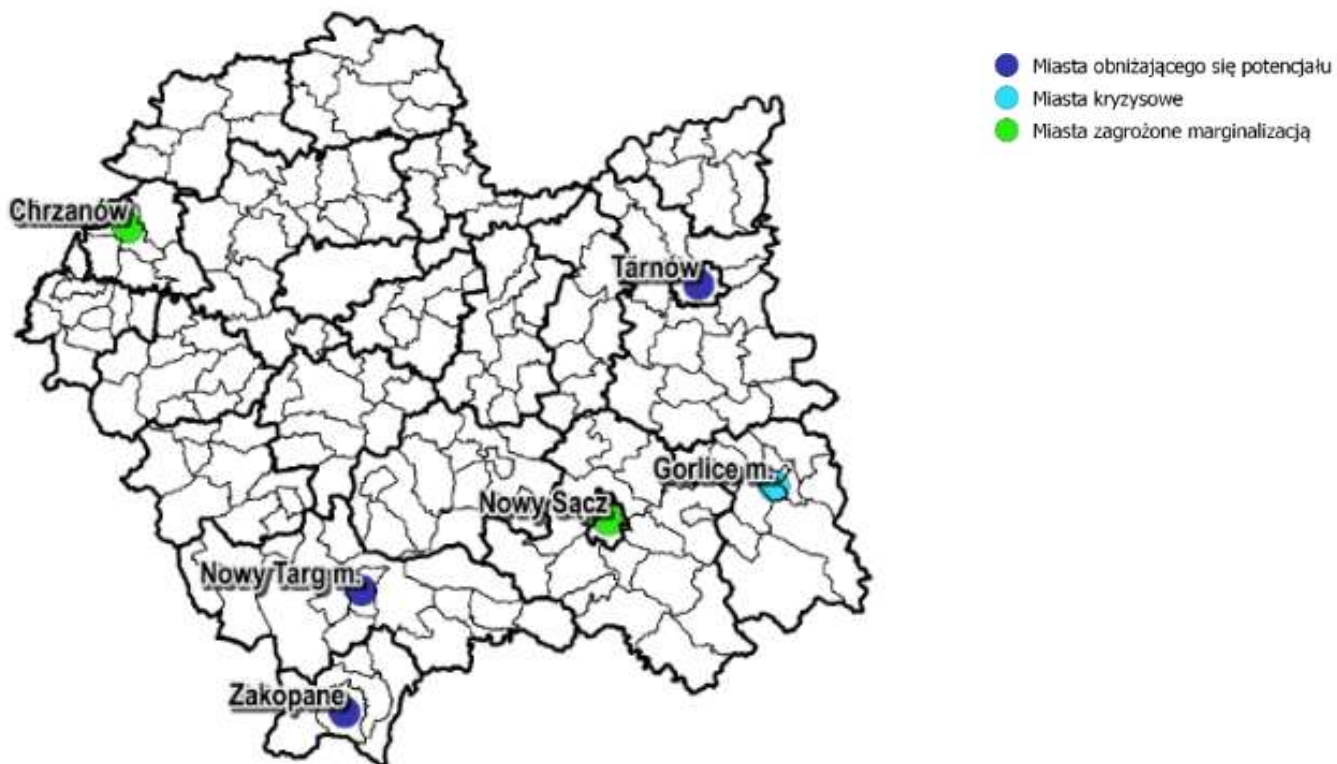

Rysunek 4: Delimitacja miejskich obszarów funkcjonalnych w Małopolsce - proponowane zasięgi MOF. Źródło: Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”, s. 66.

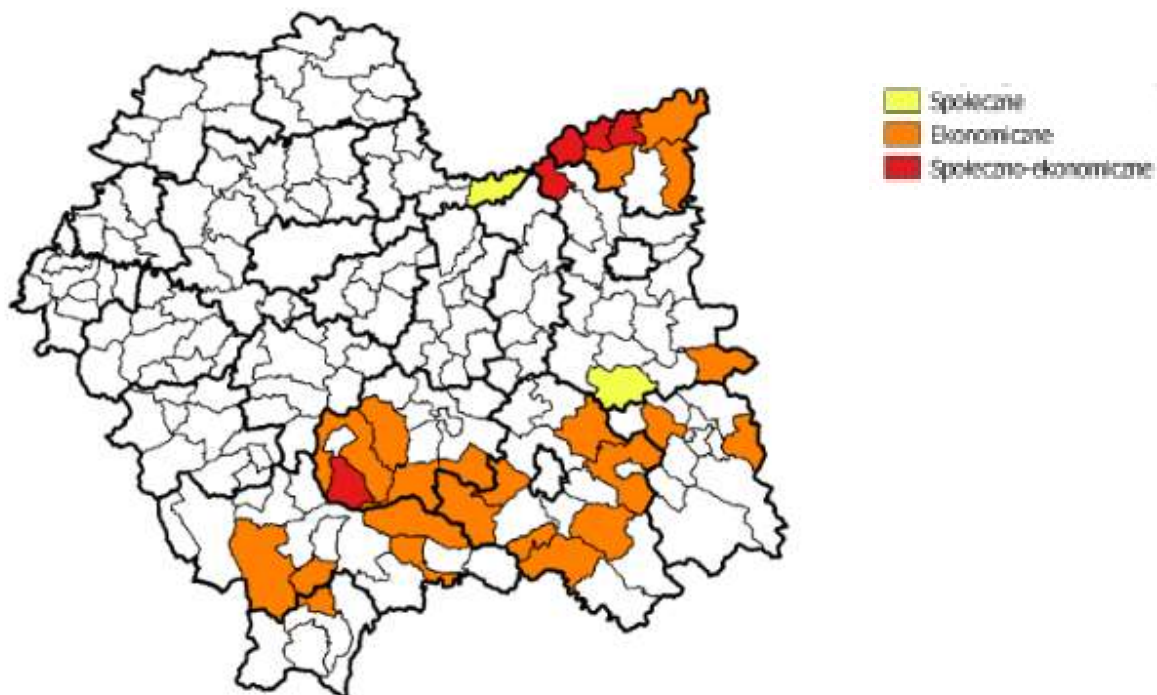
Miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze oraz obszary zagrożone trwałą marginalizacją wspierane będą z poziomu kraju i regionu za pomocą specjalnie dedykowanych instrumentów. Z poziomu regionalnego przewiduje się objęcie wskazanych OSI krajowych dodatkową interwencją, np. w postaci specjalnych preferencji lub premiujących kryteriów w ramach konkursów wspieranych z Funduszy Europejskich dla Małopolski 2021-2027 Małopolska Przyszłości. Ze „Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju” wynika, że w województwie małopolskim zidentyfikowano 6 miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze, wśród których znajduje się Nowy Sącz¹⁰.

⁹ Tamże, s. 65-66.

¹⁰ Zob. Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”, s. 64.

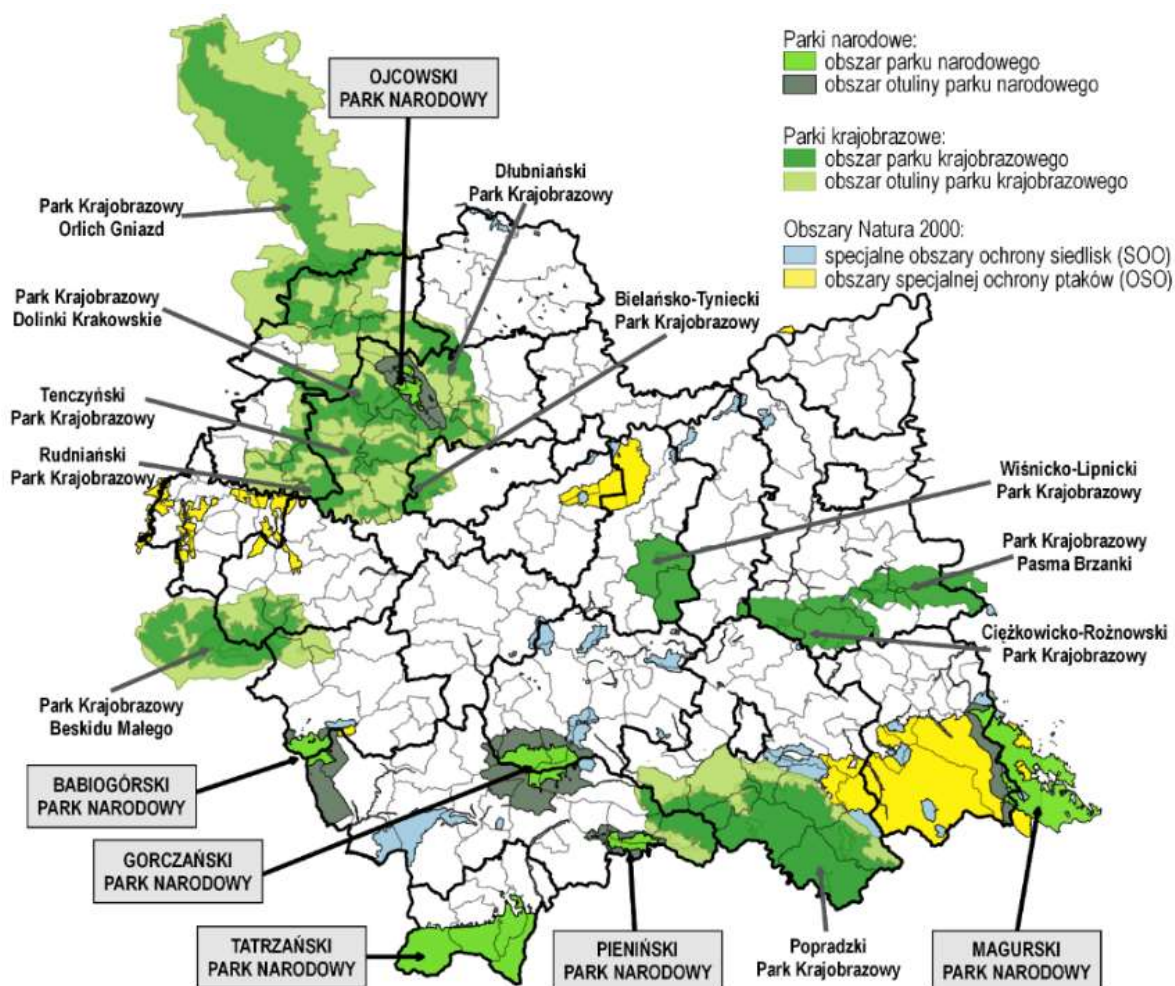
Rysunek 5: Miasta tracące funkcje społeczno-gospodarcze. Źródło: Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”, s. 65.

Rysunek 6: Obszary zagrożone trwałą marginalizacją. Źródło: Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”, s. 65.

Obszarami objętymi strategiczną interwencją powinny zostać obszary prawnie chronione, takie jak np. parki narodowe, parki krajobrazowe czy obszary Natura 2000 - obszary szczególnie cenne pod względem przyrodniczym, jak i wprowadzające pewne ograniczenia związane z użytkowaniem mieszkalnym, ekonomicznym, rolniczym oraz leśnym tych i okolicznych terenów. Poza dotychczasowym wsparciem w zakresie ochrony środowiska, szczególna interwencja z poziomu Województwa powinna zostać skierowana do gmin, na terenie których zlokalizowane są obszary prawnie chronione, jako rekompensata dla barier wywoływanych przez obostrzenia środowiskowe. Ponadto Województwo Małopolskie będzie wyróżniać gminy, które wykazują się aktywnością w zakresie działań środowiskowych. Będą one mogły uzyskać preferencje w programach konkursowych finansowanych ze środków budżetu Województwa oraz w ramach konkursów wspieranych z Funduszy Europejskich dla Małopolski 2021-2027 Małopolska Przyszłości¹¹.

¹¹ Tamże, s. 72.

Rysunek 7: Obszary cenne przyrodniczo. Źródło: Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”, Załącznik do uchwały Nr XXXI/422/20 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 17.12.2020 s.72.

Ponieważ na terenie SOF występują formy ochrony przyrody, takie jak pomniki przyrody, obszary Natura 2000, rezerваты przyrody, obszary chronionego krajobrazu, parki Krajobrazowe i użytki ekologiczne, wpisuje się on w OSI obszarów prawnie chronionych.

Innym dokumentem, który wyróżnia kluczowe wyzwania dotyczące miast i ich miejskich obszarów funkcjonalnych jest „Krajowa Polityka Miejska 2030”. Proponuje ona priorytetowe kierunki rozwiązań wokół następujących kwestii¹²:

- problem suburbanizacji i ładu przestrzennego: rozlewanie się zabudowy miejskiej na obszary otaczające (*urban sprawl*), pociągające za sobą duże koszty ekonomiczne,

¹² Zob. Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej, *Krajowa Polityka Miejska 2030*, Warszawa 2022.

społeczne czy środowiskowe. Wśród kluczowych rozwiązań tej sytuacji jest potrzeba zmian w planowaniu przestrzennym oraz lepsza integracja planowania przestrzennego ze społeczno-gospodarczym.

- Współpraca w miejskich obszarach funkcjonalnych oraz wzmocnienie zdolności rozwojowych miast i MOF, polegające na:

- niwelowaniu barier w skutecznym rozwiązywaniu problemów wykraczających poza granice jednostek administracyjnych,
- mobilizowaniu kapitału inwestycyjnego i poszukiwaniu dodatkowych możliwości rozwoju gospodarczego,
- upowszechnianiu instrumentów współpracy ponadlokalnej oraz określeniu adekwatnych rozwiązań prawnych dla obszarów metropolitalnych i poza metropolitalnych,
- dążeniu do zwiększenia odporności dochodowej jednostek samorządu terytorialnego oraz ich stabilizacji finansowej,
- rozwoju ekosystemu usług cyfrowych.

- Jakość środowiska przyrodniczego w miastach i działania adaptacyjne wobec zmian klimatu: problemami wokół tego obszaru są deficyt terenów zielonych, pogłębiająca się susza hydrologiczna oraz zanieczyszczenia powietrza. Powodują one konieczność rozwoju „błękitno-zielonej infrastruktury”, przeciwdziałanie powodziom, wprowadzenie standardów ochrony i kształtowania zieleni w procesach inwestycyjnych, upowszechnianie mechanizmów zwiększania naturalnej retencji i powierzchni biologicznie czynnej, a także inwestycje w zmniejszenie energochłonności budynków mieszkalnych czy niwelowanie głównych źródeł niskiej emisji w transporcie.

- Systemy mobilności miejskiej i bezpieczeństwa ruchu i związane z nimi problemy zorientowania przestrzeni miejskich na samochody oraz nie wystarczająco rozwiniętej i fragmentarycznej infrastruktury rowerowej. Wyjściem naprzeciw zidentyfikowanym problemom jest znoszenie barier prawnych utrudniających integrację systemu transportu publicznego, ale także uzupełnienia porządku prawnego w zakresie jego rozwoju technologicznego i organizacyjnego. Konieczne

jest także szersze otwieranie przestrzeni miejskich na promocję ruchu pieszego i rowerowego oraz mikromobility.

- Promocja działań społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb mieszkaniowych w związku z problemami związanymi ze starzeniem się społeczeństwa, niskim przyrostem naturalnym oraz procesami migracyjnymi, które powodują potrzebę większego wykorzystania potencjału srebrnej gospodarki, działań zwiększających aktywność zawodową oraz dostępność mieszkań.

Jednym z dokumentów, który określa współpracę UE z Polską, jest Umowa Partnerstwa dla realizacji polityki spójności na lata 2021-2027¹³. Określa ona cele i zakres interwencji, odpowiedzialne instytucje za zarządzanie funduszami, programy oraz ich finansowanie. Umowa Partnerstwa zwraca uwagę na różnice w rozwoju poszczególnych województw, a w ich granicach na zróżnicowanie między subregionami. Część pieniędzy zostanie przeznaczona dla obszarów strategicznej interwencji (OSI). Instrumenty terytorialne opisane w dokumencie służą wzmocnieniu współpracy i partnerstw samorządów, które realizują wspólne działania rozwojowe na podstawie strategii terytorialnych. Wśród wspomnianych instrumentów znajdują się:

1. Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS)

RLKS realizuje projekty o małej skali, zgłaszane oddolnie na poziomie lokalnym. Wpisują się one w potrzeby gmin i powiatów powiązanych ze sobą funkcjonalnie. Instrument jest przeznaczony dla obszarów wiejskich, miejsko-wiejskich oraz miejskich.

2. Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT)

Ich istotą jest realizacja projektów partnerskich. Mają one wspierać miejskie obszary funkcjonalne, czyli gminy miejskie, miejsko-wiejskie oraz wiejskie. ZIT jest przeznaczony dla MOF miast wojewódzkich i MOF miast średnich tracących funkcje

¹³ Zob. Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej, *Umowa Partnerstwa dla realizacji polityki spójności na lata 2021-2027*, Warszawa 2022, s. 224-231.

społeczno-gospodarcze. Szczególnie ważnymi dla ZIT tematami są: transport niskoemisyjny, poprawa stanu środowiska przyrodniczego na obszarze MOF, zwiększenie efektywności energetycznej w MOF oraz wsparcie rozwoju kształcenia i szkolenia zawodowego.

3. Inny Instrument Terytorialny (IIT)

IIT jest to narzędzie będące propozycją dla samorządów, które będą realizowały przygotowaną razem strategię rozwoju na rzecz swojego obszaru funkcjonalnego i rozwiązywały wspólne problemy. Bazą dla tworzenia tego typu instrumentów mogą być zdobyte przez JST doświadczenia w realizacji kontraktów samorządowych, porozumień sieciowych czy regionalnych instrumentów terytorialnych. IIT są przeznaczone dla miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze, dla których nie wyznaczono miejskich obszarów funkcjonalnych (MOF), obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją, OSI o znaczeniu regionalnym oraz obszarów rewitalizacji.

„Krajowy Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności” (KPO) jest planem rozwojowym określającym cele związane z odbudową potencjału rozwojowego gospodarki utraconego w wyniku pandemii oraz wsparcie budowy trwałej konkurencyjności gospodarki i wzrost poziomu życia społeczeństwa w dłuższym horyzoncie czasowym, co będzie odbywać się w szczególności poprzez przyspieszenie rozwoju niskoemisyjnej gospodarki o obiegu zamkniętym, która w sposób odpowiedzialny wykorzystuje zasoby środowiska, a także rozwój oparty na wykorzystaniu rozwiązań cyfrowych¹⁴. Jako punkt wyjścia dla określenia obszarów interwencji w postaci reform i inwestycji w ramach KPO zostało zidentyfikowanych dziewięć kluczowych wyzwań strategicznych, takich jak:

- Poziom produktywności gospodarki – zdolność do tworzenia wysokiej jakości miejsc pracy w warunkach transformującej się gospodarki.
- Niekorzystne trendy demograficzne i podaż zasobów pracy.

¹⁴ Zob. Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej, *Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększenia Odporności*, Warszawa 2022.

- Klimat inwestycyjny i poziom inwestycji prywatnych.
- Uniezależnienie od węgla i transformacja kluczowych sektorów gospodarki do modelu niskoemisyjnego.
- Transformacja cyfrowa gospodarki.
- Niewystarczająca jakość i ograniczony dostęp do usług zdrowotnych oraz zdolność do szybkiego reagowania systemu ochrony zdrowia na zagrożenia epidemiczne.
- Stan infrastruktury, struktura i bezpieczeństwo transportu służącego konkurencyjnej, zielonej gospodarce i inteligentnej mobilności.
- Koncentracja problemów rozwojowych i klimatycznych, utrata potencjału wzrostu oraz niska odporność na zjawiska kryzysowe w układzie terytorialnym.
- Zapewnienie stabilnych finansów publicznych¹⁵.

Realizacja KPO została skoncentrowana wokół następujących, sześciu komponentów, stanowiących obszary koncentracji reform i inwestycji:

A. Odporność i konkurencyjność gospodarki;

B. Zielona energia i zmniejszenie energochłonności;

C. Transformacja cyfrowa;

D. Efektywność, dostępność i jakość systemu ochrony zdrowia;

E. Zielona, inteligentna mobilność;

F. Poprawa jakości instytucji i warunków realizacji Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności.

W każdym komponencie KPO znajdują się interwencje na rzecz spójności terytorialnej – w zależności od zidentyfikowanych problemów – adresowane do obszarów wiejskich, miast, czy też obszarów szczególnie doświadczonych skutkami

¹⁵ Tamże, s. 10-23.

pandemii, gdzie występuje kumulacja problemów społeczno-gospodarczych¹⁶.

IV.2. SOF w regionalnej sieci osadniczej

Najwyższą gęstość zaludnienia w Małopolsce wykazują miasta i gminy położone w bezpośrednim sąsiedztwie większych miast, takich jak Kraków, Tarnów i Nowy Sącz, oraz obszary zlokalizowane w zachodniej części województwa. Region wyróżnia się policentryczną i równomiernie rozłożoną siecią osadniczą, a strukturę osiedleńczą Małopolski tworzą:

- ośrodek metropolitalny – Kraków;
- ośrodki miejskie regionalne (subregionalne) – Tarnów, Nowy Sącz;
- ośrodki miejskie powiatowe, aspirujące do miana miast subregionalnych (ponadlokalne I rzędu) – Oświęcim – Chrzanów, Nowy Targ – Zakopane,
- ośrodki miejskie powiatowe (ponadlokalne II rzędu) – pozostałe 12 miast powiatowych;
- ośrodki miejskie gminne (lokalne) – pozostałe 43 miasta;
- obszary wiejskie (168, w tym 120 samych gmin wiejskich)¹⁷.

Odsetek ludności miejskiej na terenie Sądeckiego Obszaru Funkcjonalnego (39,5%) jest niższy niż średni wskaźnik krajowy, który w 2021 r. wyniósł 58,8%. W samym Nowym Sączu mieszka 83 116 osób - 27,6% spośród mieszkańców SOF. Wśród pozostałych miast przeważają miasta małe (poniżej 20 tys. mieszkańców – Grybów, Krynica-Zdrój, Piwniczna-Zdrój, Stary Sącz) i bardzo małe (poniżej 5 tys. mieszkańców - Muszyna). W Małopolsce w porównaniu do 2020 r. zmniejszyła się liczba ludności w miastach województwa (o 4,9 tys.), w których mieszkało 1634,8 tys. osób, natomiast na wsi liczba ludności wzrosła (o 2,2 tys.) do 1772,9 tys. osób. Udział

¹⁶ Tamże, s. 26.

¹⁷ Zob. *Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”*, Załącznik do uchwały Nr XXXI/422/20 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 17.12.2020 s. 100.

ludności miejskiej w ogólnej liczbie ludności wyrażony współczynnikiem urbanizacji wyniósł 48,0%. Wyższe wartości współczynnika urbanizacji od średniego dla województwa odnotowano w 2021 r. w powiatach chrzanowskim (61,1%) i oświęcimskim (51,9%). Najmniej zurbanizowany był powiat tarnowski (11,7%)¹⁸. Ludność wiejska (181 649 osób – 60,4%) zamieszkuje 193 miejscowości niebędących miastami na terenie Sądeckiego Obszaru Funkcjonalnego. W województwie małopolskim obszary wiejskie zamieszkuje około 52% ludności, zatem wskaźnik ten pozostaje wyższy dla SOF o ok. 8%.

¹⁸ Zob. Urząd Statystyczny w Krakowie, *Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa małopolskiego 2022*, Kraków 2022, s. 66.

V SOF jako obszar funkcjonalny

V.1. Analiza metodyk delimitacji obszarów funkcjonalnych

Procedurę wyznaczania Sądeckiego Obszaru funkcjonalnego rozpoczęto od przeglądu prac dotyczących delimitacji obszarów funkcjonalnych. Analizie poddano następujące pozycje:

1. ESPON, 2007, *Study on Urban Functions. ESPON Project 1.4.3. Final Report*, ESPON Coordination Unit, Luxembourg.
2. *Delimitacja Poznańskiego Obszaru Metropolitalnego*, 2006, Wielkopolskie Biuro Planowania Przestrzennego, Poznań.
3. Gierańczyk W., Kordowska A., 2013, *Delimitacja obszarów funkcyjnych wybranych miast w województwie kujawsko-pomorskim*, Urząd Statystyczny w Bydgoszczy, Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego, Bydgoszcz.
4. Guzik R., Kołoś A., Fiedeń Ł., Kocaj A., Wiedermann K., 2020, *Dostępność komunikacyjna i relacje przestrzenne w województwie pomorskim*, Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej UJ, Kraków.
5. Guzik R., Kołoś A., Fiedeń Ł., Kocaj A., Wiedermann K., 2021, *Dostępność komunikacyjna i relacje przestrzenne w województwie kujawsko-pomorskim*, Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej UJ, Kraków.
6. Guzik R., Kołoś A., Fiedeń Ł., Kocaj A., Wiedermann K., 2021, *Dostępność komunikacyjna i relacje przestrzenne w województwie łódzkim*, Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej UJ, Kraków.
7. Guzik R., Kołoś A., Fiedeń Ł., Kocaj A., Wiedermann K., 2021, *Dostępność komunikacyjna i relacje przestrzenne w województwie warmińsko-mazurskim*, Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej UJ, Kraków.
8. Guzik R., Kołoś A., Fiedeń Ł., Kocaj A., Wiedermann K., 2021, *Dostępność komunikacyjna i relacje przestrzenne w województwie zachodniopomorskim*, Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej UJ, Kraków.

9. Guzik R., Kołoś A., Fiedeń Ł., Kocaj A., Wiedermann K., 2022, *Dostępność komunikacyjna i relacje przestrzenne w województwie małopolskim*, Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej UJ, Kraków.
10. Guzik R., Kołoś A., Gwosdz K., Biernacki W., Działek J., Kocaj A., Panecka-Niepsuj M., Wiedermann K., 2016, *Dostępność, relacje i powiązania przestrzenne w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Olsztyna*, Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej UJ, Kraków.
11. Guzik R., Zborowski A., Kołoś A., Micek G., Gwosdz K., Trzepacz P., Chaberko T., Kretowicz P., Ciechowski M., Dej M., Grad N., 2010, *Dostępność komunikacyjna i powiązania miast oraz delimitacja obszarów funkcjonalnych* [w:] B. Domański, A. Noworól (red.), *Małopolskie Miasta - Funkcje, Potencjał i Trendy Rozwojowe*, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Kraków, 88-184.
12. Karlsson C., Olsson M., 2006, *The identification of functional regions: theory, methods and applications*, *Annals of Regional Science*, 40(1), 1-18.
13. *Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030*, 2012, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa.
14. Komornicki T., Śleszyński P., 2009, *Typologia obszarów wiejskich pod względem powiązań funkcjonalnych i relacji miasto-wieś*, *Studia Obszarów Wiejskich*, 16, 9-37.
15. Liszewski S., 2005, *Delimitacja obszaru metropolitalnego Łodzi*, *Biuletyn KPZK PAN*, 2015, 25-47.
16. Smętkowski M., 2007, *Delimitacja obszarów metropolitalnych - nowe spojrzenie*, [w:] G. Gorzelak, A. Tucholska (red.), *Rozwój, region, przestrzeń*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, EUROREG, Warszawa, 215-233.
17. Smętkowski M., Jałowiecki B., Gorzelak G., 2009, *Obszary metropolitalne w Polsce: problemy rozwojowe i delimitacja*, *Raporty i analizy EUROREG*, 1/2009, Warszawa.
18. *Studium Planu Zagospodarowania Przestrzennego Obszaru Metropolitalnego Warszawy*, 2011, Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego, Warszawa.
19. Śleszyński P., 2013, *Delimitacja Miejskich Obszarów Funkcjonalnych stolic województw*, *Przegląd Geograficzny*, 85(2), 173-197.

20. Śleszyński P., 2014, *Delimitation and typology of functional urban regions in Poland based on commuting*, *Geographia Polonica*, 87(2).
21. Zborowski A. 2004, *Podejście funkcjonalno-strukturalne w badaniach delimitacji obszarów metropolitalnych w Polsce (przykład Krakowa)* [w:] J. Słodczyk (red.), *Przemiany struktury przestrzennej miast w sferze funkcjonalnej i społecznej*, Uniwersytet Opolski, Opole, 25–39.

W większości przypadków analiza powiązań między poszczególnymi gminami w ramach obszarów funkcjonalnych prowadzona była na podstawie różnych wskaźników, pochodzących od publicznie dostępnych danych, obrazujących tylko pośrednio stopień powiązań między poszczególnymi jednostkami. Poniżej omówione zostanie podejście funkcjonalne stosowane m. in. w pracach R. Guzika i in. z 2022 r., gdzie obszary funkcjonalne miast rozumiane są jako *zwarte strefy wyróżnione na poziomie gminnym, które odznaczają się ponadprzeciętną gęstością relacji i powiązań, jakie zachodzą między nimi a miastem rdzeniem*. Analiza tychże relacji powinna być oparta na istniejących powiązaniach, np. na dojazdach do pracy i szkół, migracjach międzygminnych, czy połączeniach w systemie transportu publicznego. Dla omawianych danych należy przyjąć odpowiednie wartości graniczne, powyżej których można zakładać, że powiązania są tak mocne, aby cechujące się nimi gminy można było włączyć w skład obszaru funkcjonalnego. W ramach poszczególnych wskaźników przyjęto dwie takie wartości: wyższą – oznaczającą spełnienie kryterium, oraz niższy próg pozwalający wyróżnić dany wskaźnik, a tym samym odznaczającą się nim gminę, jako potencjalnie wchodzącą w skład obszaru funkcjonalnego:

- dla dojazdów do pracy przyjęto, że jeśli z danej gminy wyjeżdża 60 i więcej osób na 1000 osób w wieku produkcyjnym do rdzenia obszaru funkcjonalnego, to kryterium dojazdów do pracy jest spełnione, a jeśli było to 40–59 osób dojeżdżających, to gminę tę można było uznać za potencjalnie wchodzącą w obręb danego obszaru funkcjonalnego,
- w przypadku dojazdów do szkół przyjęto odpowiednio progi 200 i 100 dojeżdżających uczniów na 1000 osób w wieku 16–19 lat w gminie,
- dla migracji ustalono progi 5 i 1 zameldowań na 1000 mieszkańców gminy przyjmującej,

- dla autorskiego wskaźnika dostępności transportu publicznego ustalono progi 40 i 20.

Wyróżnianie niższego progu autorzy uzasadniają założeniem, że gminy nie muszą spełniać kryteriów dla wszystkich czterech wskaźników, lecz np. tylko trzech, lub dwóch, z dwoma pozostałymi na poziomie potencjalnym. Dzięki temu delimitacja jest bardziej elastyczna, bowiem sztywne kryteria nie zawsze dobrze oddają rzeczywistość.

V.2. Wybór metodyki delimitacji obszaru funkcjonalnego

W niniejszym opracowaniu przyjęto kryteria podobne jak przedstawione powyżej, lecz lepiej dopasowane do obecnie dostępnych danych oraz specyfiki gmin powiatu nowosądeckiego i okolicznych. W delimitacji Sądeckiego Obszaru Funkcjonalnego wykorzystano następujące wskaźniki:

1. liczba osób dojeżdżających do szkół¹⁹ w Nowym Sączu w roku szkolnym 2019/2020 na 1 000 osób w wieku 16–19 lat²⁰ w danej gminie w 2020 r.,
2. liczba osób dojeżdżających do pracy²¹ w Nowym Sączu na 1 000 osób²² w danej gminie w 2016 r.,
3. średnia liczba osób, które wyprowadziły się z Nowego Sącza w ostatnich pięciu latach²³ (2016–2020) na 1 000 osób²⁴ w danej gminie w 2020 r.,
4. wskaźnik dostępności transportu publicznego w danej gminie, obliczony według wzoru:

$$W_{DG} = \frac{\sum_{i=1}^{i=n} W_{DW} \times \text{liczba mieszkańców wsi}}{\text{liczba mieszkańców gminy}}$$

gdzie: W_{DW} – wskaźnik dostępności wsi:

$$W_{DW} = W_T \times W_K$$

gdzie:

¹⁹ Dane pochodzą z macierzy przepływów związanych z edukacją szkolną w roku szkolnym 2019/2020 udostępnionej przez Główny Urząd Statystyczny w lutym 2022 r.

²⁰ Dane na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

²¹ Dane pochodzą z macierzy z badania przepływów ludności związanych z zatrudnieniem w 2016 r. udostępnionej przez GUS w maju 2019 r.

²² Dane na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

²³ Dane pochodzą z Bazy Demografia GUS. W momencie prowadzenia analiz te za 2021 r. nie były jeszcze dostępne.

²⁴ Dane na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W_T - wskaźnik najczęstszego czasu (T) bezpośredniego dojazdu autobusem lub pociągiem z głównego przystanku w danej wsi do centrum Nowego Sącza w godzinach 6⁰⁰-9⁵⁹, przyjmujący wartości:

0 - w przypadku braku kursów,

1 - gdy czas przejazdu był wyższy niż 60 min,

6-T/15 - gdy czas przejazdu mieścił się w przedziale 15-60 min,

5 - gdy czas przejazdu był niższy niż 15 min,

W_K - wskaźnik liczby bezpośrednich kursów (K) autobusów lub pociągów z głównego przystanku w danej wsi do centrum Nowego Sącza w godzinach 6⁰⁰-9⁵⁹, przyjmujący wartości:

0 - w przypadku braku kursów,

1 - w przypadku 1 kursu,

2 - w przypadku 2 kursów,

5-8/K - gdy liczba kursów mieściła się w przedziale 3-15,

5 - w przypadku więcej niż 15 kursów,

Analiza dostępności transportu publicznego została przeprowadzona na podstawie 81 rozkładów jazdy różnych przewoźników obsługujących autobusowe linie regularne udostępnionych przez poszczególne jednostki samorządu terytorialnego, rozkładów jazdy linii podmiejskich obsługiwanych przez Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne w Nowym Sączu oraz sieciowego rozkładu jazdy pociągów PKP Polskich Linii Kolejowych S.A.. Łącznie przeanalizowano 1846 pojedynczych kursów. Oznacza to, że licząc łącznie połączenia z każdej objętej badaniem wsi, z Nowym Sączem w ciągu godziny porannego szczytu komunikacyjnego łączy je ponad 460 relacji.

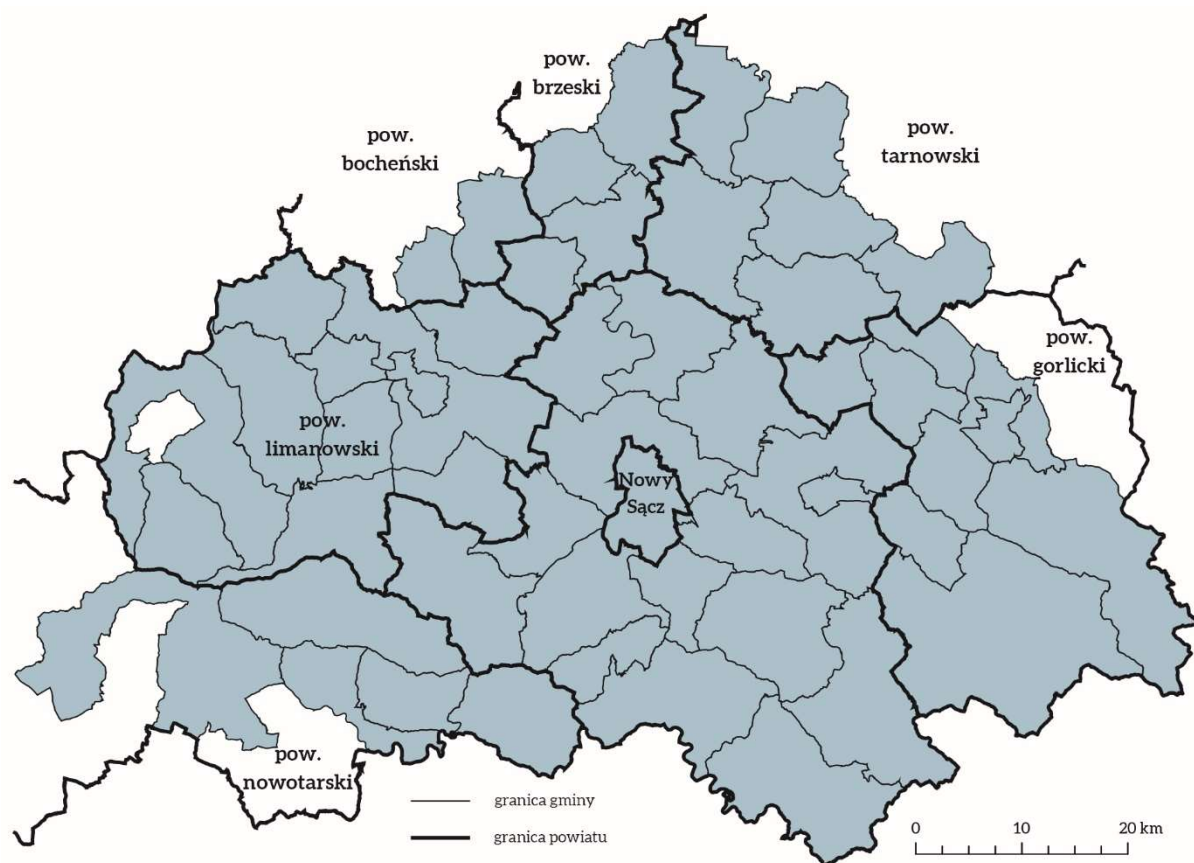
Zgodnie z omówioną wyżej metodyką delimitacji, do każdego z kryterium określono dwa progi wartości wskaźników dla poszczególnych gmin: spełnia w całości (D=1) oraz spełnia częściowo (D=0,5). Przyjęte progi zaprezentowano w tabeli poniżej.

Wskaźnik	Wartość wskaźnika spełniona:	
	w całości	częściowo
liczba dojeżdżających do szkół w Nowym Sączu w roku szkolnym 2019/2020 na 1 000 osób w wieku 16–19 lat	200	100
liczba osób dojeżdżających do pracy w Nowym Sączu na 1 000 osób w danej gminie w 2016 r.	50	20
średnia liczba osób, które wyprowadziły się z Nowego Sącza w latach 2016–2020 na 1 000 osób w danej gminie	3	0,3
wskaźnik dostępności transportu publicznego w danej gminie	15	10

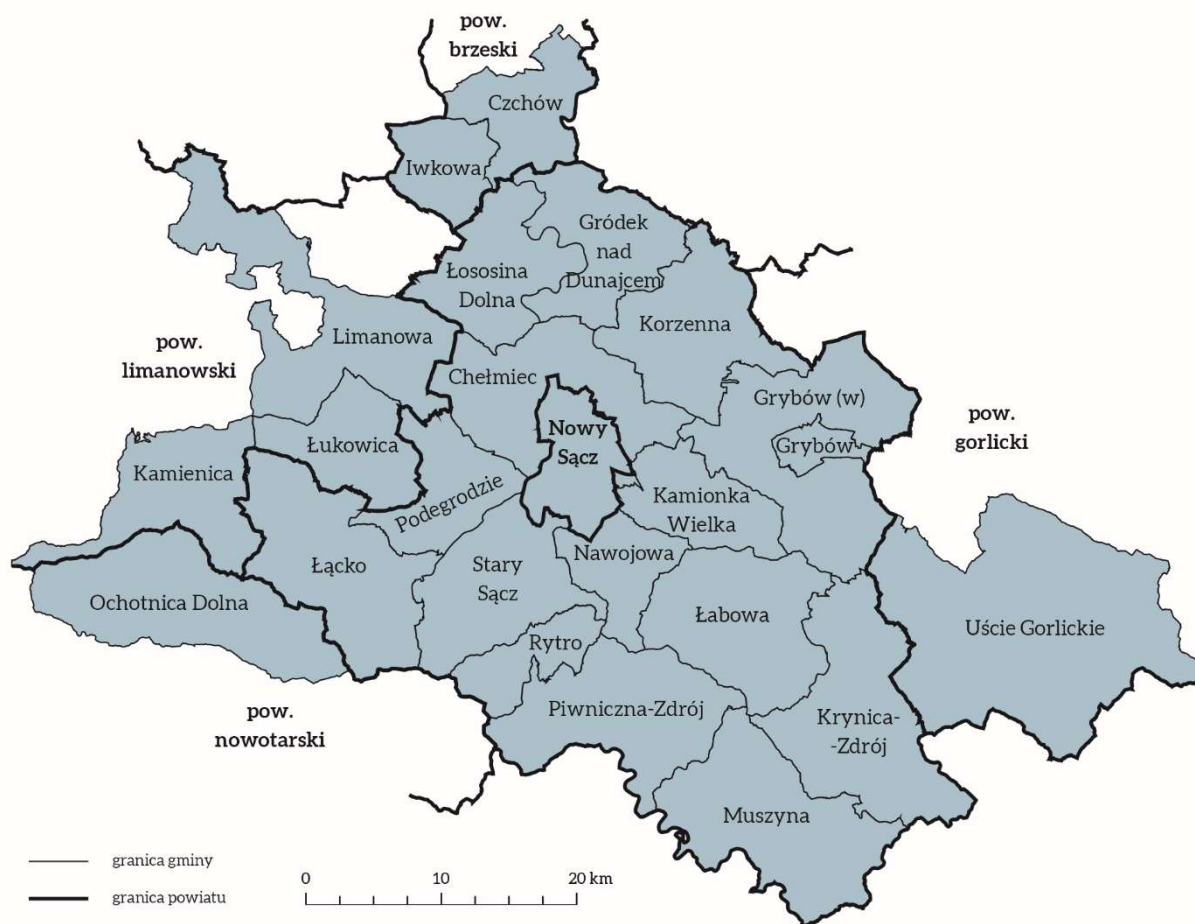
Tabela 2: Wartości wskaźników spełniających kryteria delimitacji. Źródło: opracowanie własne.

W pierwszej części analizy, jej zasięg przestrzenny obejmował powiat nowosądecki oraz gminy z nim graniczące bezpośrednio lub pośrednio przez jedną gminę (rys. 8).

Po przeanalizowaniu wyników na podstawie pierwszych trzech kryteriów, do kolejnego etapu, czyli analizy dostępności transportu publicznego wybrano wszystkie gminy powiatu nowosądeckiego oraz gminy Czchów i Iwkowa z powiatu brzeskiego, Uście Gorlickie z powiatu gorlickiego, Kamienica, Limanowa (wiejska) i Łukowica z powiatu Limanowskiego oraz Ochotnica Dolna z powiatu nowotarskiego (rys. 9).

Rysunek 8: Zasięg przestrzenny pierwszej części delimitacji. Źródło: opracowanie własne.

Rysunek 9: Zasięg przestrzenny drugiej części delimitacji. Źródło: opracowanie własne.

V.3. Delimitacja Sądeckiego Obszaru Funkcjonalnego

Analiza poszczególnych wskaźników według określonych wcześniej kryteriów jasno wskazuje istnienie silnego Sądeckiego Obszaru Funkcjonalnego (tab. 3). Najlepiej jest to widoczne w kryterium 1. (dojazdy do szkół), które spełniają wszystkie uwzględnione gminy, a na wyższym poziomie wszystkie z wyjątkiem Czychowa, Uścia Gorlickiego i Limanowej. Kryterium 2. (dojazdy do pracy) spełnia z kolei niewiele gmin – w pełnym stopniu jedynie te leżące w sąsiedztwie Nowego Sącza: Chełmiec, Kamionka Wielka, Korzenna, Nawojowa, Podegrodzie, Rytro i Stary Sącz. Kryterium 3. (migracje z Nowego Sącza) najczęściej spełniane jest przez poszczególne gminy częściowo, a w całości tylko przez 3 przyległe bezpośrednio do Nowego Sącza gminy: Chełmiec, Kamionka Wielka i Nawojowa. W kryterium 4. (dostępność transportu publicznego), pokazującym nie tylko stan obecny obszaru funkcjonalnego, lecz także i perspektywy jego rozwoju, źle wypadają gminy spoza

powiatu nowosądeckiego oraz gmina Muszyna. W tym miejscu należy jednak wskazać, że ta gmina ma większe powiązania w transporcie publicznym z innym miastem w powiecie – Krynica-Zdrój.

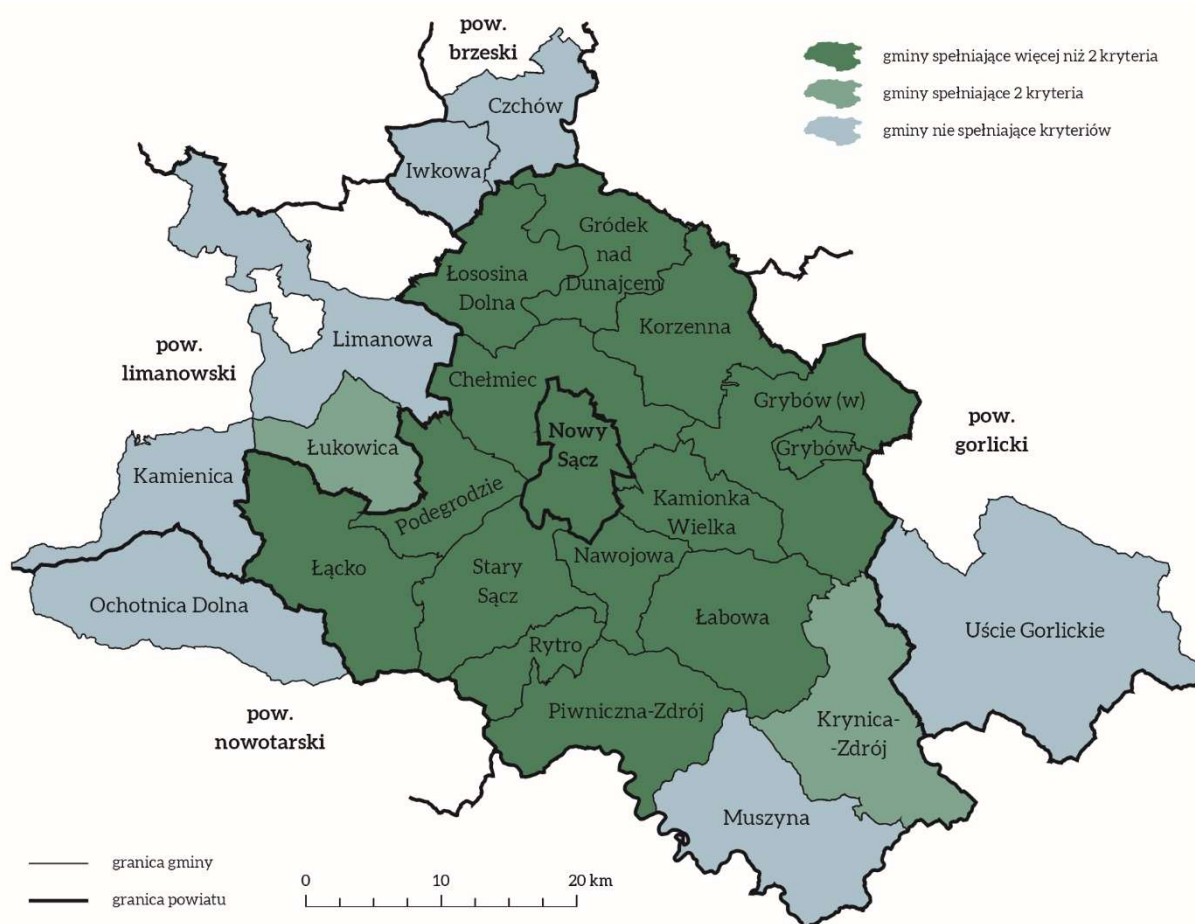
Nazwa gminy	Kryterium 1		Kryterium 2		Kryterium 3		Kryterium 4		Wynik końcowy
	Wartość	D	Wartość	D	Wartość	D	Wartość	D	
Czchów	113,9	0,5	3,4	-	0,3	0,5	9,2	-	1,0
Iwkowa	498,2	1	4,4	-	0,4	0,5	5,3	-	1,5
Uście Gorlickie	150,0	0,5	2,1	-	0,3	0,5	0,4	-	1,0
Kamienica	282,6	1	8,2	-	-	-	7,0	-	1,0
Limanowa (w)	192,8	0,5	11,1	-	0,3	0,5	8,8	-	1,0
Łukowica	488,8	1	23,2	0,5	0,4	0,5	9,5	-	2,0
Grybów (m)	574,3	1	24,2	0,5	0,3	0,5	20,7	1	3,0
Chełmiec	1360,3	1	76,5	1	5,7	1	20,0	1	4,0
Gródek nad Dunajcem	1052,2	1	28,1	0,5	0,8	0,5	13,9	0,5	2,5
Grybów (w)	684,0	1	32,8	0,5	0,6	0,5	17,1	1	3,0
Kamionka Wielka	1330,5	1	103,7	1	3,6	1	21,7	1	4,0
Korzenna	1101,5	1	56,9	1	1,4	0,5	14,9	0,5	3,0
Krynica-Zdrój	531,2	1	7,3	-	0,3	0,5	11,2	0,5	2,0
Łabowa	1041,5	1	36,5	0,5	1,3	0,5	11,3	0,5	2,5
Łącko	781,4	1	31,3	0,5	0,5	0,5	13,4	0,5	2,5
Łososina Dolna	1039,7	1	36,3	0,5	1,4	0,5	13,9	0,5	2,5
Muszyna	411,8	1	7,9	-	0,1	-	4,6	-	1,0
Nawojowa	1183,0	1	76,1	1	3,5	1	17,0	1	4,0
Piwniczna-Zdrój	936,5	1	26,9	0,5	0,6	0,5	16,8	1	3,0
Podegrodzie	1042,3	1	63,0	1	1,7	0,5	18,9	1	3,5
Rytko	1010,9	1	58,0	1	0,2	-	15,7	1	3,0
Stary Sącz	890,2	1	66,5	1	1,7	0,5	16,6	1	3,5
Ochotnica Dolna	359,7	1	3,7	-	-	-	9,0	-	1,0

Tabela 3: Wartości wskaźników delimitacyjnych oraz decyzji (D) dla poszczególnych gmin. Źródło: opracowanie własne.

W wyniku delimitacji więcej niż dwa kryteria (lub ich równowartość) spełniają wszystkie gminy powiatu nowosądeckiego z wyjątkiem Krynicy-Zdrój i Muszyny (rys. 10). W przypadku tej pierwszej różnica nie jest duża i wynika w dużej mierze ze słabym powiązań w dojazdach do pracy. Jest to zjawisko zrozumiałe, bowiem Krynica-Zdrój sama w sobie stanowi duży rynek pracy, co w połączeniu z niemałą odległością od Nowego Sącza powoduje, że gmina ta staje się rdzeniem swojego własnego obszaru funkcjonalnego. Podobnie (choć w mniejszej skali) jest w przypadku gminy Muszyna, lecz tutaj poza tworzeniem się w gminie

własnego małego obszaru funkcjonalnego uwidacznia się także relacja z Krynica-Zdrój. Te fakty nie muszą stanowić bariery rozwojowej Sądeckiego Obszaru Funkcjonalnego, o ile uwzględnione zostanie, że poza rdzeniem – Nowym Sączem, znajdują się w nim także dwa subcentra, którymi są Krynica-Zdrój i Muszyna. Relację pomiędzy nimi należy wzmocnić rozwijając powiatową sieć połączeń w transporcie publicznym – w obydwu tych gminach z połowy wsi nie ma bezpośrednich połączeń do Nowego Sącza.

Należy też wskazać, że gmina Łukowica z powiatu limanowskiego jest dosyć wyraźnie związana funkcjonalnie z Nowym Sączem, co daje drugi jasny sygnał, w którym kierunku powinien rozwijać się Sądecki Obszar Funkcjonalny.

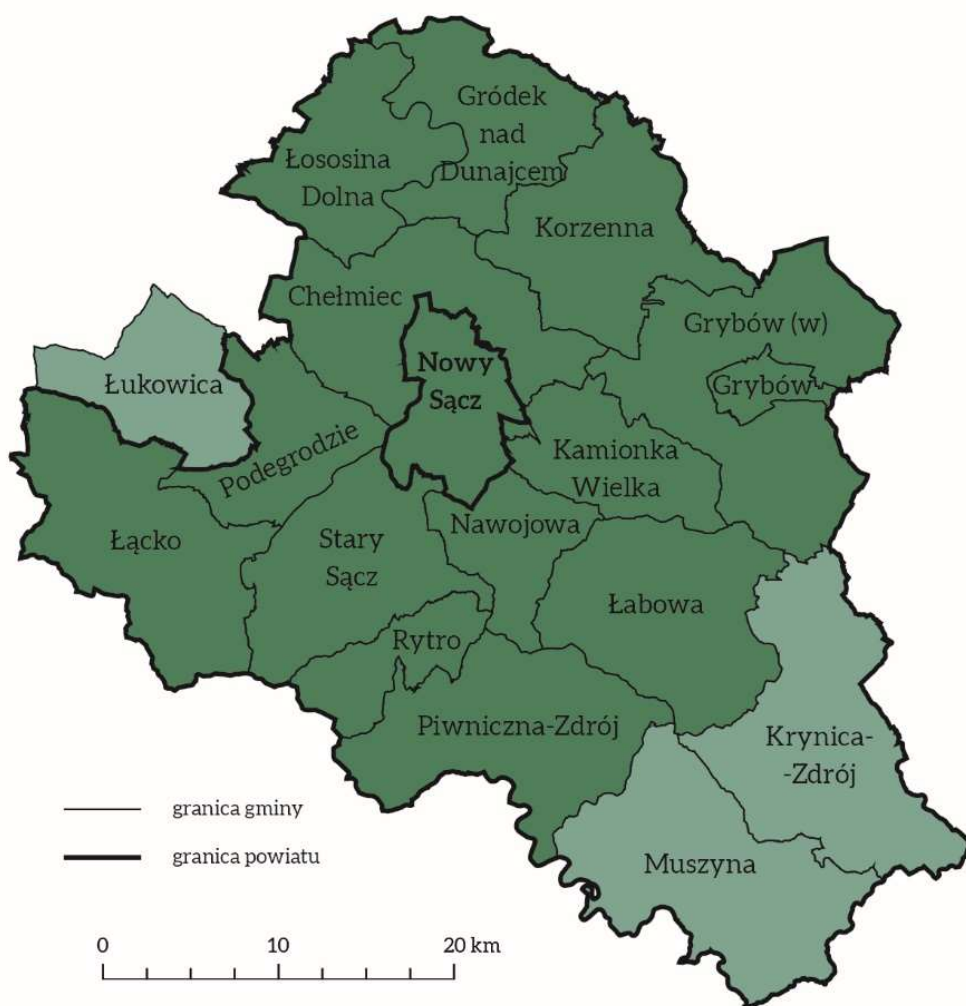

Rysunek 10: Wynik delimitacji Sądeckiego Obszaru Funkcjonalnego. Opracowanie własne.

Poza uwzględnieniem wybranych wcześniej kryteriów delimitacji, należy pamiętać, że Sądecki Obszar Funkcjonalny nie istnieje w oderwaniu od innych lecz oddziałuje z nimi na różny sposób. Według R. Guzika i in. (2022) w najbliższej okolicy

SOF miejskie obszary funkcjonalne tworzą Limanowa, Bochnia, Brzesko, Tarnów, Gorlice i Nowy Targ, przy czym największe znaczenie (z uwagi na bliskość) ma MOF Limanowej, do którego w cytowanej delimitacji nie przypisano gminy Łukowica. Gmina ta bardziej bowiem ciąży do Nowego Sącza.

Mając na uwadze przedstawione wyżej dane, uwzględniając także relacje z innymi okolicznymi obszarami funkcjonalnymi i uwarunkowania funkcjonowania jednostek samorządu terytorialnego, do Sądeckiego Obszaru Funkcjonalnego należy zaliczyć wszystkie gminy powiatu nowosądeckiego oraz gminę Łukowica z powiatu limanowskiego.

Rysunek 11: Sądecki Obszar Funkcjonalny. Źródło: opracowanie własne.

VI Środowisko przyrodnicze i kulturowe SOF

Na terenie SOF występują następujące formy ochrony przyrody:

- Pomniki przyrody
- Obszar Natura 2000
- Rezerваты Przyrody
- Obszary chronionego krajobrazu
- Parki Krajobrazowe
- Użytki ekologiczne

Pomniki przyrody

Na terenie SOF znajduje się 185 pomników przyrody, w tym²⁵:

- Miasto Nowy Sącz – 24 pomniki,
- Gmina Miejska Grybów – 1 pomnik,
- Gmina Wiejska Grybów – 9 pomników,
- Gmina Chełmiec – 16 pomników,
- Gmina Gródek nad Dunajcem – 17 pomników,
- Gmina Kamionka Wielka – 20 pomników,
- Gmina Korzenna – 3 pomniki,
- Gmina Krynica-Zdrój – 12 pomników,
- Gmina Łabowa – 2 pomniki,
- Gmina Łącko – 2 pomniki,
- Gmina Łososina Dolna – 9 pomników,
- Gmina Muszyna – 18 pomników,
- Gmina Nawojowa – 10 pomników,
- Gmina Piwniczna - Zdrój – 14 pomników,
- Gmina Podegrodzie – 1 pomnik,
- Gmina Rytro – 3 pomniki,
- Gmina Stary Sącz – 24 pomniki.

²⁵ Dane pozyskane z Centralnego Rejestru Form Ochrony Przyrody: <https://crfop.gdos.gov.pl/CRFOP/search.jsf>

Większość pomników przyrody stanowią pojedyncze drzewa oraz grupy drzew (159). Oprócz drzew znajdują się źródła zboczowe, dolinne typu szczawa, wody mineralne o typie szczawy i szczawy siarczkowe, siarczkowa woda mineralna-akratopega oraz źródła siarczkowe, powierzchniowe, zboczowe (łącznie 11). Znajdują się one terenie gmin Piwniczna Zdrój, Muszyna, Krynica Zdrój, Rytro oraz Stary Sącz. Ponadto za pomniki przyrody uznane zostały zespoły skalne i jaskinie znajdujące się na terenie gminy Piwniczna-Zdrój, Krynica Zdrój i Stary Sącz oraz koryto potoku Łomniczanka Pomnik Przyrody nieożywionej im. Zofii i Stefana Alexandrowiczów - odcinek o długości 50 m wraz z brzegami i źródłami wód mineralnych, Głęboki Jar w Starym Sączu, a także staw „czarna młaka” w Muszynie, Staw Wierchomla w Piwnicznej-Zdroju, dwa stanowiska jęczynika zwyczajnego (*Phyllitis scolopendrium*) o powierzchni po 1 ha w Rytrze oraz zespół skał pod Wierchem nad Kamieniem w Łabowej.

Obszary chronionego krajobrazu

Południowomałopolski Obszar Chronionego Krajobrazu utworzono w 1997 roku. Zajmuje on powierzchnię 364 176 ha, w tym większość obszaru SOF - gminę Łososina Dolna oraz część gmin: Stary Sącz, Gródek nad Dunajcem, Korzenna, Chełmiec, Podegrodzie, Nawojowa, Łącko, Rytro, Piwniczna, Kamionka Wielka, Grybów, Łabowa, Krynica-Zdrój i miasto Nowy Sącz. Obszar Chronionego Krajobrazu obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, w większości leśnych. Większą część tego terenu stanowi obszar węzłów i korytarzy ekologicznych sieci ECONET-PL.

Rysunek 12: Południowomalopolski Obszar Chronionego Krajobrazu. Źródło: <https://zpkwm.pl/wp-content/uploads/2018/07/PMOCHK.jpg>

Rezerwaty przyrody

Na terenie powiatu znajduje się 13 rezerwatów przyrody. Wśród rezerwatów przeważają zdecydowanie leśne (11), istnieją również po jednym krajobrazowym i przyrody nieożywionej:

- „Baniska” (gm. Ryto) o pow. 141, 96 ha, Rezerwat znajduje się w Paśmie Radziejowej w Beskidzie Sądeckim, na obszarze Popradzkiego Parku Krajobrazowego. Celem ochrony są naturalne drzewostany jodłowo-bukowe (*Dentario glandulosae-Fagetum*, *Luzulo-Fagetum*).
- „Barnowiec” (gmina Łabowa) o pow. 44, 57 ha. Rezerwat położony jest na wschodnim stoku Góry Sokołowskiej (Barnowca) w Pasmie Jaworzyny Krynickiej. Ochronie podlega fragment pierwotnego lasu bukowego i naturalnego zespołu żyznej buczyny karpackiej
- „Białowodzka Góra nad Dunajcem” (gm. Łososina Dolna) o pow. 67, 69 ha. Rezerwat utworzono w celu zachowania ze względów naukowych, dydaktycznych

i turystycznych naturalnych zespołów buczyny karpackiej i dąbrowy oraz roślinności skalnej, porastających zbocza i szczyt Białowodzkiej Góry w Beskidzie Wyspowym, a zawierających rzadkie elementy florystyczne, np. stanowiska jarzębu brekinii.

- „Cisy w Mogilnie” (gmina Korzenna) o pow. 34,42 ha. Rezerwat położony jest na stokach Jodłowej Góry na Pogórzu Rożnowskim. Ochronie podlega tutaj naturalne siedlisko cisa pospolitego.

- „Diable Skały” (gm. Korzenna) o pow. 16, 7 ha. Rezerwat obejmuje tereny parafii rzymskokatolickiej w Bukowcu. Przedmiotem ochrony są grupy skalne piaskowca ciężkowickiego, stanowiące także zimowisko nietoperzy: podkowca małego i nocka dużego.

- „Hajnik” (gm. Muszyna) o pow. 16,63 ha. Rezerwat utworzono w celu zachowania fragmentu jodłowej Puszczy Karpackiej.

- „Las Lipowy Obrożyska” (gm. Muszyna) o pow. 112,88 ha. Przedmiotem ochrony w rezerwacie są fragmenty lasu będącego pozostałością pierwotnych lasów modrzewiowolipowych w Karpatach.

- „Lembarczek” (gm. Piwniczna Zdrój) o pow. 71,85 ha. Jest to rezerwat leśny, położony na górze Lembarczek w Paśmie Jaworzyny w Beskidzie Sądeckim. Celem ochrony są tutaj naturalne drzewostany jodłowo-bukowe.

- „Łabowiec” (gm. Łabowa) o pow. 53, 85 ha. Celem ochrony rezerwatu jest zachowanie ze względów przyrodniczych, krajobrazowych i naukowych dolnoreglowych lasów bukowych i bukowo-jodłowych, będących pozostałością Puszczy Karpackiej.

- „Okopy Konfederackie” (gm. Krynica Zdrój) o pow. 2, 62 ha. Jest to rezerwat krajobrazowy, założony na miejscu jednego z obozów konfederatów barskich. Spośród roślin chronionych występują tutaj: dziewięciśń bezłodygowy (*Carlina acaulis*), podkolan biały (*Platanthera bifolia*), kocanki piaskowe (*Helichrysum arenarium*) i kalina koralowa (*Viburnum opulus*).

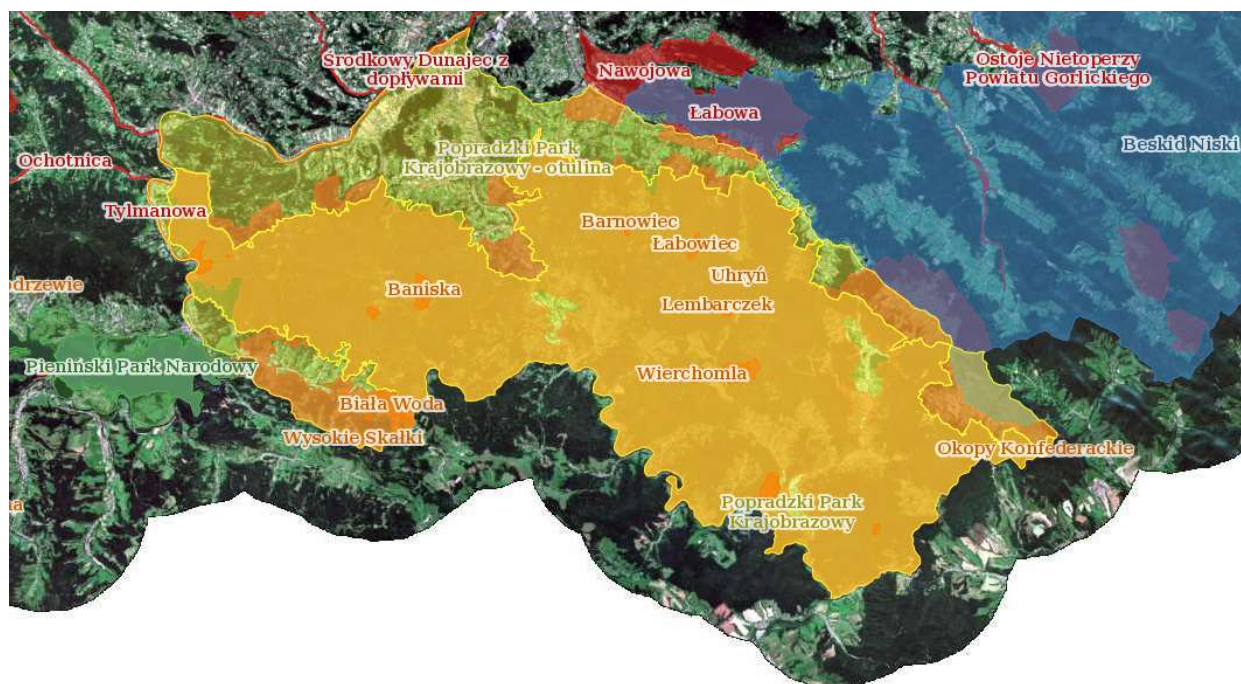
- „Uhryń” (gm. Łabowa) o pow. 16, 52 ha. Jest to rezerwat leśny, którego celem ochrony jest zachowanie ze względów przyrodniczych, krajobrazowych i naukowych starodrzewia bukowojodłowego, będącego pozostałością Puszczy Karpackiej.
- „Wierchomla” (gm. Piwniczna Zdrój) o pow. 25,37 ha, położony jest na obszarze Popradzkiego Parku Krajobrazowego. Ochronie podlega tutaj naturalny las bukowojodłowy.
- „Żebracze” (gm. Muszyna) o pow. 44,67 ha. Jest to rezerwat leśny, znajduje się w Beskidzie Sądeckim w Paśmie Jaworzyny, w dolnej części opadających do potoku Szczawnik zachodnich stoków Wielkiej Bukowej. Celem ochrony jest zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych zespołu buczyny karpackiej o zróżnicowanym składzie gatunkowym.

Park Krajobrazowy

Popradzki Park Krajobrazowy jest terenem o niezwykłych wartościach przyrodniczych, historycznych i krajobrazowych. Utworzony został uchwałą Wojewódzkiej Rady Narodowej w Nowym Sączu w 1987 roku. Jego powierzchnia wynosi 53 419,30 ha, jest zatem największym tego typu parkiem w Małopolsce i jednym z największych w Polsce. Obejmuje większość Beskidu Sądeckiego i rozciąga się od Krynicy i Tylicza na wschodzie po Krościenko i Łącko na zachodzie oraz od Starego Sącza na północy po granicę ze Słowacją na południu. Nazwa Parku związana jest z położeniem jego części w znanej i bardzo cennej przyrodniczo dolinie Popradu.

Na obszarze Parku wytyczono kilkanaście rezerwatów przyrody oraz dwie ścieżki przyrodniczo-dydaktyczne: w rezerwacie „Las lipowy Obrożyska” (gmina Muszyna) oraz na terenie Doliny Roztoki (gmina Rytro). Na terenie Parku znajduje się obszar Natura 2000 „Ostoja Popradzka”, a także uzdrowiska słynące z wód leczniczych. Najwyższe szczyty sięgają 1000 - 1200 m n.p. m. Najbardziej charakterystyczne to

Radziejowa 1266 m, Skałka 1168m, Przehyba 1175 m, Wielki Rogacz 1182 m, Eliaszkówka 1023 m²⁶.

Rysunek 13: Popradzki Park Krajobrazowy. Źródło: geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/

²⁶ Zob. Załącznik do Uchwały nr 264/XXVII/17 Rady Powiatu Nowosądeckiego z dnia 30 października 2017 r., Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Nowosądeckiego na lata 2017-2020 z perspektywą do 2024 r., s. 100-101; Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Małopolskiego, <https://zpkwm.pl/park/popradzki-park-krajobrazowy/>

Obszary Natura 2000

Na terenie Sądeckiego Obszaru Funkcjonalnego znajduje się 11 obszarów Natura 2000:

Kod	Nazwa	Data utworzenia	Powierzchnia całkowita obszaru [ha]	Powierzchnia całkowita na terenie SOF [ha]	Gminy, na terenie których występuje obszar Natura 2000
PL.ZIPOP.139 3.N2K.PLH12 0039.H	Krynica	2009-03-06	163,8	163,8	Krynica-Zdrój
PL.ZIPOP.139 3.N2K.PLH12 0019.H	Ostoja Popradzka	2008-04-09	57 930,98	51 456,0	Krynica-Zdrój, Łącko, Rytro Nawojowa, Muszyna Piwniczna-Zdrój, Łabowa, Stary Sącz
PL.ZIPOP.139 3.N2K.PLH12 0036.H	Łabowa	2009-03-06	3 251,19	3 251,19	Łabowa, Nawojowa, Kamionka Wielka
PL.ZIPOP.139 3.N2K.PLH12 0035.H	Nawojowa	2009-03-06	1 993,97	1 993,97	Nawojowa, Kamionka Wielka, Nowy Sącz
PL.ZIPOP.139 3.N2K.PLH12 0052.H	Ostoje Nietoperzy Beskidu Wyspowego	2009-03-06	5 704,93	1,2	Łącko
PL.ZIPOP.139 3.N2K.PLH12 0096.H	Białowodzka Góra nad Dunajcem	2014-01-18	67,65	67,65	Łososina Dolna
PL.ZIPOP.139 3.N2K.PLH12 0090.H	Biała Tarnowska	2011-03-01	957,46	95,0	Miasto i gmina Grybów
PL.ZIPOP.139 3.N2K.PLH12 0087.H	Łososina	2011-03-01	345,39	134,0	Łososina Dolna
PL.ZIPOP.139 3.N2K.PLH12 0088.H	Środkowy Dunajec z dopływami	2011-03-01	755,83	470,0	Łącko, Stary Sącz, Podegrodzie, Chelmiec, Nowy Sącz
PL.ZIPOP.139 3.N2K.PLH12 0020.H	Ostoje Nietoperzy okolic Bukowca	2008-04-09	664,74	146,0	Gródek nad Dunajcem, Korzenna
PL.ZIPOP.139 3.N2K.PLB18 0002.B	Beskid Niski	2007-10-13	151 966,61	12 773,0	Krynica-Zdrój, Łabowa, Grybów, Kamionka Wielka, Nawojowa

Tabela 4: Obszary Natura 2000 na terenie SOF. Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://crfop.gdos.gov.pl/CRFOP/search.jsf>

PL.ZIPOP.1393.N2K.PLH120039.H Krynica

Krynica położona jest w Beskidzie Sądeckim, na terenie Popradzkiego Parku Krajobrazowego. Szczególną ochroną objęto cerkiew grekokatolicką pw. św. Piotra i Pawła. Cerkiew została zbudowana w latach 1872-1857, położona jest na skraju miasta Krynicy, przy ruchliwej drodze do Muszyny. Otoczona jest licznymi drzewami. Strych cerkwi zajmuje jedna z ważniejszych kolonii nocka dużego w Karpatach, a także znacząca kolonia podkowca małego. Obszar obejmuje również żerowisko nietoperzy²⁷.

PL.ZIPOP.1393.N2K.PLH120019.H Ostoja Popradzka

Obszar obejmuje dwa duże pasma górskie, Radziejowej i Jaworzyny Krynickiej w Beskidzie Sądeckim oraz małą grupę górską - Góry Czerchowskie, a także tereny łąkowe w okolicach Tylicza, Muszynki i Mochnaczki. Ostoja leży w zlewni Dunajca, Popradu oraz Kamienicy Nawojowskiej. Na skutek zróżnicowania wysokościowego i klimatycznego wykształcił się tu charakterystyczny, piętrowy układ roślinności. Głównymi gatunkami lasotwórczymi są: jodła, buk i świerk. W dolinach rzek występują lasy liściaste - grądy, łągi i zarośla wierzbowe. Na grzbietach i stokach wzniesień występują liczne polany, stanowiące doskonałe punkty widokowe. Doliny oraz niższe partie zboczy zajęte są przez osadnictwo, z charakterystyczną, rozproszoną zabudową oraz uprawy rolne i łąki, porozdzielane pasmami lasu. Obszar stanowi ważne refugium karpackiej fauny leśnej z dużymi ssakami i ptakami drapieżnymi. Rozdrobnione i ekstensywne rolnictwo sprzyja zachowaniu różnorodności gatunkowej. W obszarze znajdują się ważne ostoje nietoperzy: dawna cerkiew w Wierchomli Wielkiej, Szkoła w Wojkowej i kościół w Leluchowie²⁸.

PL.ZIPOP.1393.N2K.PLH120036.H Łabowa

Obszar położony jest na terenie Beskidu Niskiego, w jego północno-zachodnim krańcu, blisko Nowego Sącza. Kościół pw. św. Stanisława Bpa i M. w Łabowej

²⁷ Zob. Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, <https://crfop.gdos.gov.pl/CRFOP/widok/viewnatura2000.jsf?fop=PL.ZIPOP.1393.N2K.PLH120039.H>

²⁸ Zob. Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, <https://n2k-ws.gdos.gov.pl/wyszukiwarkaN2k/webresources/pdf/PLH120019>

położony jest w pobliżu rzeki Kamienicy w sąsiedztwie pojedynczych gospodarstw. Otoczony licznymi kępami drzew i krzewów, łąkami i polami uprawnymi. Na terenie obszaru stwierdzono występowanie 1 gatunku nietoperzy oraz żerowisko nietoperzy²⁹.

PL.ZIPOP.1393.N2K.PLH120035.H Nawojowa

Ostoja położona jest na pograniczu Beskidu Sądeckiego i Beskidu Niskiego. Obejmuje pasmo Rychelowej Góry (624 m n.p.m.). Podłoże skalne zbudowane jest z fliszu, czyli z naprzemianlegle ułożonych piaskowców, zlepieńców, łupków i margli. Charakterystycznym zjawiskiem są występujące tu osuwiska. Głównymi gatunkami lasotwórczymi są tutaj jodła i buk. Jest to jeden z najważniejszych obszarów dla zachowania populacji podkowca małego oraz istotne obszary występowania nocka dużego oraz nocka orzęsionego. Znajdują się tu należące do największych w naszym kraju kolonie rozrodcze tych gatunków³⁰.

PL.ZIPOP.1393.N2K.PLH120052.H Ostoje Nietoperzy Beskidu Wyspowego

Beskid Wyspowy to część Beskidów Zachodnich położona pomiędzy doliną Raby a Kotliną Sądecką. Jego cechą charakterystyczną jest "wyrastanie" odosobnionych, wyspowo wznoszących się szczytów z typowo podgórskiego, sfalowanego łagodnymi garbami krajobrazu. Szczyty te mają strome, czasem nawet bardzo spadziste stoki, wierzchowina jednak z reguły jest płaska i wylesiona. Beskid Wyspowy jest krainą łączącą w sobie cechy podgórskie z górskimi. Fragmenty ostoi obejmują szczyty: Ciecień (829 m n.p.m.) i Kostrza (720 m n.p.m.) oraz fragment Pasma Łososińskiego. Obszar utworzony został dla ochrony kolonii rozrodczych podkowca małego, nocka orzęsionego i nocka dużego. Znajdują się tu należące do największych w naszym kraju kolonie rozrodcze obu tych gatunków. W okresie letnim przebywa tu ok. 20 % monitorowanej populacji podkowca małego i ponad 50% znanej z nielicznych stanowisk populacji nocka orzęsionego. "Ostoje Nietoperzy Beskidu Wyspowego" tworzy jednaście enklaw. Każda z nich obejmuje obiekt lub

²⁹ Zob. Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, <https://n2k-ws.gdos.gov.pl/wyszukiwarkaN2k/webresources/pdf/PLH120036>

³⁰ Zob. Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, <https://n2k-ws.gdos.gov.pl/wyszukiwarkaN2k/webresources/pdf/PLH120035>

obiekty, w których zamieszkują kolonie rozrodzce i obszary żerowania nietoperzy. Tymi enklawami są Klasztor w Szczyrzycu (wcześniej obszar PLH120023) oraz kościoły w: Skrzydlnej, Łącku, Łukowicy, Słopnicach, Szyku, Łososinie Górnej, Podegrodziu, Jazowsku, Laskowej, Kamionce Małej, Ujanowicach, Jaworznej i Żmiącej³¹.

PL.ZIPOP.1393.N2K.PLH120096.H Białowodzka Góra nad Dunajcem

Obszar położony jest w miejscowości Biała Woda w gminie Łososina Dolna i pokrywa się w całości z istniejącym rezerwatem „Białowodzka Góra nad Dunajcem”. Przeważającą część obszaru porasta las bukowy w zespole *Dentario glandulosae-Fagetum* - żyzna buczyna karpacka, w różnych podzespółach. Na zboczach południowych lasy te nawiązują do ciepłolubnej buczyny małopolskiej *Carici-Fagetum convallarietosum*, opisanej przez Stefana Michalika z siedlisk nawapiennych. Występuje tu również na niewielkich płatach *Tilio-Carpinetum* - grąd subkontynentalny oraz niezwykle rzadkie w Karpatach ciepłe zarośla na zboczach skalnych zaliczane do zespołu *Peucedano cervarie-Coryletum*, wśród których znajduje się roślinność szczelin na skalnych zboczach o podłożu krzemianowym³².

PL.ZIPOP.1393.N2K.PLH120090.H Biała Tarnowska

Obszar obejmuje wąską dolinę rzeki Białej na odcinku od Śnietnicy do okolic Tarnowa (most w Bistuszwowej). Rzeka w górnym biegu (do Florynki) płynie naturalnym korytem, meandrując w obrębie, szerokiego średnio na kilkadziesiąt metrów, kamieniska. Brzegi porośnięte są zaroślami wierzbowymi, w których dominuje *Salix eleagnos*, obok *S. purpurea* i *S. fragilis*. Przylegają do nich pastwiska i łąki, a gdzieś tam fragmenty łągów. Występuje tu września *Myricaria germanica*, tworząc płyty o powierzchni ok. kilkadziesiąt metrów, rozproszone na całej długości tego odcinka rzeki. Poniżej Florynki koryto jest odcinkami uregulowane. W otoczeniu dominują pola uprawne i łąki oraz fragmenty łągów

³¹ Zob. Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, <https://n2k-ws.gdos.gov.pl/wyszukiwarkaN2k/webresources/pdf/PLH120052>

³² Zob. Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, <https://n2k-ws.gdos.gov.pl/wyszukiwarkaN2k/webresources/pdf/PLH120096>

i zarośli nadrzecznych. W Grybowie i Tuchowie rzeka przepływa przez środek miejscowości, tam rzeka jest wyregulowana, ze sztucznie utwardzonym brzegiem (płyty betonowe) i obwałowaniami³³.

PL.ZIPOP.1393.N2K.PLH120087.H Łososina

Obszar obejmuje rzekę Łososinę od ujścia potoku Dopływ spod Zagórza do mostu w m. Łososina oraz dolną część potoku Słopniczanka od miejscowości Słopnice (przy ujściu Czarnej Rzeki). Obszar wyznaczony głównie dla ochrony i restytucji łososa szlachetnego *Salmo salar* niedostatecznie chronionego w zlewni górnej Wisły, występującego najliczniej w środkowym i dolnym odcinku Łososiny. Obszar jest ostoją wielu gatunków ryb cennych z przyrodniczego i gospodarczego punktu widzenia. W zlewni Łososiny stwierdzono 15 gatunków ryb należących do 5 rodzin. Głowacz pręgopłetwy oraz pstrąg potokowy najliczniej występują w górnej i środkowej rzeki. Towarzyszą im śliz, strzebla potokowa, lipień, brzanka i kleń, a nieco niżej świnka. Obszar stanowi cenny zasób zróżnicowanych siedlisk dla gatunków zwierząt rzadkich i poddanych ochronie związanych ze środowiskiem wodnym, m.in. brzanki. Jest to również ważny obszar występowania zarośli wierzbowwrześniowe na kamieńcach i żwirowiskach górskich potoków z przewagą wierzby siwej oraz lasów łęgowych i nadrzecznych zarośli wierzbowych³⁴.

PL.ZIPOP.1393.N2K.PLH120088.H Środkowy Dunajec z dopływami

Ostoję środkowego Dunajca z dopływami tworzą rzeka Dunajec na odcinku od północnej granicy Ostoi Pieniny do ujścia lewobrzeżnego dopływu Smolnik, dolna część potoku Ochotnica od mostu w miejscowości Ochotnica Górna do ujścia do Dunajca, dolna część potoku Kamienica Gorczańska (Łącka) od mostu w miejscowości Szczawa do mostu na trasie Krościenko - Stary Sącz w miejscowości Zabrzeż oraz dolna część potoku Słomka od mostu w miejscowości Przyszowa do ujścia do Dunajca. Dopływy Dunajca stanowią niezbędne zaplecze tarliskowe dla gatunków

³³ Zob. Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, <https://n2k-ws.gdos.gov.pl/wyszukiwarkaN2k/webresources/pdf/PLH120090>

³⁴ Zob. Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, <https://n2k-ws.gdos.gov.pl/wyszukiwarkaN2k/webresources/pdf/PLH120087>

ryb chronionych w proponowanej ostoi. Aktualnie w środkowym Dunajcu i w jego dopływach bytuje 19 gatunków ryb. Poza pstrągiem potokowym i lipieniem, licznie reprezentowane są karpowate ryby reofilne: świnka, brzana, brzanka, kleń, jelec i certa oraz ryby stagnofilne (płoc, leszcz) i drapieżne (szczupak, okoń) podchodzące ze zbiornika Rożnów, lub zrzucane z kaskady zbiorników Czorsztyń - Sromowce Wyżnie. Dodatkowo środkowy Dunajec jest ważnym miejscem bytowania dla objętej ochroną *ex situ* głowacicy. Obszar stanowi cenny zasób zróżnicowanych siedlisk dla gatunków zwierząt rzadkich i poddanych ochronie związanych ze środowiskiem wodnym³⁵.

PL.ZIPOP.1393.N2K.PLH120020.H Ostoje Nietoperzy okolic Bukowca

Ostoja położona jest na Pogórzu Rożnowskim. Charakterystycznym zjawiskiem są osuwiska. Na terenie ostoi znajduje się jaskinia szczelinowa nieudostępniona do zwiedzania – „Diabla Dziura” (365 m długości i 42,5 m głębokości), znajdująca się na terenie rezerwatu „Diabla Skały” (utw. w 1953 r., pow. 16,07 ha) na wzgórzu Bukowiec (503 m n.p.m.), w m. Bukowiec, gm. Korzenna. Obszar został utworzony dla ochrony kolonii rozrodczych i zimowiska podkowca małego i nocka dużego. Ostoje „Nietoperze Okolic Bukowca” tworzą sześć enklaw. Każdy z nich obejmuje obiekt, w których mieszczą się kolonie rozrodcze i ich obszary żerowania. Tymi enklawami są kościoły w: Bobowej, Bruśniku, Bukowcu, Paleńnicy, Domosławicach oraz Beluarda w Rożnowie. Na terenie ostoi stwierdzono występowanie 3 typów siedlisk: kwaśne buczyny (*Luzulo - Fagenion*), żyzne buczyny (*Dentario glandulosae - Fagenion*) oraz grąd środkowoeuropejski (*Galio-Carpinetum, Tilio-Carpinetum*).

PL.ZIPOP.1393.N2K.PLB180002.B Beskid Niski

Obszar znajduje się w górach położonych w miejscu zwięzienia i największego obniżenia łuku karpackiego. Ich wysokość nie przekracza 1000 m n.p.m. Na stromych zboczach i w głębokich lejach źródłowych występują liczne rozległe osuwiska (najbardziej znane w Lipowicy koło Dukli). W Beskidzie Niskim znajdują się obszary źródliskowe Białej, Ropy, Wisłoki, Wisłoka, Jasiołki. Obficie występują

³⁵ Zob. Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, <https://n2k-ws.gdos.gov.pl/wyszukiwarkaN2k/webresources/pdf/PLH120088>

wody mineralne. Roślinność układa się w dwa piętra: piętro pogórza - zajęte głównie przez pola uprawne, łąki, a tylko na niewielkich powierzchniach przez lasy grądowe - i piętro regla dolnego porośnięte buczyną i nasadzeniami świerkowymi. Występuje tutaj co najmniej 40 gatunków ptaków. Beskid Niski charakteryzuje się największą w Polsce, i prawdopodobnie w całej Unii Europejskiej, liczebnością orlika krzykliwego i puszczyka uralskiego. Jest to jedna z najważniejszych w Polsce ostoi orła przedniego, bociana czarnego, dzięciołów - zielonosiwego, biało grzbietego, białoszyjnego, trójpalczastego oraz muchołówki małej. Stwierdzono tu również znaczną, jak na siedliska górskie, liczebność derkacza³⁶.

Użytki ekologiczne

Na terenie Sądeckiego Obszaru Funkcjonalnego znajdują się następujące użytki ekologiczne:

Lp.	Nazwa	Cel ochrony / Opis powierzchni	Położenie
1.	Bunior	Ochrona stanowisk gatunków roślin i zwierząt objętych ochroną gatunkową oraz zróżnicowanych siedlisk przyrodniczych	zlokalizowany na działkach ewidencyjnych Nr 129 i 475 w Wierchomli Wielkiej Gmina Piwniczna-Zdrój
2.	Łąka ostrożeńiowa	Siedlisko przyrodnicze i stanowisko rzadkich lub chronionych gatunków	Gmina Rytró
3.	Park Ekologiczny	Siedlisko przyrodnicze i stanowisko rzadkich lub chronionych gatunków	Gmina Rytró
4.	Stary Kamieniołóm	Stanowisko bytowania 8 gatunków płazów i 6 gatunków gadów	Położony na terenie Nadleśnictwa Piwniczna, Leśnictwa Roztoka Wielka, oddział 148 J

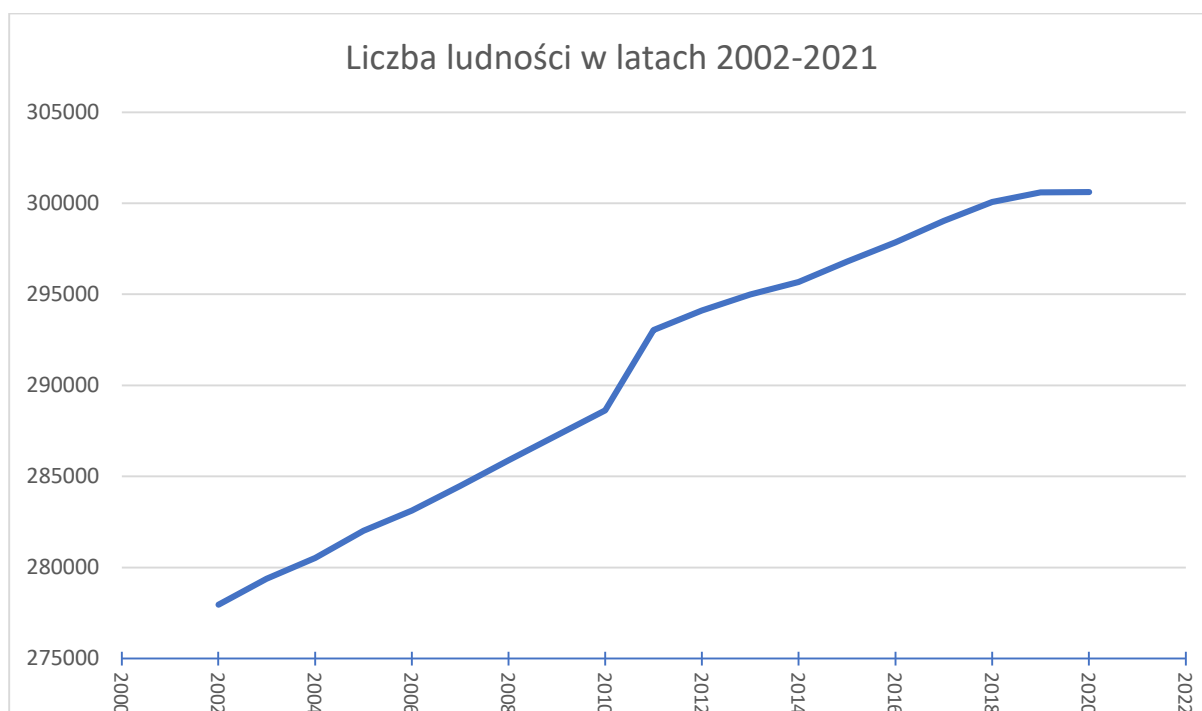
Tabela 5: Użytki ekologiczne. Opracowanie własne na podstawie <https://crfop.gdos.gov.pl/CRFOP/search.jsf>

³⁶ Zob. Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, <https://n2k-ws.gdos.gov.pl/wyszukiwarkaN2k/webresources/pdf/PLB180002>

VII Analiza statystyczna w układzie społecznym, gospodarczym i przestrzennym

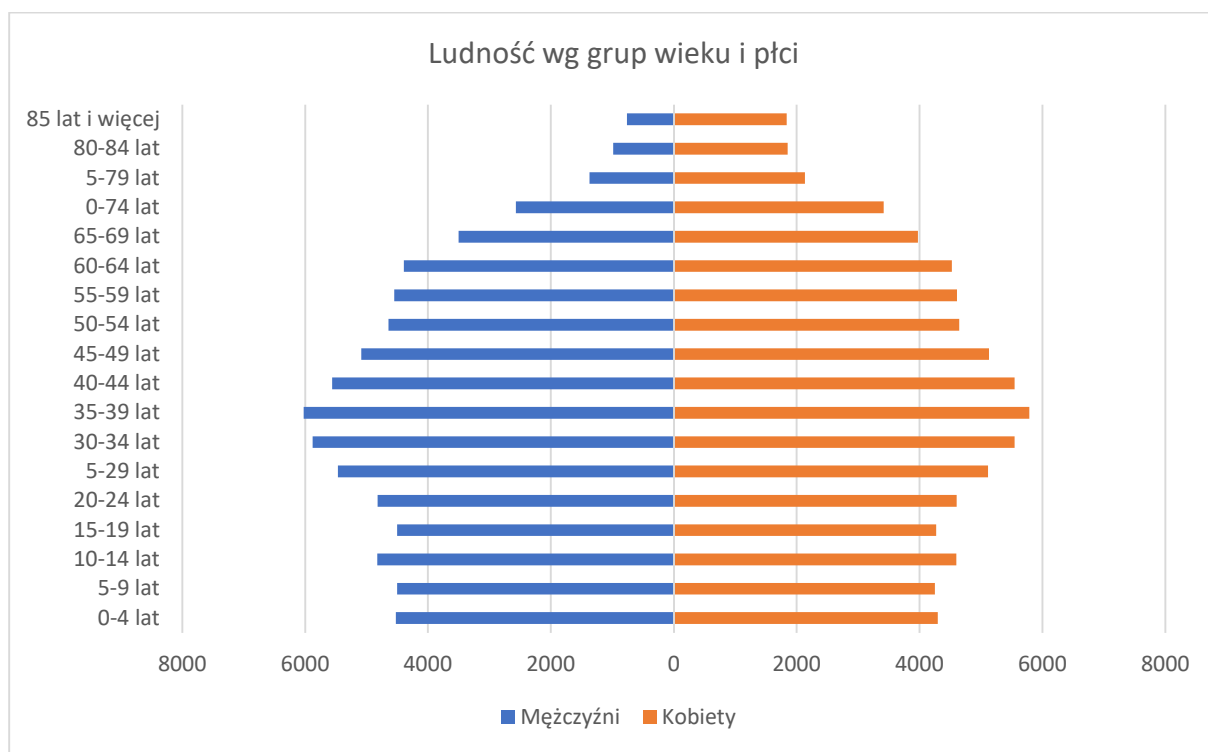
VII.1. Demografia i struktura ludności

W 2021 roku Sąddecki Obszar Funkcjonalny liczył 300 391 mieszkańców, z czego 50,7% stanowią kobiety (152 319), a 49,3% mężczyźni (147 914). W latach 2002-2021 liczba mieszkańców wzrosła o 10,8%. Prognozowana liczba mieszkańców na obszarze SOF w 2050 roku wynosi 297 113, z czego 150 563 to kobiety, a 146 550 mężczyźni.

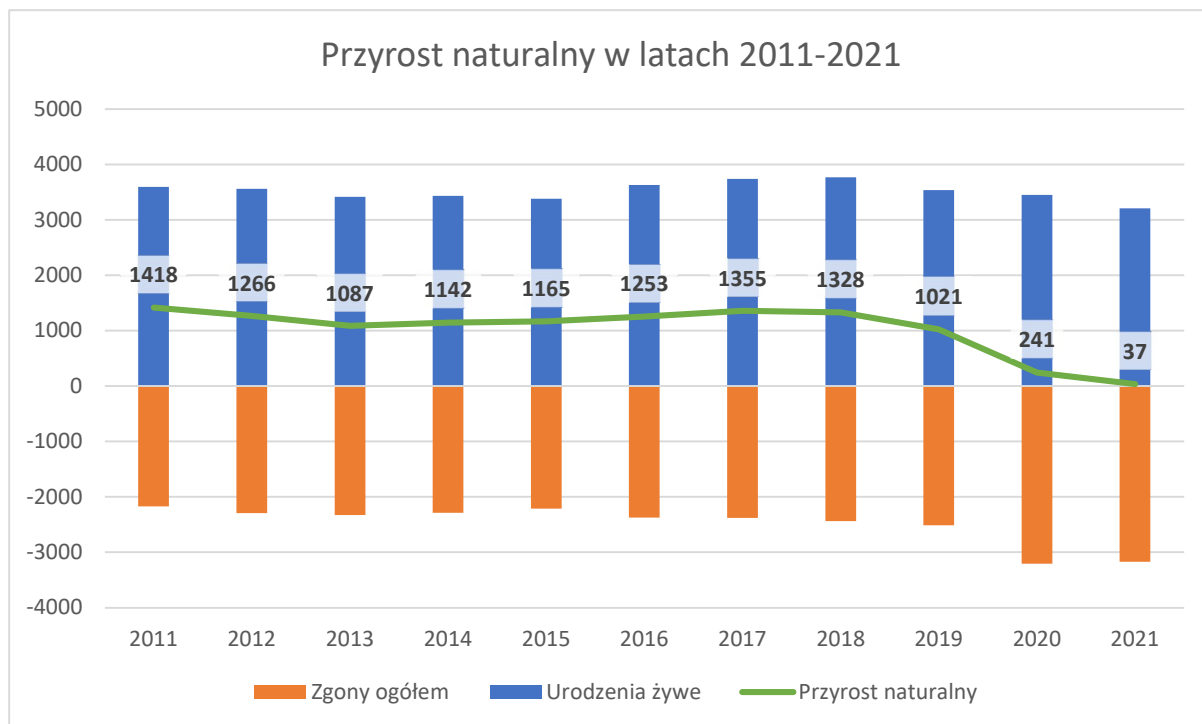
Rysunek 14: Liczba ludności w latach 2002-2020. Źródło: dane GUS.

Średni wiek mieszkańców wynosi 39,7 lat i jest mniejszy od średniego wieku mieszkańców województwa małopolskiego (41,1) oraz mniejszy od średniego wieku mieszkańców całej Polski (42).

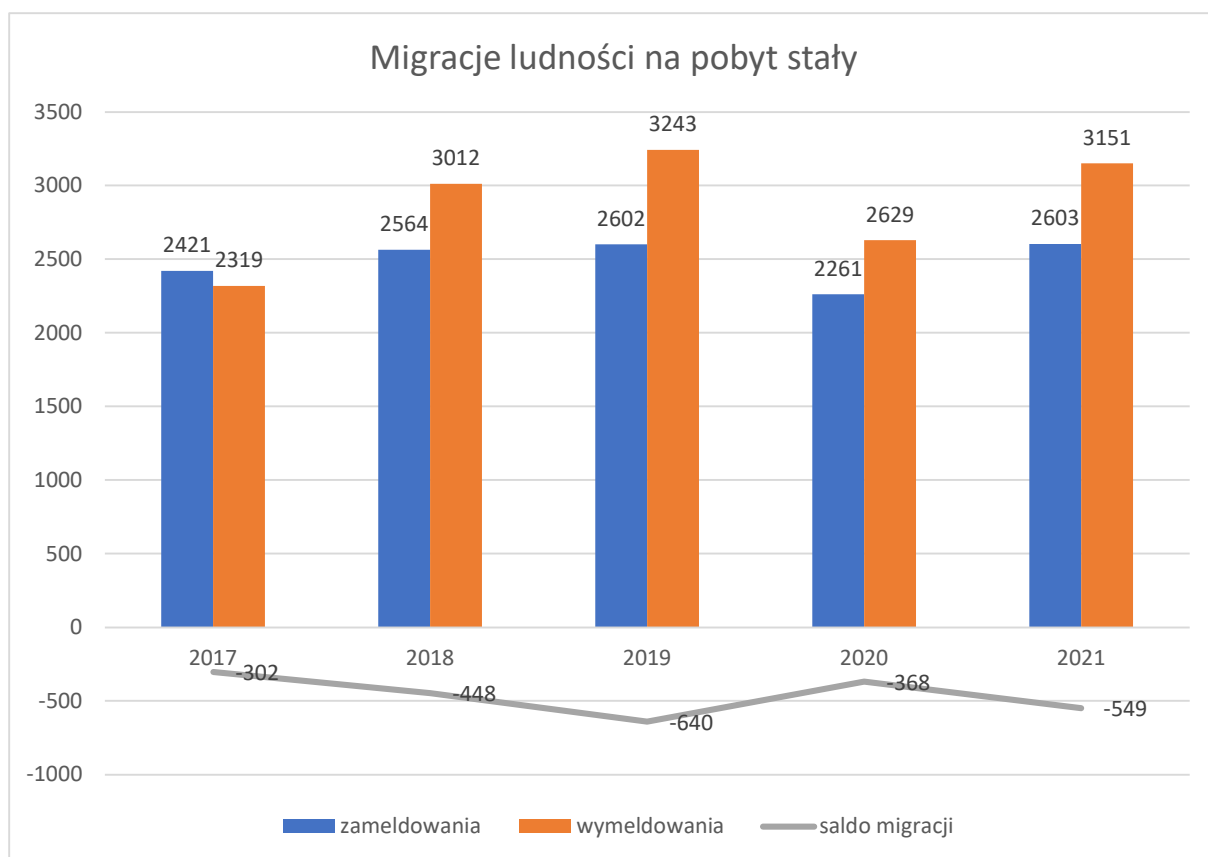
Rysunek 15: Ludność wg grup wieku i płci. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Dane Głównego Urzędu Statystycznego wskazują na dodatni przyrost naturalny w 2021 roku na terenie gmin wchodzących w skład SOF, wynoszący 230. W ubiegłym roku urodziło się 2 391 dzieci, a liczba zgonów wynosiła 2 161. Wskaźnik przyrostu naturalnego w latach 2002-2019 utrzymywał się na podobnym (dodatnim) poziomie. Wyjątek stanowi 2020 rok, kiedy wskaźnik ten wynosił 372 - o 609 mniej w porównaniu do 2019 roku. W Nowym Sączu dane wskazują na ujemny przyrost naturalny wynoszący - 193 (817 urodzeń i 1 010 zgonów). Wskaźnik ten dla całego obszaru SOF wynosił w 2021 roku 37.

Rysunek 16: Przyrost naturalny w latach 2011-2021 na obszarze SOF. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Kolejną zmienną wpływającą na zmiany liczby ludności jest saldo migracji (różnica pomiędzy wielkością imigracji i emigracji). Według Banku Danych Lokalnych, w 2021 roku zarejestrowano 2603 zameldowania w ruchu wewnętrznym oraz 3151 wymeldowań, w wyniku czego saldo migracji wewnętrznych wynosi dla SOF -549. W tym samym roku 142 osoby zameldowały się z zagranicy oraz zarejestrowano 134 wymeldowań za granicę - daje to saldo migracji zagranicznych wynoszące 8.

Rysunek 17: Migracje ludności na pobyt stały – SOF (lata 2017-2021). Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

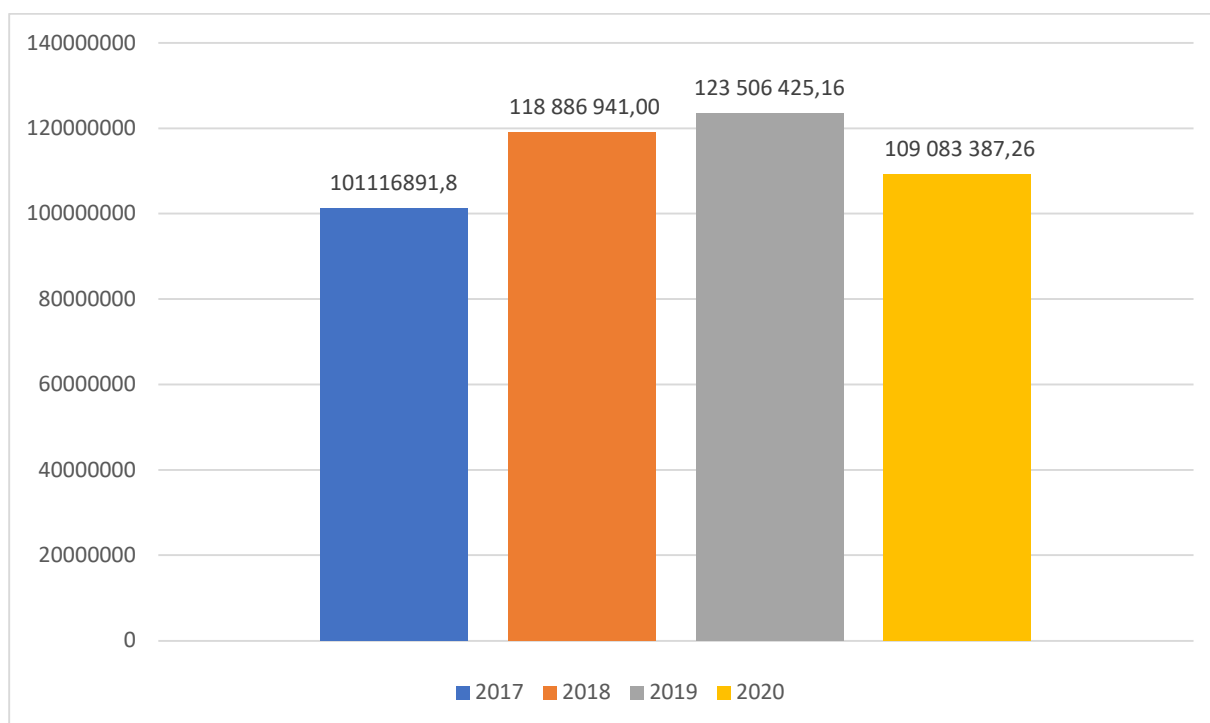
VII.2. Działalność społeczna na terenie SOF

Zadania z zakresu szeroko rozumianej pomocy społecznej realizuje na terenie Sądeckiego Obszaru Funkcjonalnego:

- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Nowym Sączu
- Dom Pomocy Społecznej w Zbyszycach
- Dom Pomocy Społecznej w Muszynie
- Dom Pomocy Społecznej w Klęczanach
- Powiatowy Ośrodek Wsparcia w Zbyszycach
- Powiatowy Ośrodek Wsparcia w Muszynie
- Powiatowy Urząd Pracy dla Powiatu Nowosądeckiego
- Powiatowy Zakład Aktywności Zawodowej w Nawojowej

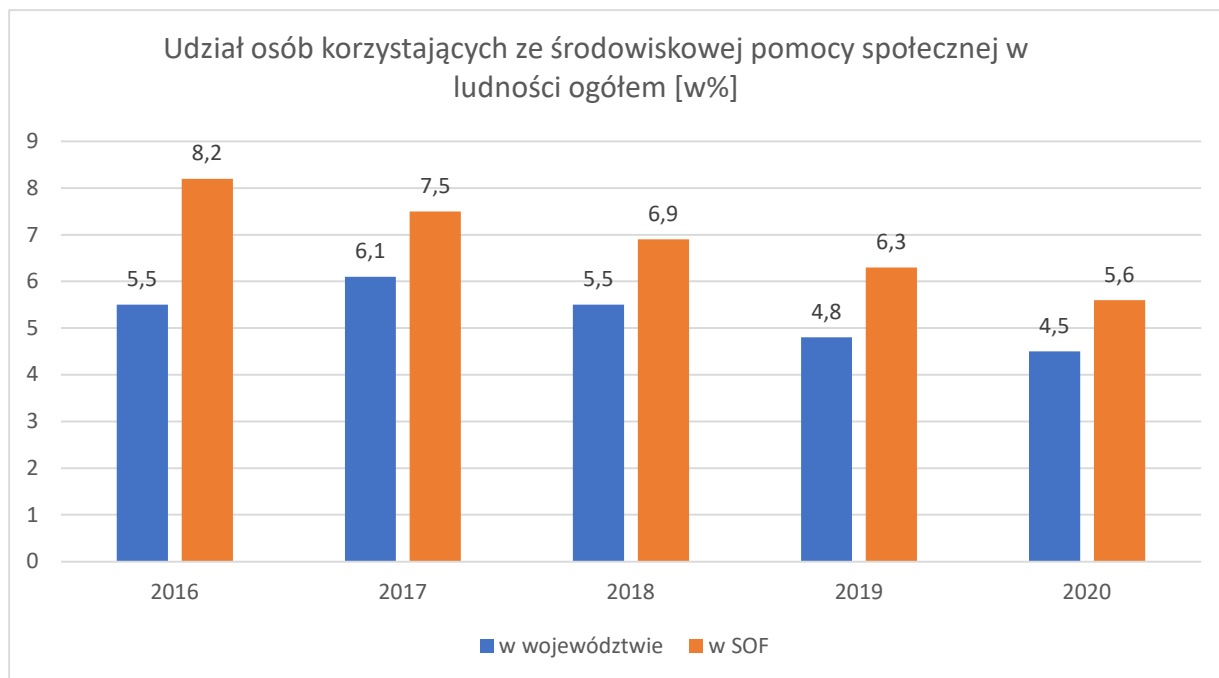
- Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza Dom Dziecka nr 1 w Kłęczanach
- Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza Dom Dziecka nr 2 w Kłęczanach
- Dom Pomocy Społecznej Nowy Sącz (ul. Emilii Plater)
- Dom Pomocy Społecznej (ul. Nawojowska)
- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Nowym Sączu

Środki wydatkowane w jednostkach wchodzących w skład SOF na szeroko rozumianą pomoc społeczną (Pomoc społeczna - 852 oraz Polityka społeczna - 853) w latach 2017-2020 przedstawia tabela poniżej. Dane z ostatnich lat wskazują na to, że środki przeznaczone na pomoc społeczną w latach 2017-2019 sukcesywnie wzrastały - w 2019 roku była to kwota w wysokości 123,5 mln zł (o 22,3 mln zł więcej w porównaniu do 2017 roku). W 2020 roku na pomoc społeczną wydano 106,7 mln zł - o 14,4 mln zł mniej w porównaniu do roku poprzedniego.

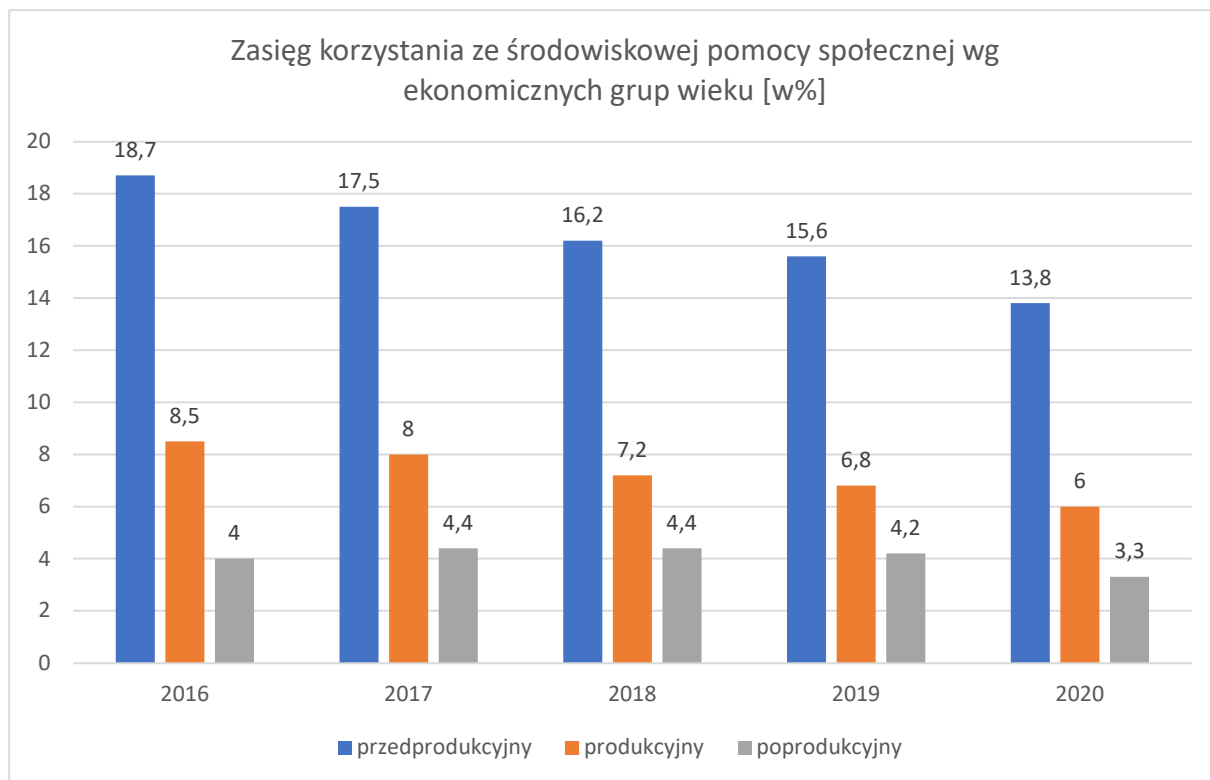
Rysunek 18: Środki wydatkowane w jednostkach wchodzących w skład SOF na szeroko rozumianą pomoc społeczną w latach 2018-2021. Źródło: Raporty o stanie powiatu nowosądeckiego z lat 2018-2021.

W 2020 roku 5,6% osób mieszkających na obszarze SOF korzystało ze środowiskowej pomocy społecznej (w województwie było to 4,5% ludności ogółem). W okresie 2016-2020 odsetek osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej sukcesywnie spadał.

Rysunek 19: Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W ciągu ostatnich lat (2016-2020) można odnotować spadek odsetka osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej we wszystkich ekonomicznych grupach wieku (przedprodukcyjnej, produkcyjnej i poprodukcyjnej). Najmniej osób odnotowano w grupie wiekowej poprodukcyjnej (w 2020 roku – 3,3%), a najwięcej w przedprodukcyjnej (13,8%).

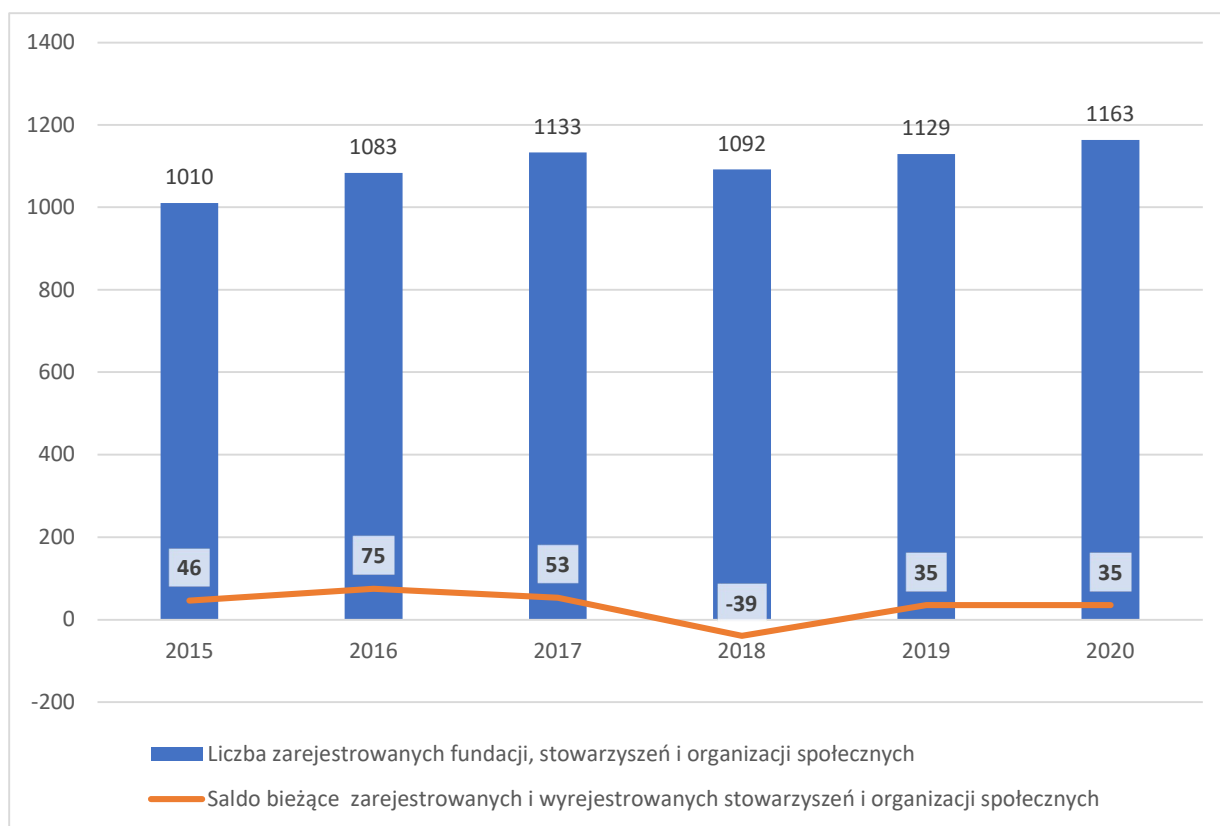

Rysunek 20: Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej wg ekonomicznych grup wieku [w%]. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

VII.3. Aktywność obywatelska mieszkańców, społeczeństwo obywatelskie

Na terenie Sądeckiego Obszaru Funkcjonalnego działa około 1163 organizacji pozarządowych (fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych). Zakres ich działalności obejmuje m.in.: ochronę zdrowia, promocję zdrowego stylu życia, rozwój sportu, promocję ziemi nowosądeckiej, rozwój dzieci i młodzieży, rozwój przedsiębiorczości, propagowanie działalności muzycznej, rozwój regionu i propagowanie jego historii, działalność na rzecz oświaty oraz podejmowanie inicjatyw artystyczno-kulturalnych.

Wykres nr 21 pokazuje liczbę zarejestrowanych fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w ostatnich latach. W porównaniu do 2015 roku nastąpił wzrost liczby organizacji pozarządowych o 153. W 2018 roku saldo bieżące zarejestrowanych i wyrejestrowanych stowarzyszeń i organizacji pozarządowych miało saldo ujemne (-39). Najwięcej organizacji zarejestrowano w 2016 roku – 75.

Rysunek 21: Liczba zarejestrowanych fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych. Źródło: opracowanie własne na podstawie monitorrozwoju.pl

Tabela nr 5 przedstawia liczbę organizacji pozarządowych w poszczególnych jednostkach Sądeckiego Obszaru Funkcjonalnego w ostatnich latach. Najwięcej tego typu podmiotów znajduje się w Nowym Sączu (476) oraz w gminie Krynica-Zdrój (102), najmniej natomiast w gminie miejskiej Grybów (16), gminie Rytro (16) oraz w gminie Łabowa (18).

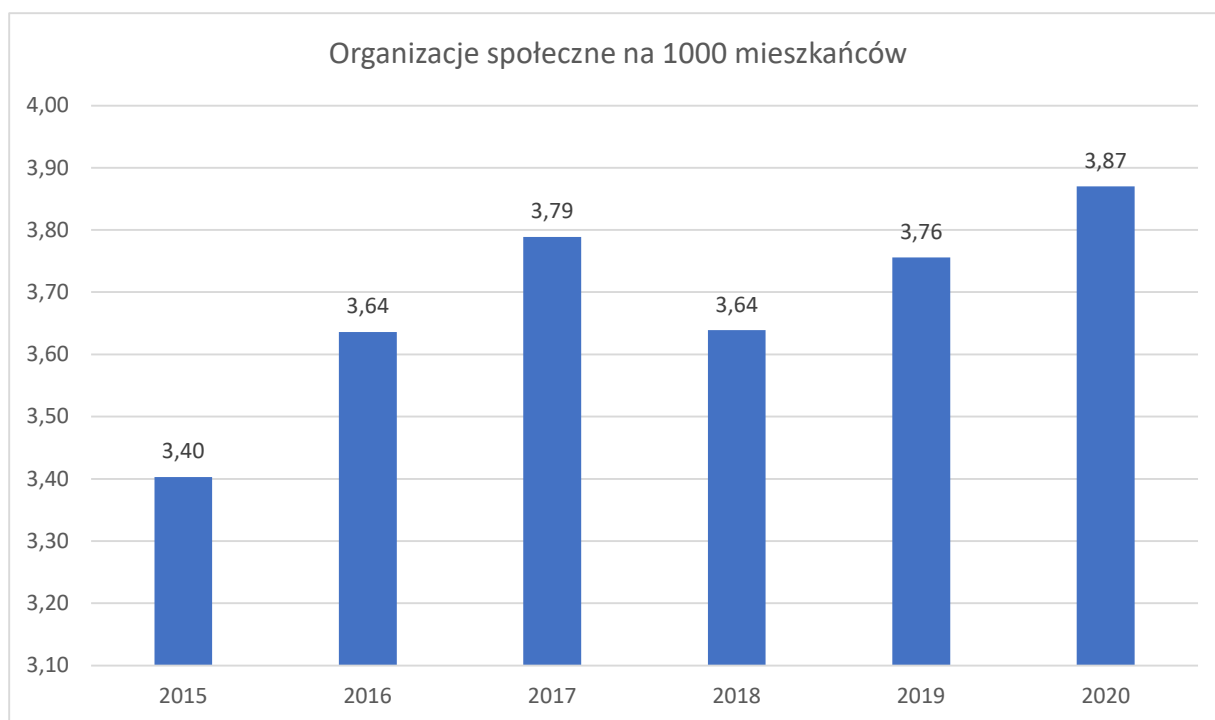
Jednostka SOF	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Chełmiec	65	72	78	79	84	90
Grybów (gmina wiejska)	36	38	40	39	42	45
Grybów (gmina miejska)	11	12	13	16	16	16
Gródek nad Dunajcem	21	24	25	25	26	25
Kamionka Wielka	24	28	29	28	29	29
Korzenna	35	39	40	41	41	40
Krynica-Zdrój	93	101	105	98	98	102

Diagnoza Sądeckiego Obszaru Funkcjonalnego

Łabowa	15	17	18	18	18	17
Łącko	40	43	48	49	50	50
Łososina Dolna	18	20	22	24	24	24
Muszyna	47	53	54	55	57	57
Nawojowa	13	16	16	17	18	18
Nowy Sącz	453	470	483	441	461	476
Piwniczna-Zdrój	35	36	40	37	39	39
Podegrodzie	40	41	41	44	43	45
Rytro	13	14	15	15	16	16
Stary Sącz	51	59	66	66	67	74
Łącznie	1010	1083	1133	1092	1129	1163

Tabela 6: Liczba organizacji pozarządowych w poszczególnych jednostkach SOF. Źródło: opracowanie własne na podstawie monitorrozwoju.pl

Poziom zaangażowania mieszkańców jednostek SOF oraz ich gotowość do włączania się w realizowanie polityk lokalnych obrazuje wskaźnik liczby organizacji społecznych na 1000 mieszkańców. Im więcej podmiotów o charakterze dobrowolnym, działających nie dla zysku, o charakterze samorządnych, odrębnych od administracji samorządowej, tym większa różnorodność usług i faktyczny wpływ mieszkańców na jakość życia w SOF. W 2020 roku wskaźnik ten wynosił 3,87 – o 0,47 więcej w porównaniu do 2015 roku.

Rysunek 22: Organizacje społeczne na 1000 mieszkańców. Źródło: opracowanie własne na podstawie monitorrozwoju.pl

VII.4. Bezpieczeństwo zdrowotne

Na terenie Sądeckiego Obszaru Funkcjonalnego opieka zdrowotna realizowana jest przez następujące instytucje:

Jednostka SOF	Jednostki realizujące zadania z zakresu ochrony zdrowia
Nowy Sącz	<ul style="list-style-type: none"> - Ambulatorium z Izbą Chorych - Ambulatoryjne Świadczenia Zdrowotne - Artes Dental Przychodnia Stomatologiczna - Atut Medican Przychodnia Medycyny Pracy - AtutMedican - Bianco Clinic - Bonimed Ii - Poradnia Zdrowia Psychicznego - CenterMed Sp. z o.o. Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Centrum Medyczne - Biegonice - Centrum Fizjoterapii Fizjo-Kinesis - Centrum Kardiologii Inwazyjnej, Elektroterapii i Angiologii w Nowym Sączu - Centrum Medyczne "Batorego" w Nowym Sączu - Centrum Medyczne Nowy Sącz - Centrum Medyczne Promed Sp.j. - Centrum Medyczne Żywiecka 44 - Centrum Rehabilitacji Bugaj & Lachowski s.c. - Chirurgia Krótkoterminowa Twoje Zdrowie Nowy Sącz - DENTICULUS

	<ul style="list-style-type: none">-Dział Diagnostyki Obrazowej-Dzienny Zakład Rehabilitacyjny-Fundacja Pomocy Osobom z Autyzmem MADA - Punkt Konsultacyjny-Gabinet Stomatologiczny, ul. Rokitniańczyków 28/1-Gabinet Vision Express, ul. Lwowska 30-Gabinet Vision Express. ul. Węgierska 170-Gabinety Specjalistyczne Stąporek-IWULSKAdent-Kardimed Specjalistyczna Poradnia Kardiologiczno-Internistyczna-Laboratorium Analiz Lekarskich ALAB Nowy Sącz-Leczenie Szpitalne, ul. Grunwaldzka 62-Marident-Med-MEDI KOMPLEKS Filia nr 2-Medyczne Laboratorium Diagnostyczne-Niepubliczna Zakład Opieki Zdrowotnej "UROMED" s.c.-Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej "IRYDON"-Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej "Kelles"-Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej "PRAXIS" sp.z. o.o.-Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej "REMEDIUM" Sp. z o.o.-Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej ALMEDICA-Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Centrum Rehabilitacji - "NEUROKINEZIS" s.c.-Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej DIAGMED Sp. z o.o.-Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej DIAGNOSIS - Nowy Sącz-Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej M. K.-DENTAL s.c.-Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej NOVUM-Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Specjalistyczna Prywatna Poradnia "MEDICO-DENT"-Niepubliczny Zakład Środowiskowych Usług Pielęgniarskich s.c.-NZOZ - Praktyka Dentystyczna-NZOZ "Medea"-NZOZ "PROMED" s.c. Praktyka Pielęgniarek Środowiskowych-NZOZ Antidotum-NZOZ GASTRO-ENDOMED-NZOZ Jedynka s.c.-NZOZ Proxima Med Center-NZUP "STRZYKAWKA" s.c.-OPTI-MED Sp. z o.o.-Ortodentica-Ortomed Sp. z o.o.-Ośrodek Dializ Nr 21 w Nowym Sączu-Ośrodek Leczenia Ambulatoryjnego-Ośrodek Leczenia Szpitalnego-Ośrodek Leczenia Szpitalnego-Ośrodek Profilaktyki i Terapii Uzależnień-Ośrodek Rehabilitacji Diennej Dla Dzieci-Polski Związek Głuchych Specjalistyczny Ośrodek Diagnostyki i Rehabilitacji Dzieci i Młodzieży z Wadą Słuchu-Poradnia Okulistyczna-Poradnie Twoje Zdrowie - Nowy Sącz
--	---

	<ul style="list-style-type: none"> -Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Nowym Sączu -Primadent -Prodental -Prosto - Stomatologia -Prywatna Poliklinika "ZDROWIE" -Prywatna Przychodnia Stomatologiczna "DENTRA" s.c. -Prywatna Przychodnia Stomatologiczna i Lekarska "FORTUNA" -Prywatna Przychodnia Stomatologiczno-Lekarska - Gabinety Stomatologiczne -Przychodnia - Ośrodek Chirurgii Oka Prof. Zagórskiego -Przychodnia "HIPOKRATES" Sp.j. -Przychodnia "Twoje Zdrowie" Nowy Sącz -Przychodnia ARTMED -Przychodnia DENTALCARE -Przychodnia Lekarsko-Stomatologiczna "Dent-Mal" -Przychodnia Medikor -Przychodnia Medikor 2 -Przychodnia Specjalistyczna "Słyszę" -Przychodnia Specjalistyczna Inter-Optica s.c. -Przychodnia Stomatologiczna "DENTICULUS" -Przychodnia Stomatologiczno-Ortodontyczna "ORTODENT" -Przychodnia Stomatologii Ogólnej i Chirurgii Stomatologicznej s.c. w Nowym Sączu -Przychodnia w Nowym Sączu, ul. Stanisława Żółkiewskiego 11 -Przychodnia Zdrowia "PRIMOMED" -Sądeckie Hospicjum -SCM "Novo-Med" -Służba Zdrowia Karpackiego Oddziału Straży Granicznej z siedzibą w Nowym Sączu -Specjalistyczne Centrum Stomatologiczne Sp. z o.o. -Stacja Sądeckiego Pogotowia Ratunkowego -Stowarzyszenie Maltańczycy -Szpital Jednospecjalistyczny - Ośrodek Chirurgii Oka Prof. Zagórskiego -Szpital Medikor -Trio-Dent -Vident
Chełmiec	<ul style="list-style-type: none"> - Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej "WIELOMED" w Wielogłowach - Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Paszynie - Nzos Wanmed w Chełmcu - Ośrodek Zdrowia w Chomranicach
Gródek nad Dunajcem	<ul style="list-style-type: none"> - Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej "ALMED" - Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej "KARIDENT" Przychodnia Stomatologiczna - Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Gródku N/D "GRÓDMED" Bulzak
Grybów (gmina miejska)	<ul style="list-style-type: none"> - Centrum Medyczne KROMED - Samodzielny Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej "BOMED" Sp. z o.o. - Zakład Opiekuńczo-Leczniczy Caritas Diecezji Tarnowskiej
Grybów (gmina)	<ul style="list-style-type: none"> - Centrum Rehabilitacyjno-Medyczne "JAZMED" Zdzisław Jabłoński

<p>wiejska)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Jazmed Oddział Rehabilitacji - Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej "Ośrodek Zdrowia" w Ptaszkowej - NZOZ "Lekarz Rodzinny" - NZOZ "Lekarz Rodzinny" w Stróże - Przychodnia Rehabilitacji Inwalidów Spółdzielni Inwalidów "Karpaty" - Zakład Rehabilitacji Leczniczej - Ambulatorium - Zakład Rehabilitacji Leczniczej - Rehabilitacja Stacjonarna
<p>Kamionka Wielka</p>	<ul style="list-style-type: none"> - BONUS – MED spółka z ograniczoną odpowiedzialnością - NZOZ OSRODEK ZDROWIA SP Z O. O. PODSTAWOWA OPIEKA ZDROWOTNA - Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej "Przychodnia Stomatologiczna" Joanna Kacprzycka-Ryba
<p>Korzenna</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Dental Care Siedlce - Marek Łukasiweicz Prywatny Gabinet Stomatologiczny - Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej "UNODENT" w Siedlcach - Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Lekarz Rodzinny w Siedlcach - Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Korzennie - Specjalistyczna Przychodnia Lekarska "BENA COR"
<p>Krynica-Zdrój</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ALFA NZOZ Szpital Rehabilitacyjny im.lek.med. Bronisławy Dulkiewicz - Centrum Leczenia i Rehabilitacji "Beskid" - Centrum Medyczne - Chirurgia Jednego Dnia Twoje Zdrowie Krynica-Zdrój - Fundusz Wczasów Pracowniczych Sp. z o.o. Oddział - Zespół Domów Wczasowych Krynica Zdrój - Sanatorium Uzdrowskie "Soplicowo" w Krynicy Zdroju - Gabinet Lekarza Rodzinnego "Esculap" Sp.j. Krynica - Grupa Ratownictwa Medycznego F. H.U. Rmed - Medident Gabinety stomatologiczne - Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej DIAGNOSIS - KRYNICA - Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej UNI-MEDICA Sp. z o.o. - Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Krynicy-Zdroju - Niepubliczny Zakład Specjalistycznej Opieki Medycznej "Medyk-Krynica" Sp. z o.o. - NZOZ "Magnus" - NZOZ Zakład Rehabilitacji Leczniczej - Oddział Lecznictwa Uzdrowskiego - Opieka Medyczna Lor-Bru-Med - Ośrodek Rehabilitacji Diennej "Lwigród" - Ośrodek Sanatoryjno-Wypoczynkowy "Lwigród" - Szpital Uzdrowski - Ośrodek Sanatoryjno-Wypoczynkowy "Lwigród" - Ośrodek Sanatoryjno-Wypoczynkowy "Lwigród" - Świadczenia Ambulatoryjne - Pijalnie Wód Mineralnych - Poradnie Specjalistyczne - Przychodnia Lekarska ALFA Sp. z o.o. - Przychodnia Stomatologiczna AnRa Dentis - Przychodnia Uzdrowska

	<ul style="list-style-type: none"> - Sanatorium Nad Kryniczanką - Sanatorium Uzdrawiskowe "ABATON" - Sanatorium Uzdrawiskowe "LEŚNIK-DRZEWIARZ" - Sanatorium Uzdrawiskowe "MIELEC" w Krynicy - Sanatorium Uzdrawiskowe "Nowy Dom Zdrojowy" - Sanatorium Uzdrawiskowe "Patria" - Sanatorium Uzdrawiskowe "Soplicowo" Krynica-Zdrój - Sanatorium Uzdrawiskowe "Watra" - Sanatorium Uzdrawiskowe Stary Dom Zdrojowy - Sanatorium Uzdrawiskowe Zgoda - SIGNUM Lekarze Spółka Partnerska - Specjalistyczna Przychodnia Lekarska ARCUS - Stanmed - Szpital Powiatowy - Szpital Uzdrawiskowo-Rehabilitacyjny - Szpital Uzdrawiskowo-Rehabilitacyjny Beskid - Szpital Uzdrawiskowy "Nowe Łazienki Mineralne" - Szpitalny Oddział Rehabilitacji Ogólnoustrojowej - Zakład Opieki Zdrowotnej Sp.j. - Zakład Przyrodolecznicy - Zrzeszenie Związków Zawodowych Energetyków - Sanatorium "Energetyk" - Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Tyliczu - Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej UNI-MEDICA Sp. z o.o. w Polanach
Łabowa	<ul style="list-style-type: none"> - NZOZ "Lekarz Rodzinny" s. p.
Łącko	<ul style="list-style-type: none"> - Analityka Medyczna - Far-Med - Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej - Praktyka Lekarza Rodzinnego - Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej "EDEL-MED" - Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej "FEMINA" - Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej KLAG-MED - Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Praktyka Lekarza Rodzinnego - Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Czarnym Potoku - Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Jazowsku - NZOZ Przychodnia Stomatologiczna s.c. - RENI-MED Łąckie Centrum Medyczne - Stomatologia FM
Łososina Dolna	<ul style="list-style-type: none"> - Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej - Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej - Specjalistyczna Praktyka Pielęgniarska s.c.
Muszyna	<ul style="list-style-type: none"> - Gabinet Lekarza Rodzinnego "Esculap" Sp.j. - Niepubliczny Zakład Opieki Stomatologicznej - Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej "Muszyna" Centrum Rehabilitacji i Profilaktyki - Sanatorium Uzdrawiskowe - Samodzielny Publiczny Zakład Podstawowej Opieki Zdrowotnej - Sanatorium Uzdrawiskowe "Muszyna" - Ambulatorium - Sanatorium Uzdrawiskowe KORONA - Sanatorium Uzdrawiskowe REVITA - Centrum rehabilitacji-Irena

	<ul style="list-style-type: none"> - Leczenie Ambulatoryjne "Wiktor" Cechini PRBiT Cechini Sp.j. - NZOZ Sanatorium Uzdrowskowie "Wiktor" Cechini PRBiT Cechini Sp.j. - Sanatorium Uzdrowskowie "Wiarus" - Wiejski Ośrodek Zdrowia w Żegiestowie
Nawojowa	- Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej
Piwniczna-Zdrój	<ul style="list-style-type: none"> - Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej "LEKARZ RODZINNY" w Piwnicznej - Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Przychodnia "POPRAD" s.c. - Prywatna Przychodnia Stomatologiczna w Piwnicznej - Rączka Stomatologia - Sanatorium Uzdrowskowie "Limba" - Usługi Pielęgniarsko - Położnicze "Zdrój"
Podegrodzie	- Ośrodek Zdrowia Podegrodzie
Rytró	<ul style="list-style-type: none"> - NZOZ "TELMED" s.c. - Poradnia Stomatologiczna
Stary Sącz	<ul style="list-style-type: none"> - Gabinet Stomatologiczny "Olident" - Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej "REHAN" - Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Praktyka Lekarza Rodzinnego - Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Starosądeckie Centrum Medyczne Sp.j. - NZOZ - NZOZ Laboratorium Analityczne ANALAB s.c. - Starosądecki Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej "ESKULAP" Sp. z o.o. - Medicina NZOZ - Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej "Medyk" w Barcicach - Novodentica - PRODENT s.c. Prywatna Przychodnia Stomatologiczna - Usługi Pielęgniarskie "Lider" Sp.j.

Tabela 7: Jednostki realizujące zadania z zakresu ochrony zdrowia na obszarze SOF. Źródło: opracowanie własne na podstawie www.opiekamedyczna.info

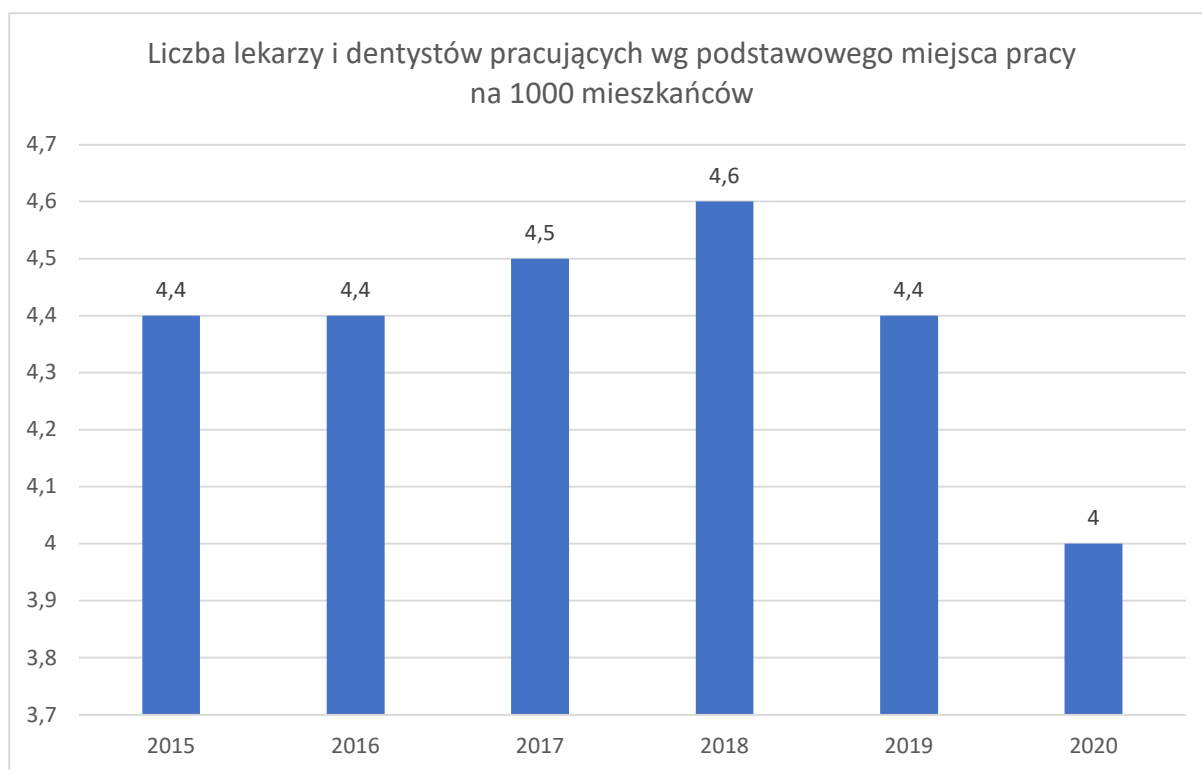
W tabeli poniżej przedstawiono dane dotyczące opieki zdrowotnej z lat 2017-2021, które wskazują na to, że w ostatnich latach zmalała liczba porad lekarskich – w 2021 było to 1 788 785 porad, o 161 042 mniej w porównaniu do 2017 roku. Nie mniej jednak nastąpił wzrost tego wskaźnika w odniesieniu do 2020 roku – o 100 487. Ważnym elementem systemu opieki zdrowotnej jest dostępność przychodni i aptek na terenie Sądeckiego Obszaru Funkcjonalnego. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w 2021 roku na obszarze SOF działały 164 przychodnie oraz dostępnych było 90 aptek i punktów aptecznych. Wartości te są porównywalne w stosunku do poprzednich lat. Widoczny jest natomiast wzrost liczby ludności na aptekę ogólnodostępną – 7 071, czyli o 528 więcej niż w 2017 roku.

	2017	2018	2019	2020	2021
Porady lekarskie ogółem	1 949 827	1 971 036	1 986 341	1 688 298	1 788 785
Przychodnie ogółem	160	163	156	160	164
Przychodnie na 10 tys. ludności	12	12	12	13	13
Ludność na aptekę ogólnodostępną	6 543	7 064	7 076	6 977	7 071
Apteki i punkty apteczne	88	83	83	93	90
mgr farmacji	156	154	143	166	167

Tabela 8: Dane dotyczące opieki zdrowotnej na terenie SOF. Źródło: dane GUS.

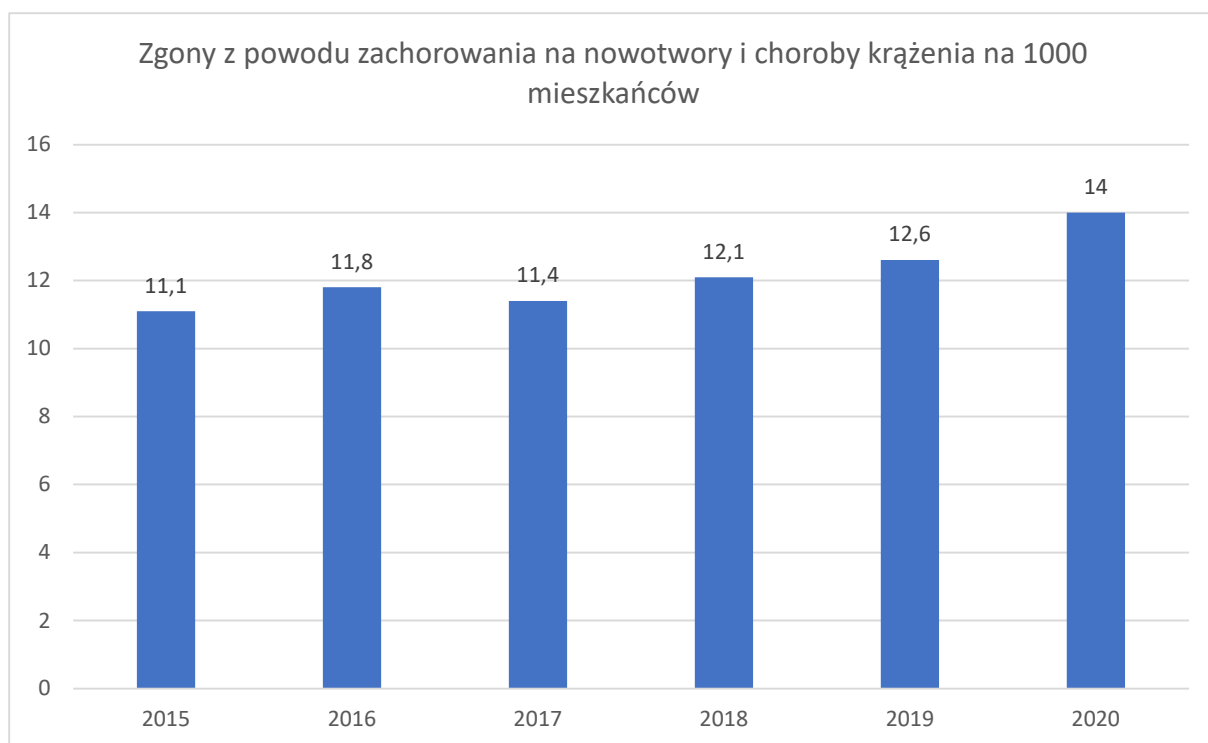
Innym istotnym wskaźnikiem dotyczącym bezpieczeństwa zdrowotnego jest liczba lekarzy i dentyistów pracujących według podstawowego miejsca pracy na 1000 mieszkańców (rys. 23) oraz zgony z powodu zachorowania na nowotwory i choroby krążenia na 1000 mieszkańców (rys. 24).

Wskaźnik liczby lekarzy i dentyistów w ostatnich latach utrzymuje się na zbliżonym poziomie, jednak w 2020 roku można zauważyć niewielki spadek.

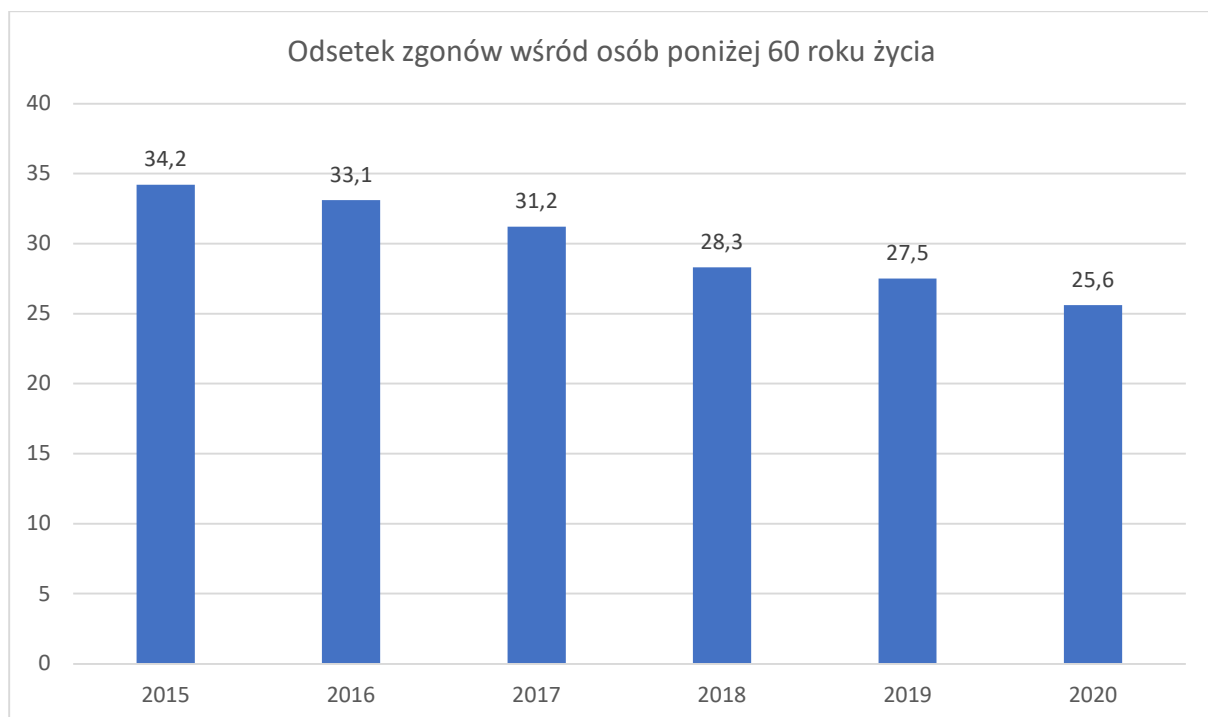
Rysunek 23: Liczba lekarzy i dentystów pracujących wg podstawowego miejsca pracy na 1000 mieszkańców. Źródło: opracowanie własne na podstawie monitorrozwoju.pl

Wskaźnik zgonów z powodu zachorowania na nowotwory i choroby krążenia na 1000 mieszkańców określa poziom zagrożenia związanego z dwiema najczęstszymi przyczynami zgonów. W latach 2017-2020 można zauważyć jego sukcesywny wzrost na obszarze SOF.

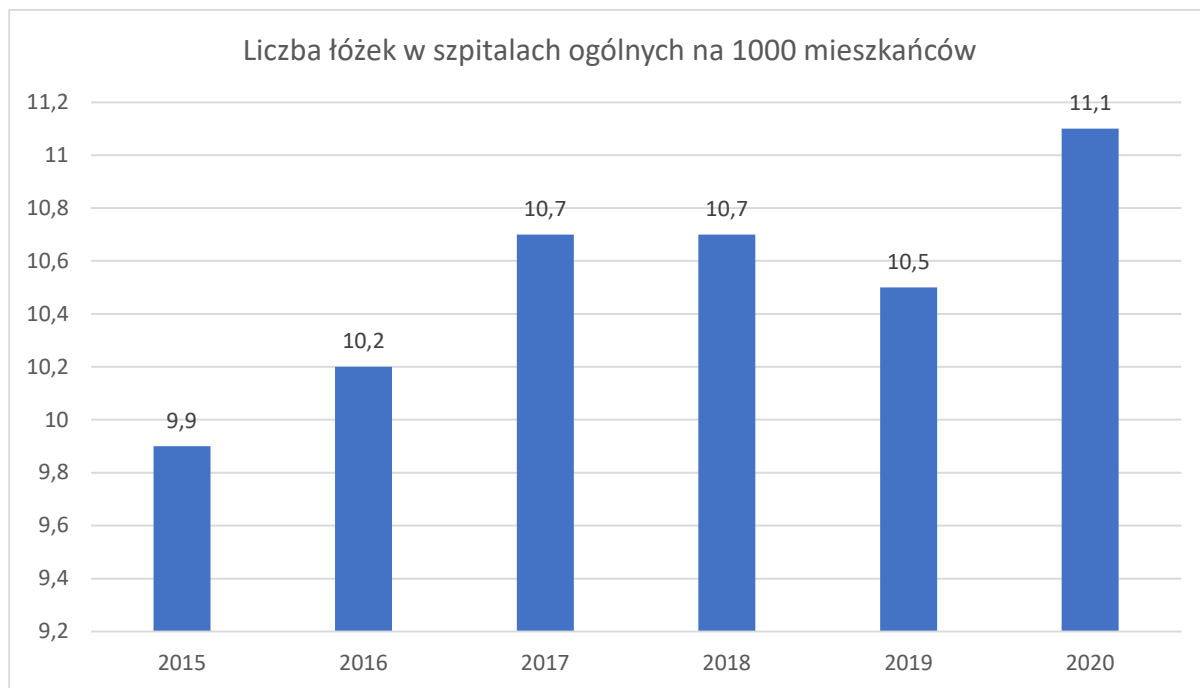
Rysunek 24: Zgony z powodu zachorowania na nowotwory i choroby krążenia na 1000 mieszkańców. Źródło: opracowanie własne na podstawie monitorrozwoju.pl

Odsetek zgonów wśród osób poniżej 60 roku życia określa poziom przedwczesnej umieralności. Od 2015 roku można zauważyć stopniowy spadek tego wskaźnika na obszarze SOF:

Rysunek 25: Odsetek zgonów wśród osób poniżej 60 roku życia. Źródło: opracowanie własne na podstawie monitorrozwoju.pl

Wskaźnik liczby łóżek w szpitalach ogólnych na 1000 mieszkańców kształtuje się na zbliżonym poziomie w ostatnich latach.

Rysunek 26: Liczba łóżek w szpitalach ogólnych na 1000 mieszkańców. Źródło: opracowanie własne na podstawie monitorrozwoju.pl

VII.5. Edukacja

O wysokiej jakości usług publicznych świadczy dostępność dzieci do wychowania przedszkolnego na obszarze danej gminy. O jakości wychowania przedszkolnego na terenie Sądeckiego Obszaru Funkcjonalnego świadczy liczba dzieci w wieku 3–6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym oraz liczba przedszkoli. Jak ukazują tabele 9 i 10 na obszarze SOF w 2020 roku znajdowało się łącznie 259 przedszkoli, do których uczęszczało 14 262 dzieci. W ostatnich latach można zauważyć wzrost obu wskaźników.

Jednostka SOF	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Chełmiec	1436	1399	1353	1350	1405	1448
Grybów	1518	1453	1432	1435	1413	1413
Grybów	285	291	295	299	298	292

Diagnoza Sądeckiego Obszaru Funkcjonalnego

Gródek nad Dunajcem	487	450	445	434	388	387
Łabowa	381	359	362	364	361	353
Łącko	974	922	904	883	867	909
Łososina Dolna	587	583	586	579	589	610
Kamionka Wielka	364	382	391	420	401	404
Korzenna	749	769	754	736	735	746
Krynica-Zdrój	699	688	663	674	672	685
Muszyna	550	526	500	478	447	441
Nawojowa	471	473	446	417	424	434
Nowy Sącz	3583	3489	3345	3268	3415	3560
Piwniczna-Zdrój	496	471	443	439	428	444
Podegrodzie	755	720	736	721	741	775
Rytko	228	217	192	173	145	144
Stary Sącz	1085	1054	1015	982	1029	1075
Łącznie	14 648	14 246	13 862	13 652	13 758	14 120

Tabela 9: liczba dzieci w wieku 3–6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym. Źródło: opracowanie własne na podstawie monitorrozwoju.pl

Jednostka SOF	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Chełmiec	23	23	23	24	27	28
Grybów (gmina wiejska)	19	19	20	20	20	20
Grybów (gmina miejska)	4	4	4	5	4	5
Gródek nad Dunajcem	9	10	10	10	10	10
Łabowa	5	5	5	5	5	5
Łącko	16	16	17	17	18	18
Łososina Dolna	12	12	12	12	13	13
Kamionka Wielka	12	12	12	12	12	12
Korzenna	15	15	15	16	15	15
Krynica-Zdrój	11	11	11	11	13	14
Muszyna	10	10	11	11	11	12

Nawojowa	7	9	9	8	8	8
Nowy Sącz	51	52	54	53	55	58
Piwniczna-Zdrój	10	10	10	10	9	8
Podegrodzie	14	15	15	15	16	15
Rytko	2	2	2	2	2	2
Stary Sącz	17	17	17	16	16	16
Łącznie	237	242	247	247	254	259

Tabela 10: Liczba przedszkoli w poszczególnych jednostkach SOF. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Kolejnym szczeblem edukacji szkolnej jest szkolnictwo podstawowe. Na terenie Sądeckiego Obszaru Funkcjonalnego w 2021 roku funkcjonowały 153 szkoły podstawowe. Szczegółowy wykaz szkół znajdujących się w poszczególnych jednostkach SOF znajduje się w tabeli poniżej:

Jednostka SOF	Szkoła podstawowa
Miasto Nowy Sącz	Akademicka Szkoła Podstawowa z Oddziałami Dwujęzycznymi im. Króla Bolesława Chrobrego w Nowym Sączu Katolicka Szkoła Podstawowa im. ks. Franciszka Blachnickiego w Nowym Sączu Katolicka Szkoła Podstawowa przy Parafii św. Heleny w Nowym Sączu Montessori Społeczna Szkoła Podstawowa "Splot" z Oddziałami Dwujęzycznymi w Nowym Sączu Niepubliczna Szkoła Podstawowa Jezuitów w Nowym Sączu Zespół Szkolno-Przedszkolny Nr 2 Zespół Szkolno-Przedszkolny Nr 3 Zespół Szkolno-Przedszkolny Nr 4 Zespół Szkolno-Przedszkolny Nr 5 Zespół Szkolno-Przedszkolny Nr 6 Szkoła Podstawowa nr 11 im. Juliana Tuwima w Nowym Sączu Szkoła Podstawowa nr 14 im. Karpackiego Oddziału Straży Granicznej w Nowym Sączu Szkoła Podstawowa nr 15 im. Bohaterów Sądeckich w Nowym Sączu Szkoła Podstawowa nr 16 z Oddziałami Integracyjnymi im. Orłąt Lwowskich w Nowym Sączu Szkoła Podstawowa nr 17 im. Kurierów Sądeckich w Nowym Sączu Szkoła Podstawowa nr 2 im. Świętej Jadwigi Królowej w Nowym Sączu Szkoła Podstawowa nr 3 im. Jana Kochanowskiego w Nowym Sączu Szkoła Podstawowa nr 5 Specjalna w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym Szkoła Podstawowa nr 6 im. ks. Jerzego Popiełuszki w Nowym Sączu Szkoła Podstawowa nr 8 z Oddziałami Integracyjnymi im. Władysława Jagiełły w Nowym Sączu

	Szkoła Podstawowa nr 9 im. Tadeusza Kościuszki w Nowym Sączu
Gmina Chełmec	Szkoła Podstawowa im. bł. ks. Jerzego Popiełuszki w Świniarsku Szkoła Podstawowa im. gen. Józefa Gیزی w Wielogłowach Szkoła Podstawowa im. gen. Michała Gałązki w Trzetrzewinie Szkoła Podstawowa im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Marcinkowicach Szkoła Podstawowa im. S. Czesławy Lorek w Biczycach Dolnych Szkoła Podstawowa im. Stanisława i Jana Potoczaków w Rdziostowie Szkoła Podstawowa im. Stanisława Wyspiańskiego w Paszynie Szkoła Podstawowa im. św. Jana Pawła II w Chomranicach Szkoła Podstawowa im. Władysława Broniewskiego w Klęczanach Szkoła Podstawowa w Krasnem Potockiem Szkoła Podstawowa w Niskowej Szkoła Podstawowa z Oddziałami Specjalnymi im. Mikołaja Kopernika w Chełmcu Szkoła Podstawowa im. Franciszka Pawłowskiego w Piątkowej Szkoła Podstawowa im. Józefa Bieńka w Librantowej Szkoła Podstawowa w Januszowej
Gmina Gródek nad Dunajcem	Szkoła Podstawowa im. Bł.Ks. Jerzego Popiełuszki w Jelnej Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Podolu-Górowej Szkoła Podstawowa im. Janusza Korczaka w Roztoce-Brzezianach Szkoła Podstawowa im. Kard. Stefana Wyszyńskiego w Gródku nad Dunajcem Szkoła Podstawowa w Lipiu Szkoła Podstawowa w Przydonicy Szkoła Podstawowa w Rożnowie Szkoła Podstawowa w Siennej
Gmina Grybów (miasto)	Szkoła Podstawowa im. St. Leszczyc-Przywary w Kąclowej Szkoła Podstawowa im. św. Jana Kantego w Białej Niżnej Szkoła Podstawowa im. Tadeusza Kościuszki w Siołkowej Szkoła Podstawowa nr 1 im. Kazimierza Wielkiego w Grybowie Szkoła Podstawowa nr 2
Gmina Grybów (wiejska)	Szkoła Podstawowa im. Adama Mickiewicza w Binczarowej Szkoła Podstawowa im. Armii Krajowej w Gródku Szkoła Podstawowa im. B. Chrobrego w Stróżach Szkoła Podstawowa im. bł. ks. Jana Balickiego w Polnej Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II we Florynce Szkoła Podstawowa im. Kornela Makuszyńskiego w Cieniawie Szkoła Podstawowa im. ks. Jana Twardowskiego w Krużłowej Wyżnej Szkoła Podstawowa im. Marii Konopnickiej w Wyskitnej Szkoła Podstawowa im. Prymasa Tysiąclecia Stefana Kardynała Wyszyńskiego w Starej Wsi Szkoła Podstawowa nr 1 im. Władysława Jagiełły w Ptaszkowej Szkoła Podstawowa nr 2 im. Królowej Jadwigi w Ptaszkowej Szkoła Podstawowa w Wawrzce
Gmina Kamionka Wielka	Szkoła Podstawowa im. Marii Skłodowskiej-Curie w Jamnicy Szkoła Podstawowa im. ks. Prof. Piotra Poręby w Mystkowie Szkoła Podstawowa im. Wincentego Witosa w Królowej Górnej Szkoła Podstawowa nr 1 im. Władysława Jagiełły w Kamionce Wielkiej Szkoła Podstawowa nr 2 im. św. Kingi w Kamionce Wielkiej

	<p>Szkoła Podstawowa w Boguszy Szkoła Podstawowa w Królowej Polskiej Szkoła Podstawowa w Mszalnicy im. Bł.Karoliny Kózkówny</p>
Gmina Korzenna	<p>Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Lipnicy Wielkiej Szkoła Podstawowa im. Księdza Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Siedlcach Szkoła Podstawowa im. Wojska Polskiego w Mogilnie Szkoła Podstawowa Imienia Generała Franciszka Gągora w Koniuszowej Szkoła Podstawowa Imienia Jana Pawła II w Korzennej Szkoła Podstawowa Imienia Marii Konopnickiej w Miłkowej Szkoła Podstawowa Imienia Mikołaja Kopernika w Jasiennej Szkoła Podstawowa Imienia Świętej Kingi w Janczowej Szkoła Podstawowa w Łęce Szkoła Podstawowa w Posadowej Mogilskiej Szkoła Podstawowa w Trzycierzu Szkoła Podstawowa w Wojnarowej</p>
Gmina Krynica-Zdrój	<p>Szkoła Podstawowa nr 1 im. Ratowników Górskich w Krynicy-Zdroju Szkoła Podstawowa nr 2 im. Polskich Olimpijczyków w Krynicy-Zdroju Szkoła Podstawowa w Bereście Szkoła Podstawowa w Czynrej Szkoła Podstawowa w Polanach Szkoła Podstawowa im. Kazimierza Pułaskiego w Tyliczu Szkoła Podstawowa im. Zbigniewa Wodeckiego w Pioruncie Szkoła Podstawowa w Mochnaczce Niżnej Szkoła Podstawowa w Mochnaczce Wyżnej Szkoła Podstawowa w Muszynie</p>
Gmina Łabowa	<p>Szkoła Filialna Szkoła Podstawowa im. ks. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Nowej Wsi Szkoła Podstawowa im. Marii Konopnickiej w Czaczowie Szkoła Podstawowa im. Świętego Franciszka Z Asyżu w Łabowej Szkoła Podstawowa im. Świętej Kingi w Maciejowej</p>
Gmina Łącko	<p>Szkoła Podstawowa im. Błogosławionej Celestyny Faron w Zabrzeży Szkoła Podstawowa im. ks. Kard. Stefana Wyszyńskiego w Kadczy Szkoła Podstawowa nr 1 im. Prof. Kazimierza Sosnowskiego w Obidzy Szkoła Podstawowa w Czarnym Potoku Szkoła Podstawowa w Jazowsku Szkoła Podstawowa w Kiczni Szkoła Podstawowa w Łącku Szkoła Podstawowa w Maszkowicach Szkoła Podstawowa w Szczereżu Szkoła Podstawowa w Zagorzynie Szkoła Podstawowa w Zarzeczcu</p>
Gmina Łososina Dolna	<p>Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Łososinie Dolnej Szkoła Podstawowa im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Michalczowej Szkoła Podstawowa im. Mjr Pil. Jerzego Iszkowskiego w Tęgoborzy Szkoła Podstawowa im. Mjra Henryka Sucharskiego w Żbikowicach Szkoła Podstawowa im. Św.Świerada w Witowicach Dolnych Szkoła Podstawowa w Rąbkowej</p>

	Szkoła Podstawowa w Rojówce Szkoła Podstawowa w Stańkowej
Gmina Muszyna	Szkoła Podstawowa nr 1 im. Kurierów Sądeckich w Muszynie Szkoła Podstawowa nr 2 im. Jana Pawła II w Muszynie Szkoła Podstawowa w Andrzejówce Szkoła Podstawowa w Jastrzębiku Szkoła Podstawowa w Miliku Szkoła Podstawowa w Powroźniku Szkoła Podstawowa w Złockiem Szkoła Podstawowa w Żegiestowie
Gmina Nawojowa	Szkoła Podstawowa im. bł. Julii Rodzińskiej w Nawojowej Szkoła Podstawowa im. Marii Konopnickiej w Żeleźnikowej Wielkiej Szkoła Podstawowa im. św. Jadwigi Królowej we Frycowej Szkoła Podstawowa im. Żołnierzy Niezłomnych w Bączej-Kuninie Szkoła Podstawowa w Homrzyskach Szkoła Podstawowa w Żeleźnikowej Małej
Gmina Piwniczna-Zdrój	Szkoła Podstawowa nr 1 w Piwnicznej - Zdroju Szkoła Podstawowa nr 2 w Piwnicznej Zdroju Szkoła Podstawowa w Głębokiem Szkoła Podstawowa w Kokuszcze Szkoła Podstawowa w Wierchomli Wielkiej
Gmina Podegrodzie	Szkoła Podstawowa im. Ojca Św. Jana Pawła II w Brzeznej - Litacz, Szkoła Podstawowa im. św. Jadwigi Królowej Polski w Długołęce - Świerkli, Szkoła Podstawowa im. płk. Narcyza Wiatra w Gostwicy, Szkoła Podstawowa w Mokre j Wsi, Szkoła Podstawowa im. Mieczysława Wieczorka w Olszanie, Szkoła Podstawowa im. św. Kingiw Olszance, Szkoła Podstawowa im. Batalionów Chłopskich w Rogach, Szkoła Podstawowa w Stadłach,
Gmina Rytró	Szkoła Podstawowa im. Stefana Pawlika w Rytrze
Gmina Stary Sącz	Niepubliczna Szkoła Podstawowa w Starym Sączu Szkoła Podstawowa im. ks. Prałata Płk. Tadeusza Dłubacza w Moszczenicy Szkoła Podstawowa im. św. Kingi w Popowicach Szkoła Podstawowa nr 1 im. ks. Prof. Józefa Tischnera w Starym Sączu Szkoła Podstawowa nr 2 im. Juliusza Słowackiego w Starym Sączu Szkoła Podstawowa im. 1 Pułku Strzelców Podhalańskich Armii Krajowej w Gaboniu Szkoła Podstawowa im. Franciszka Świebockiego w Barcicach Szkoła Podstawowa im. Jana Brzechwy w Skrudzinie Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Gołkowicach Szkoła Podstawowa im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Przysietnicy

Tabela 11: Lista szkół podstawowych na obszarze SOF.

Wskaźnik współczynnika skolaryzacji jest miarą powszechności nauczania, tj. służy do oceny aktywności edukacyjnej ludności. Analizy niniejszego wskaźnika należy dokonać uwzględniając poziom nauczania. Wartość tego wskaźnika dla miasta Nowego Sącza wynosiła w 2020 roku 105,9, a dla gminy miejskiej Grybów 126,9.

Wartość wskaźnika powyżej 100 oznacza, że w naszych szkołach uczą się dzieci z sąsiednich gmin. Wskaźniki w pozostałych jednostkach SOF oscylują wokół 84%. Wartość poniżej 100% nie musi oznaczać, że dzieci nie uczęszczają do szkoły w ogóle, ale może być to związane m.in. z uczęszczaniem do szkół na obszarze innych jednostek terytorialnych, bądź część dzieci zameldowanych w Polsce kształci się za granicą, gdzie przebywają wraz z rodzicami. Należy też zwrócić uwagę na to, że liczba uczniów odnosi się do uczniów w szkołach podstawowych, trzeba jednak pamiętać, iż w latach 2015–2018 część dzieci uczęszczała jeszcze do gimnazjum – z dniem 1 września 2019 roku gimnazja przestały istnieć.

Wskaźnik - Współczynnik skolaryzacji brutto dla szkół podstawowych						
Jednostka SOF	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Gmina Chełmiec	90,9	98,4	97,6	96,9	98,6	98,4
Gmina Gródek nad Dunajcem	79,4	88,4	87,7	88	87,2	87,7
Gmina Grybów (wiejska)	83,7	89,8	89,4	89	88,2	89
Gmina Grybów (miejska)	110,5	123	124,1	128	127,2	126,9
Gmina Kamionka Wielka	86,4	88,7	88	89,2	88,5	90,4
Gmina Korzenna	87,3	91	91,3	92,1	91	91,3
Gmina Krynica Zdrój	86,1	90,4	91,1	91,2	90,4	92,5
Gmina Łabowa	84,2	91,8	89,7	90	87,5	84,5
Gmina Łącko	87,8	94	93,8	94	94,3	95
Gmina Łososina Dolna	91,9	95,2	94,8	95,4	94	93,8
Gmina Muszyna	89,6	90,1	90,9	92,8	92,1	92,4
Gmina Nawojowa	81	84,8	82,8	82,5	78,3	77,7
Nowy Sącz	92,2	100,9	100,8	102,5	103,6	105,9
Gmina Piwniczna-Zdrój	86,4	89,3	86,8	87,5	88,7	89
Gmina Podegrodzie	75,2	79	80,7	81,3	80,4	79,5
Gmina Rytro	85,5	91,8	85,2	87,4	86,9	85,7
Gmina Stary Sącz	86,4	92	91,7	91,5	92,6	93,3

Tabela 12: Współczynnik skolaryzacji brutto dla szkół podstawowych na obszarze SOF. Źródło: opracowanie własne na podstawie monitorrozwoju.pl

Odzwierciedleniem poziomu nauki są wyniki uzyskiwane przez uczniów w ogólnopolskich egzaminach. W niniejszej Diagnozie prezentowane są dane za rok 2021, tj. egzamin ósmoklasisty dla rocznika nauki szkolnej 2020/2021. W tabeli poniżej zostały przedstawione uśrednione wyniki spośród jednostek Sądeckiego Obszaru Funkcjonalnego oraz w odniesieniu do średniej województwa małopolskiego oraz Polski.

Jednostka SOF	Język polski	Matematyka	Język angielski
Gmina Chełmiec	61	49	62
Gmina Gródek nad Dunajcem	63	48	59
Gmina Grybów (wiejska)	62	46	59
Gmina Grybów (miejska)	57	42	67
Gmina Kamionka Wielka	62	47	60
Gmina Korzenna	58	44	52
Gmina Krynica Zdrój	61	50	65
Gmina Łabowa	57	41	54
Gmina Łącko	59	46	54
Gmina Łososina Dolna	62	46	59
Gmina Muszyna	62	41	61
Gmina Nawojowa	59	40	54
Nowy Sącz	65	53	72
Gmina Piwniczna Zdrój	62	49	56
Gmina Podegrodzie	65	47	61
Gmina Rytro	68	55	67
Gmina Stary Sącz	66	49	66
Średnia SOF	62	47	61
Województwo małopolskie	62	51	57
Polska	60	47	66

Tabela 13: Wyniki egzaminów ósmoklasisty. Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie.

Na terenie Sądeckiego Obszaru Funkcjonalnego działają ponadto szkoły ponadpodstawowe:

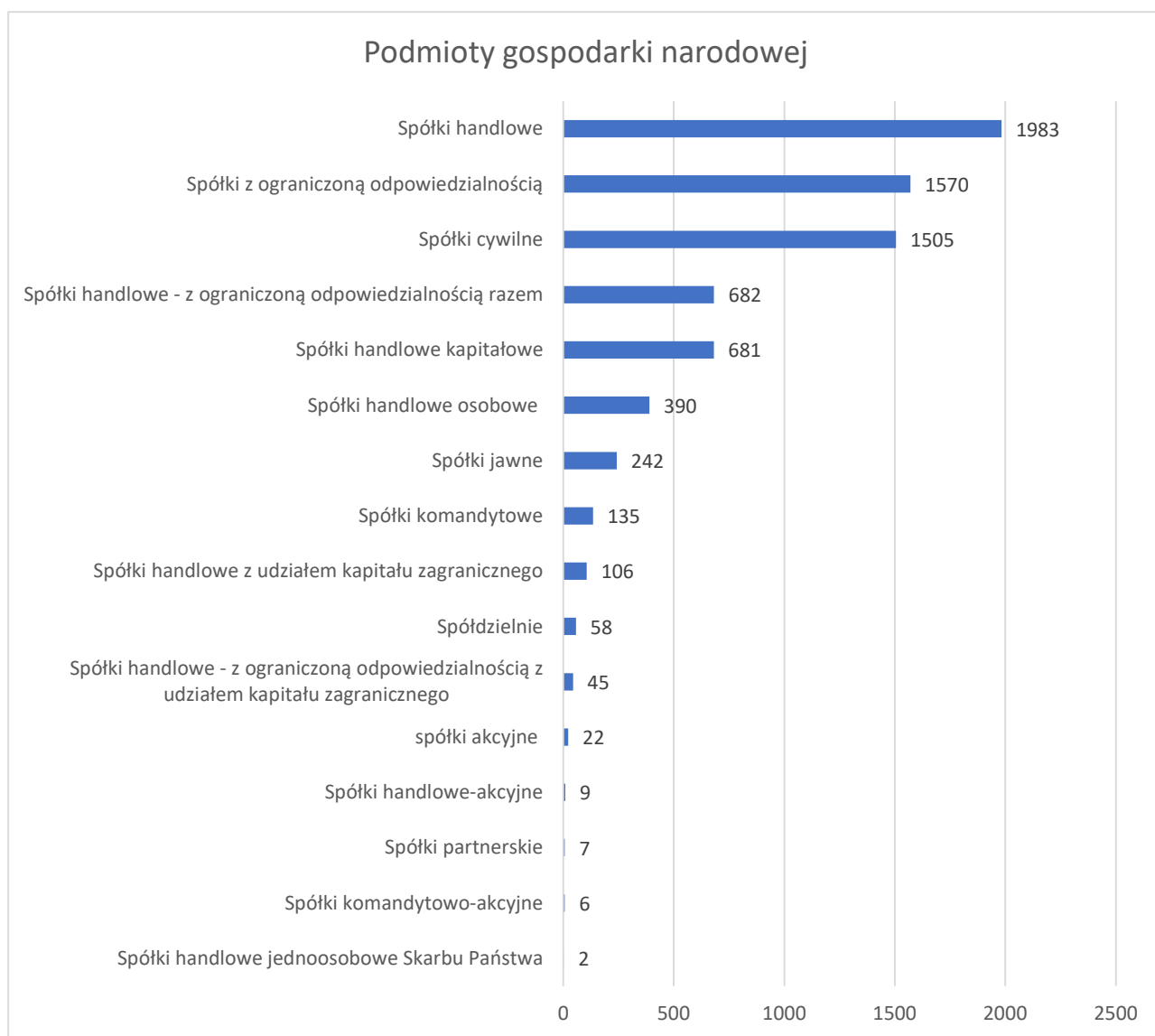
Jednostka SOF	Szkoły ponadpodstawowe
Miasto Nowy Sącz	I Liceum Ogólnokształcące z Oddziałami Dwujęzycznymi im. Jana Długosza Zespół Szkół Ogólnokształcących Nr 2 im. Marii Konopnickiej Zespół Szkół Nr 1 im. Komisji Edukacji Narodowej Zespół Szkół Nr 2 im. Sybiraków Zespół Szkół nr 3 im. Bolesława Barbackiego Zespół Szkół nr 4 Zespół Szkół Ekonomicznych Zespół Szkół Samochodowych im. inż. Tadeusza Tańskiego Zespół Szkół Elektryczno-Mechanicznych im. Gen. Józefa Kustronia Zespół Szkół Budowlanych Zespół Szkół Nr 5 - Specjalnych IV Liceum Ogólnokształcące Sportowe im. Świętej Kingi w Zespole Szkół i Placówek Oświatowych Branżowa Szkoła I stopnia nr 1 w Nowym Sączu Branżowa Szkoła I stopnia nr 2 Branżowa Szkoła I stopnia nr 4 - Specjalna Branżowa Szkoła I stopnia nr 5 im. Zenona Remiego w Nowym Sączu Branżowa Szkoła I stopnia nr 6 Branżowa Szkoła I stopnia nr 7 im. gen. Józefa Kustronia Branżowa Szkoła I stopnia nr 8 im. Tadeusza Tańskiego Branżowa Szkoła I stopnia Sióstr Niepokalanek im. Królowej Polski w Nowym Sączu Branżowa Szkoła II stopnia nr 1 w Nowym Sączu Branżowa Szkoła Wielozawodowa I stopnia w Nowym Sączu Prywatna Branżowa Szkoła II stopnia w Nowym Sączu Rzemieślnicza Branżowa Szkoła I stopnia im. Świętego Józefa Cechu Rzemiosł Różnych i Przedsiębiorczości w Nowym Sączu Szkoła Branżowa I stopnia Progres w Nowym Sączu Elitarne Technikum Informatyczne w Nowym Sączu Prywatne Technikum Ekonomiczne w Nowym Sączu Prywatne Technikum Fotograficzne w Nowym Sączu Prywatne Technikum Informatyczne w Nowym Sączu Prywatne Technikum Zawodowe w Nowym Sączu Technikum Gastronomiczno-Hotelarskie Sióstr Niepokalanek im. Królowej Polski w Nowym Sączu Technikum nr 1 w Nowym Sączu Technikum nr 2 w Nowym Sączu Technikum nr 3 im. Władysława Grabskiego w Nowym Sączu Technikum nr 4 Technikum nr 5 im. Zenona Adama Remiego w Nowym Sączu Technikum nr 7 im. gen. Józefa Kustronia w Nowym Sączu Technikum nr 8 im. Tadeusza Tańskiego w Nowym Sączu Technikum Przemysłu Mody Technikum TEB Edukacja w Nowym Sączu
Gmina Chełmec	Liceum Ogólnokształcące w Marcinkowicach Branżowa Szkoła I Stopnia Praktyk w Chełmcu Technikum w Marcinkowicach

Gmina Grybów (miasto)	Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych w Grybowie Liceum Ogólnokształcące im. Artura Grottgera w Grybowie Zasadnicza Szkoła Zawodowa Technikum w Grybowie
Gmina Krynica-Zdrój	Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych w Krynicy Zdroju Liceum Ogólnokształcące w Krynicy Zdroju Branżowa Szkoła I stopnia w Krynicy Zdroju Izby Rzemiosła i Przedsiębiorczości w Nowym Sączu Szkoła Branżowa I stopnia w Krynicy Zdroju Technikum w Krynicy Zdroju
Gmina Łącko	Liceum Ogólnokształcące w Łącku Branżowa Szkoła I stopnia w Łącku Technikum w Łącku
Gmina Muszyna	Liceum Ogólnokształcące im. Jana Kochanowskiego w Muszynie Rzemieślnicza Branżowa Szkoła I stopnia w Złockiem Cechu Rzemiosł Różnych i Przedsiębiorczości w Nowym Sączu Technikum w Muszynie
Gmina Nawojowa	Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych w Nawojowej Szkoła Branżowa I stopnia w Nawojowej Technikum w Nawojowej
Gmina Stary Sącz	Liceum Ogólnokształcące im. Marii Skłodowskiej-Curie w Starym Sączu Branżowa Szkoła I stopnia w Starym Sączu Technikum w Starym Sączu

Tabela 14: Szkoły ponadpodstawowe na obszarze SOF. Źródło: opracowanie własne.

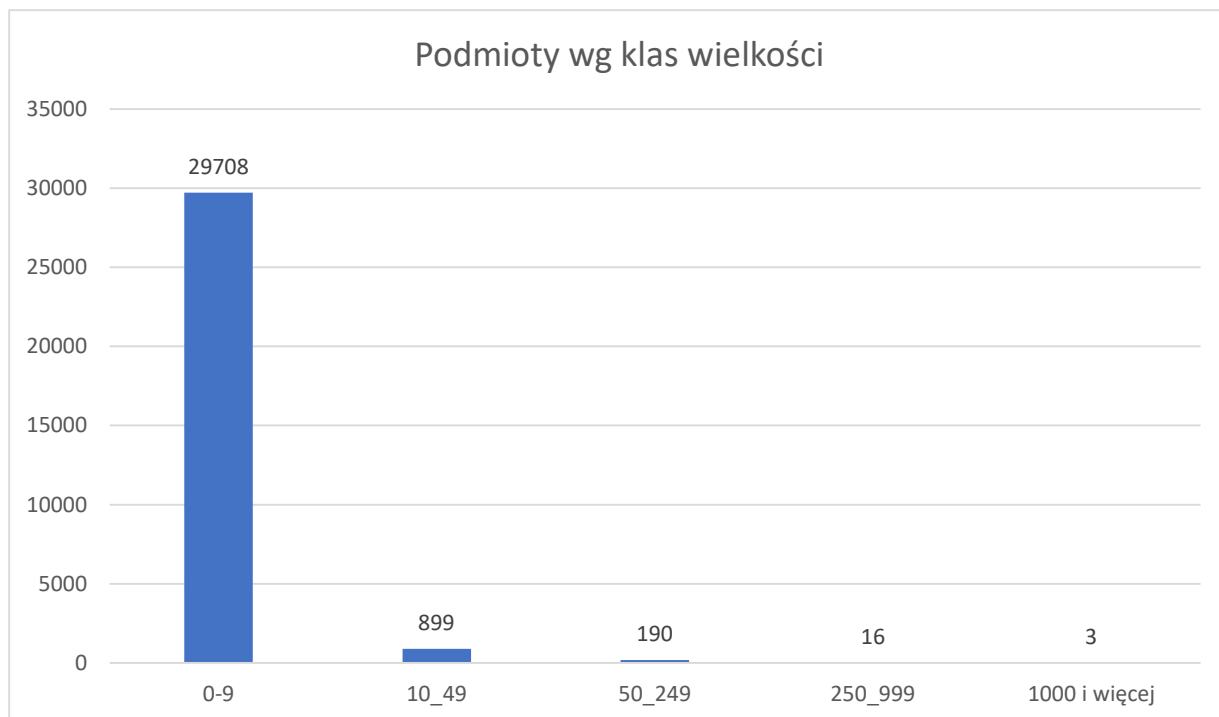
VII.6. Potencjał i konkurencyjność gospodarki SOF

Na obszarze SOF w 2021 roku w rejestrze REGON zarejestrowanych było 29 518 podmiotów gospodarki narodowej, z czego 23 380 stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. W tymże roku zarejestrowano 2 593 nowych podmiotów, a 1 178 podmioty zostały wyrejestrowane. Według danych z rejestru REGON wśród podmiotów posiadających osobowość prawną na terenie SOF najwięcej (1983) jest stanowiących spółki handlowe. W dalszej kolejności są to spółki cywilne (1505) oraz spółki z ograniczoną odpowiedzialnością (1570).

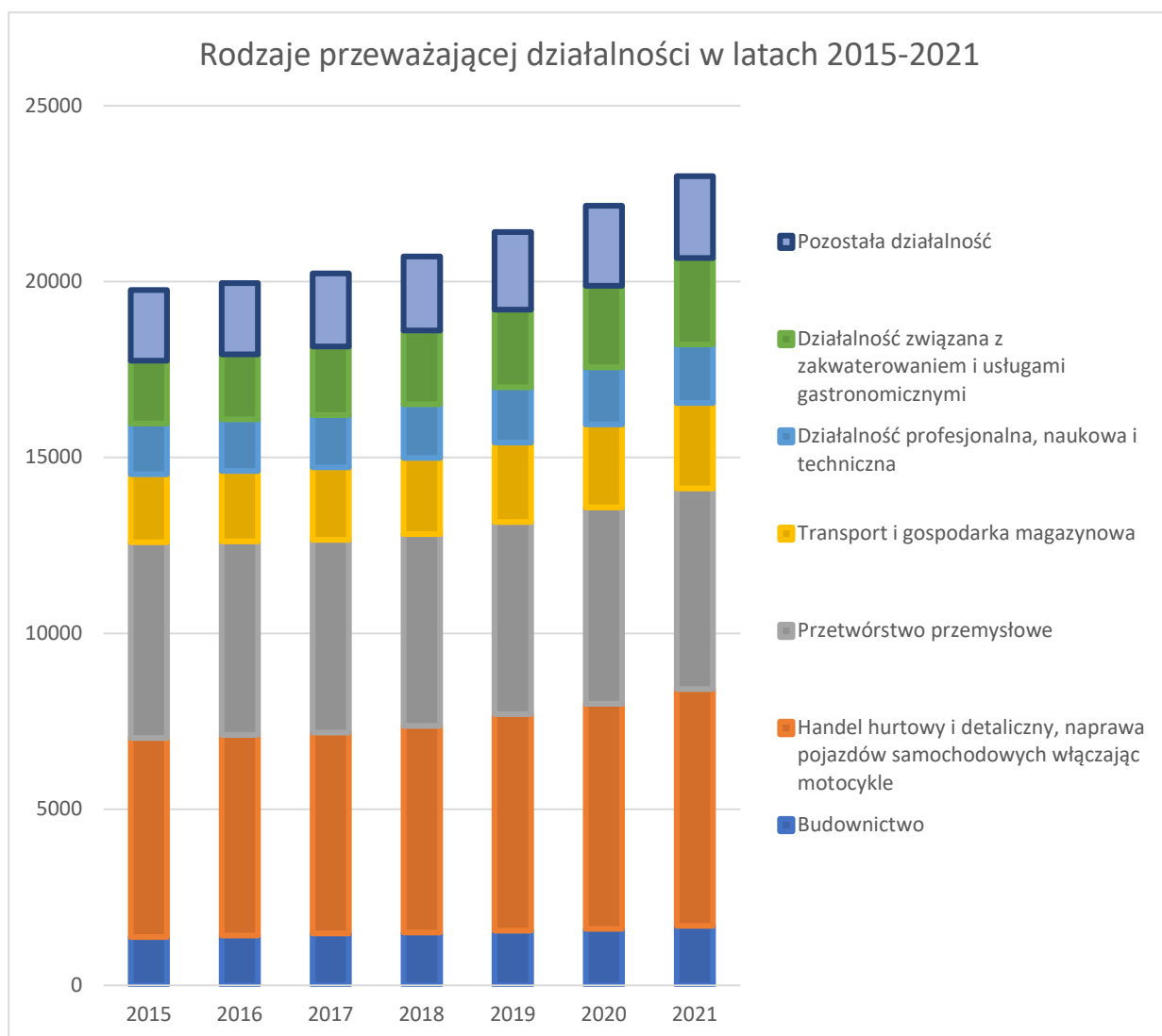
Rysunek 27: Podmioty gospodarki narodowej na obszarze SOF. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Analizując rejestr pod kątem liczby zatrudnionych pracowników można stwierdzić, że najwięcej (29 708) jest mikro-przedsiębiorstw, zatrudniających 0-9 pracowników. Od 10 do 49 pracowników zatrudnia 899 przedsiębiorstw, powyżej 50 – 190 firm, a powyżej 250 – 16 firm. Powyżej 1000 pracowników zatrudniają na obszarze SOF 3 przedsiębiorstwa.

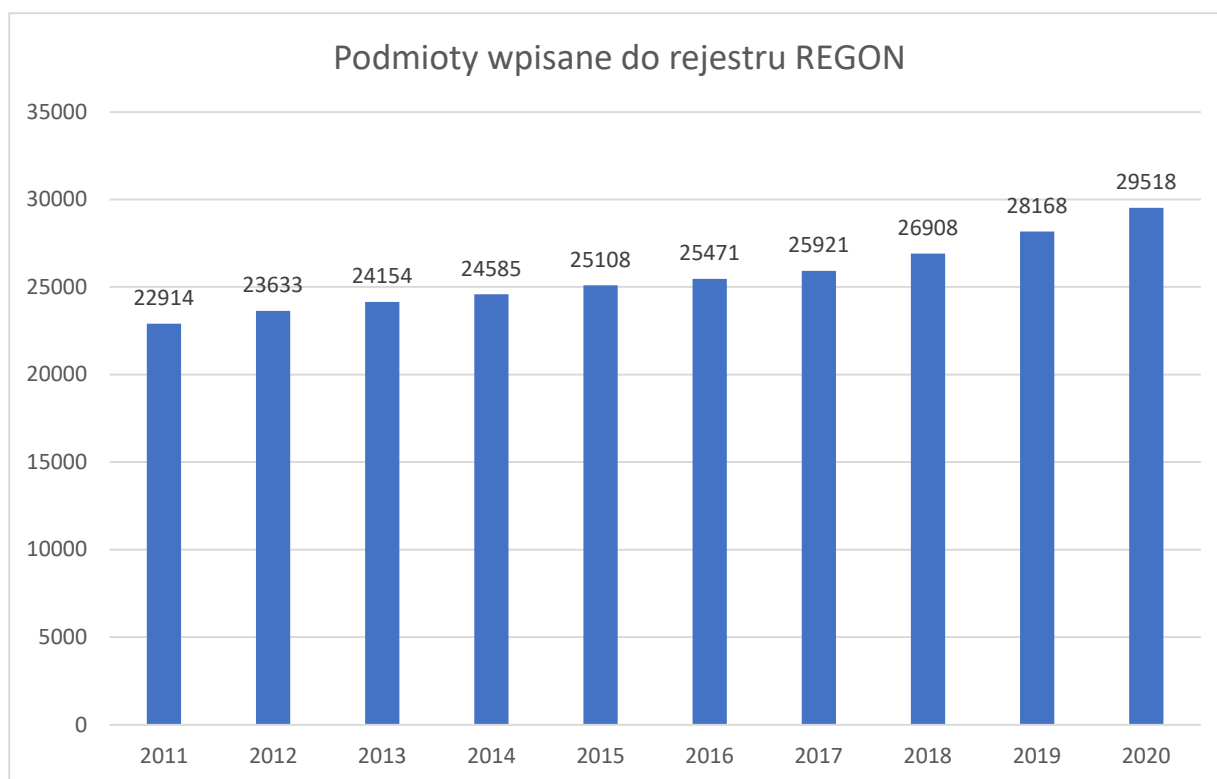
Rysunek 28: Podmioty wg klas wielkości. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Najwięcej podmiotów w ubiegłym roku jako rodzaj działalności zadeklarowało Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo (7 818). W dalszej kolejności - Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych włączając motocykle (6 734) oraz Przetwórstwo przemysłowe (5 696).

Rysunek 29: Rodzaje przeważającej działalności w latach 2012-2020. Źródło: dane GUS.

W ciągu ostatnich dziesięciu lat widoczna jest tendencja wzrostowa w zakresie podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON. W 2020 roku było to 29 518 podmiotów, o 6 604 więcej niż w 2011 roku.

Rysunek 30: Podmioty wpisane do rejestru REGON. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Na terenie Sądeckiego Obszaru Funkcjonalnego znajdują się następujące instytucje otoczenia biznesu:

1) Cech Rzemiosł Różnych i Przedsiębiorczości

Zadaniem Cechu jest reprezentowanie interesów zrzeszonych członków wobec organów władzy i administracji publicznej szczebla gminnego i powiatowego oraz związków zawodowych, utrwalanie więzi środowiskowych poprzez prowadzenie na rzecz członków działalności społeczno-organizacyjnej, oświatowej i kulturalnej oraz propagowanie postaw zgodnych z zasadami etyki i godności zawodowej. Cele statutowe Cechu obejmują również m.in. udzielanie swoim członkom porad, instruktażu oraz informacji w sprawach związanych z wykonywaniem zawodu i prowadzeniem działalności gospodarczej, udzielanie na zewnątrz informacji o usługach i rodzajach działalności produkcyjnej członków Cechu, inicjowanie w tym kierunku wystaw, konkursów, a także propagowanie wśród członków myśli i postępu technicznego oraz organizowanie pomocy w zakresie dokształcania

i podnoszenia kwalifikacji zawodowych członków Cechu i zatrudnionych przez nich pracowników³⁷.

2) Fundacja na rzecz Rozwoju Polskiego Rolnictwa

Biuro terenowe w Nowym Sączu

Misją Fundacji jest wspieranie zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich, a w szczególności przedsiębiorczości i tworzenia pozarolniczych miejsc pracy oraz zapewnienia równych szans kobietom, osobom bezrobotnym i młodzieży. Misja Fundacji realizowana jest poprzez działalność mikropożyczkową i dotacje inwestycyjne na tworzenie i rozwój małych przedsiębiorstw na terenach wiejskich; programy rozwoju lokalnego, publikacje, opracowania i specjalistyczne raporty społeczno-ekonomiczne obrazujące stan polskich obszarów wiejskich³⁸.

3) Izba Rzemiosła i Przedsiębiorczości

Izba Rzemiosła i Przedsiębiorczości w Nowym Sączu jest reprezentantem rzemieślników i przedsiębiorców z województwa małopolskiego. Zrzesza 6 jednostek: 5 cechów o zasięgu powiatowym i spółdzielnię rzemieślniczą w Gorlicach. W jednostkach tych zrzeszeni są producenci i usługodawcy. Jednym z głównych zadań Izby jest przeprowadzanie egzaminów kwalifikacyjnych na tytuły czeladnika i mistrza w zawodzie. Izba jest członkiem Związku Rzemiosła Polskiego³⁹.

4) Kongregacja Kupiecka Zrzeszenie Handlu i Usług

Kongregacja Kupiecka ZHiU w Nowym Sączu jest organizacją zrzeszającą kupców i restauratorów z terenu szeroko pojętej Sądecczyzny. Kongregacja Kupiecka służy swoim członkom pomocą w prowadzeniu księgowości firm oraz pomocą prawną. Cele działalności Kongregacji obejmują m.in. podejmowanie inicjatyw sprzyjających rozwojowi działalności gospodarczej członków oraz inicjowanie nowych przedsięwzięć i ich promocja, prowadzenie działań zmierzających do zmniejszenia

³⁷ Zob. Cech Rzemiosł Różnych i Przedsiębiorczości, <http://www.cech.nowysacz.com.pl/s3-zadanie-statutowe-cechu.html>

³⁸ Zob. Fundacja Rozwoju Obszarów Wiejskich, <https://www.fdpa.org.pl/o-fundacji>

³⁹ Zob. Izba Rzemiosła i Przedsiębiorczości w Nowym Sączu, <http://www.izbarzem-ns.pl/>

bezrobocia poprzez podnoszenie kwalifikacji zawodowych oraz kształcenie uczniów i prowadzenie szkoleń zawodowych dla członków zrzeszenia⁴⁰.

5) Lokalny Punkt Informacyjny Funduszy Europejskich

Dla mieszkańców powiatów: m. Nowy Sącz, nowosądeckiego, gorlickiego oraz limanowskiego

Lokalny Punkt Informacyjny Funduszy Europejskich oferuje konsultacje dotyczące możliwości dofinansowania ze środków unijnych projektów związanych z otwarciem lub rozwojem działalności gospodarczej, szkoleniami zawodowymi, inwestycjami, edukacją, ochroną środowiska, pomoc w zakwalifikowaniu pomysłu na projekt do konkretnego priorytetu i działania w programach operacyjnych oraz spotkania informacyjne oraz szkolenia na temat możliwości dofinansowania ze środków unijnych⁴¹.

6) Nowosądecka Izba Turystyczna

Do zadań Nowosądeckiej Izby Turystycznej należy przede wszystkim inicjowanie działań w zakresie informacji i promocji Sądecczyzny – tworzenie nowych form prezentacji regionu i jego atrakcji turystycznych; reprezentowanie interesów podmiotów gospodarczych branży turystycznej Sądecczyzny wobec władz państwowych, samorządowych i gospodarczych; tworzenie prawnych i ekonomicznych warunków rozwoju gospodarki turystycznej w regionie sądeckim oraz szkolenia zawodowe i doszkalanie kadr turystyki oraz zarządców obiektów hotelarskich i biur podróży, współpraca z uczelniami kształcącymi kadry dla turystyki⁴².

7) Nowosądecki Inkubator Przedsiębiorczości

Działanie Inkubatora nastawione jest na wspomaganie nowopowstałych i pomoc w rozwoju istniejących firm. Wśród głównych celów Inkubatora znajdują się tworzenie instrumentów, na bazie obiektu i zaplecza technicznego, wspierających powstawanie nowych miejsc pracy dla bezrobotnych poprzez inkubowanie nowych

⁴⁰ Zob. Kongregacja Kupiecka Zrzeszenie Handlu i Usług, <http://www.kongregacjakupiecka.com.pl/o-nas/misja/>

⁴¹ Zob. Nowy Sącz Urząd Miasta, https://www.nowysacz.pl/siup-inne#poz_rozpoczecie

⁴² Zob. Nowy Sącz Urząd Miasta, <https://nowysacz.pl/nawosdecka-izba-turystyczna>

i rozwój istniejących małych i średnich przedsiębiorstw (działających na rynku nie dłużej niż 1 rok); wspieranie i stosowanie systemu zachęt celem szybkiego wyinkubowania nowych podmiotów gospodarczych oraz wspieranie wszelkich przedsięwzięć społecznych pozwalających na łagodzenie i usuwanie negatywnych skutków bezrobocia. Inkubator oferuje m.in. powierzchnię biurową, doradztwo organizacyjne, ekonomiczne i prawne, szkolenia i warsztaty z zakresu tworzenia i zarządzania własną firmą, a także objęcie programem specjalnym przedsiębiorców z niepełnosprawnościami mającym na celu likwidację istniejących barier fizycznych i środowiskowych⁴³.

8) Sądecka Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.

Zgodnie ze Statutem SARR, jej podstawowym celem jest prowadzenie działalności służącej rozwojowi Sądecczyzny oraz podmiotów funkcjonujących na jej terenie, a przede wszystkim:

- rozwijanie wszelkich form aktywizacji gospodarczej regionu,
- promowanie regionu jako obszaru recepcji turystycznej,
- wspieranie rozwoju nowych podmiotów gospodarczych oraz tworzenia nowych miejsc pracy,
- organizowanie i podejmowanie przedsięwzięć związanych z rozbudową infrastruktury gospodarczej regionu,
- efektywne wykorzystanie dostępnych funduszy zagranicznych,
- promowanie menedżerskiego modelu zarządzania,
- prowadzenie działalności szkoleniowej i konsultingowej oraz udzielanie pomocy prawno - organizacyjnej i technicznej samorządom lokalnym przedsiębiorcom oraz osobom fizycznym pragnącym rozpocząć działalność gospodarczą,
- zapewnienie dostępu do informacji na temat Unii Europejskiej oraz
- ułatwianie dostępu do źródeł finansowania działalności gospodarczej⁴⁴.

⁴³ Zob. Nowosądecki Inkubator Przedsiębiorczości, <https://inkubator.nowysacz.pl/o-nas/>

⁴⁴ Zob. SARR S.A., https://sarr.com.pl/?page_id=260

9) Sądecka Izba Gospodarcza

Sądecka Izba Gospodarcza w Nowym Sączu jest organizacją samorządu gospodarczego o zasięgu ogólnokrajowym, zrzeszającą firmy krajowe z różnych branż gospodarki. Celem działalności Izby jest pełna i szeroka integracja środowiska gospodarczego w warunkach gospodarki wolnorynkowej. Sądecka Izba Gospodarcza zrzesza na zasadzie dobrowolności podmioty gospodarcze z regionu byłego województwa nowosądeckiego. Do Izby należą przede wszystkim małe i średnie firmy, prowadzące działalność gospodarczą w sferze produkcji, handlu i usług. Najważniejszą inicjatywą i rezultatem dotychczasowej działalności Izby jest powstała w 1991r. Wyższa Szkoła Biznesu - National Louis University. Do zadań Sądeckiej Izby Gospodarczej należą m.in. usługi doradcze i informacyjne dla przedsiębiorców oraz osób rozpoczynających działalność gospodarczą, doradztwo w zakresie możliwości pozyskania funduszy unijnych i pożyczkowych na rozwój firmy, legalizacja dokumentów handlowych, ubezpieczenie odpowiedzialności zawodowej w zakresie minimalnej zdolności finansowej przewoźnika drogowego, dystrybucja zezwoleń na przewozy międzynarodowe rzeczy oraz szkolenia i doradztwo specjalistyczne dla przedsiębiorców⁴⁵.

10) Stowarzyszenie na rzecz Wspierania Przedsiębiorczości i Inicjatyw Lokalnych STOPIL

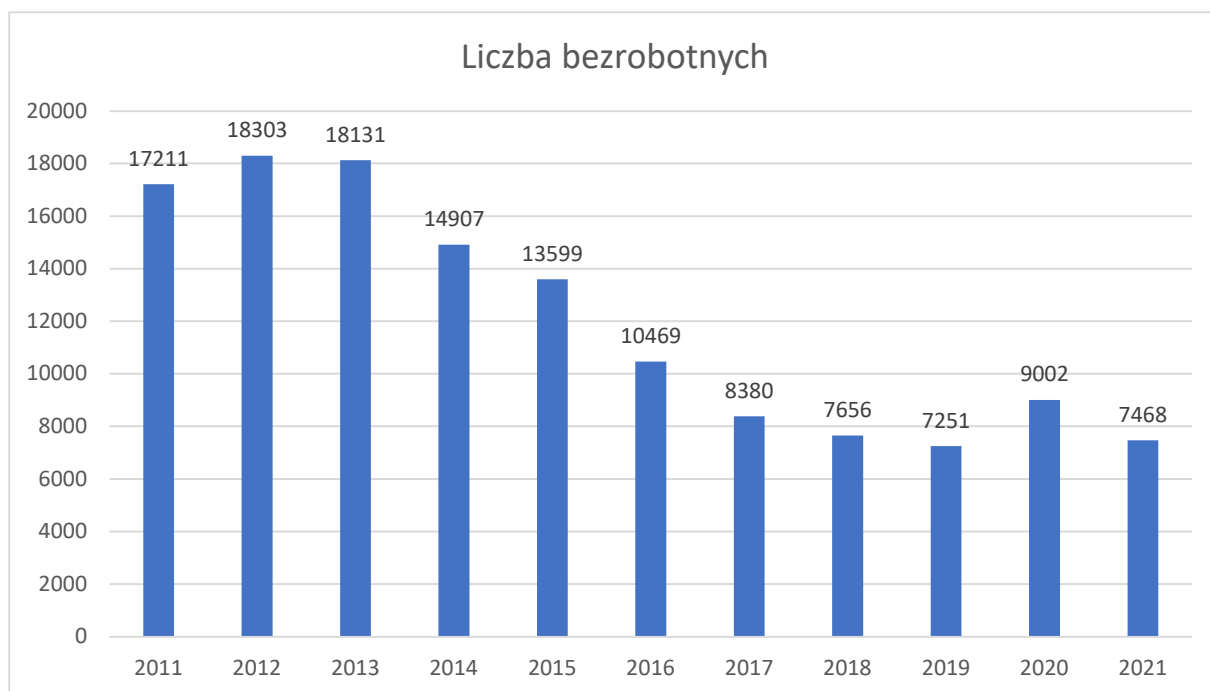
Misją Stowarzyszenia jest rozwój przedsiębiorczości oraz zwiększenie szans osób zagrożonych wykluczeniem społecznym na integrację społeczną i zawodową, promowanie różnych form aktywizacji zawodowej i społecznej, jak również aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu. Do zadań Stowarzyszenia należy m.in. doradztwo zawodowe, społeczne i psychologiczne, szkolenia z zakresu kompetencji społecznych, aktywnego poszukiwania pracy, psychologii społecznej oraz pomoc w założeniu własnej firmy oraz przedsiębiorstwa społecznego⁴⁶.

⁴⁵ Zob. Sądecka Izba Gospodarcza, <https://www.sig.org.pl/onas.php?body=article&name=historia-i-terazniejszosc&lang=pl>

⁴⁶ Zob. Stowarzyszenie na rzecz Wspierania Przedsiębiorczości i Inicjatyw Lokalnych STOPIL, <https://spis.ngo.pl/171744-stowarzyszenie-na-rzecz-wspierania-przedsiębiorczosci-i-inicjatyw-lokalnych-stopil>

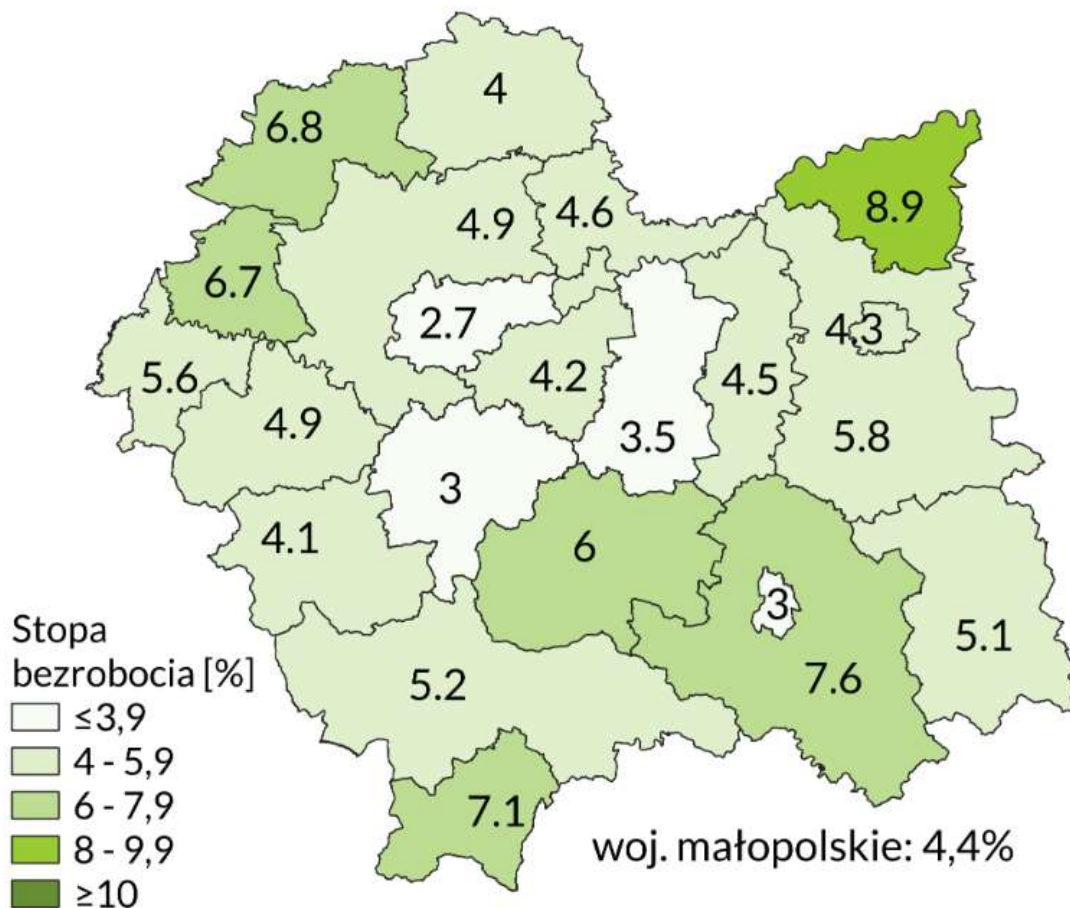
VII.7. Rynek pracy

Na koniec grudnia 2021 roku na terenie Sądeckiego Obszaru Funkcjonalnego zarejestrowanych było 7 468 osób bezrobotnych, w tym 4 914 kobiet (65,8 %) i 2 554 mężczyzn (34,2%). Poniższy wykres ukazuje jak na przestrzeni ostatnich 10 lat kształtował się poziom bezrobocia. Liczba osób pozostających bez pracy w latach 2012-2019 ulegała systematycznemu zmniejszeniu. W roku 2020 można zauważyć wzrost tego wskaźnika, który spowodowany był sytuacją pandemii.

Rysunek 31: Stopa bezrobocia na terenie SOF w latach 2011-2021. Źródło: dane GUS.

Na tle powiatów województwa małopolskiego można zauważyć, że obszar SOF posiada nieco wyższą stopę bezrobocia (wskaźnik dla województwa małopolskiego wynosił 4,4%).

Rysunek 32: Stopa bezrobocia na koniec 2021 roku w poszczególnych powiatach województwa małopolskiego. Źródło: WUP Kraków, Regionalna mapa bezrobocia.

Liczba bezrobotnych w poszczególnych jednostkach administracyjnych Sądeckiego Obszaru Funkcjonalnego w latach 2020-2021 przedstawia się następująco:

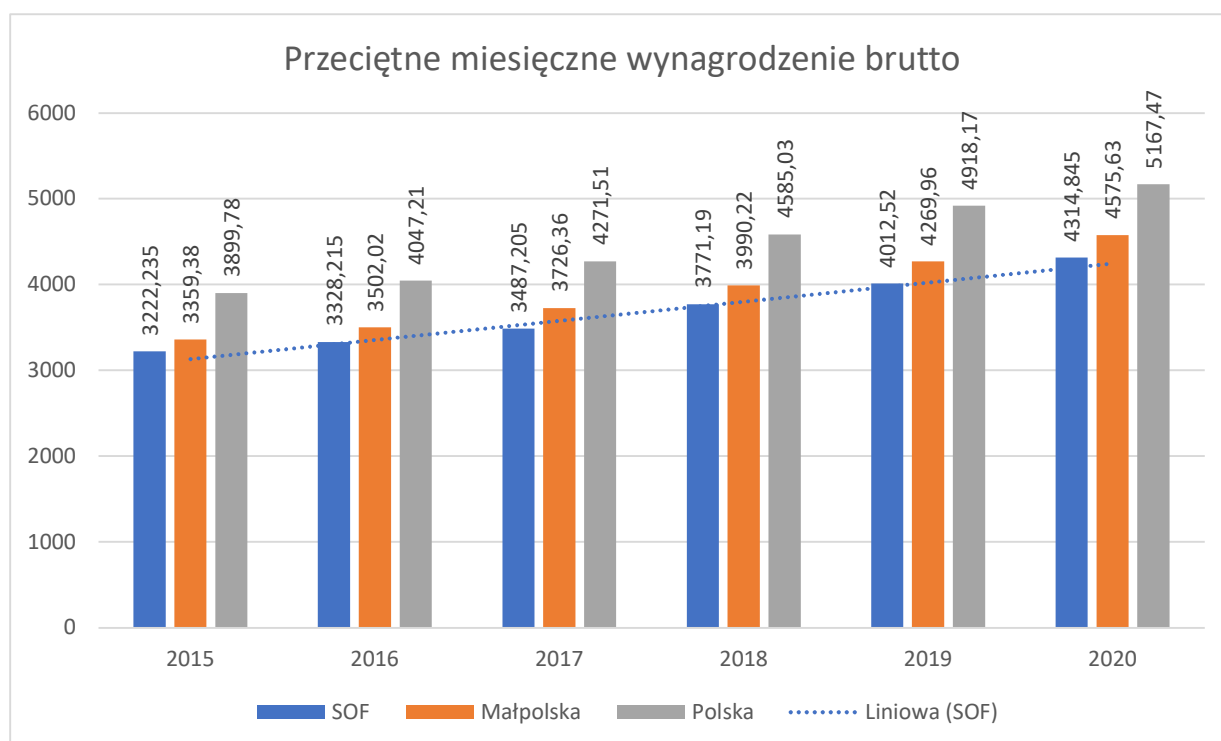
Gmina	Ogółem bezrobotnych	
	2020	2021
Chełmiec	971	860
Gródek n. Dunajcem	286	221
Grybów miasto	191	163
Grybów gmina	788	682
Kamionka Wielka	396	328
Korzenna	420	372
Krynica-Zdrój	542	422
Łabowa	212	154

Diagnoza Sądeckiego Obszaru Funkcjonalnego

Łącko	576	446
Łososina Dolna	284	261
Muszyna	373	315
Nawojowa	349	299
Nowy Sącz miasto	1855	1 425
Piwniczna-Zdrój	404	316
Podegrodzie	419	374
Rytko	116	131
Stary Sącz	820	699
Ogółem	9 002	7 468

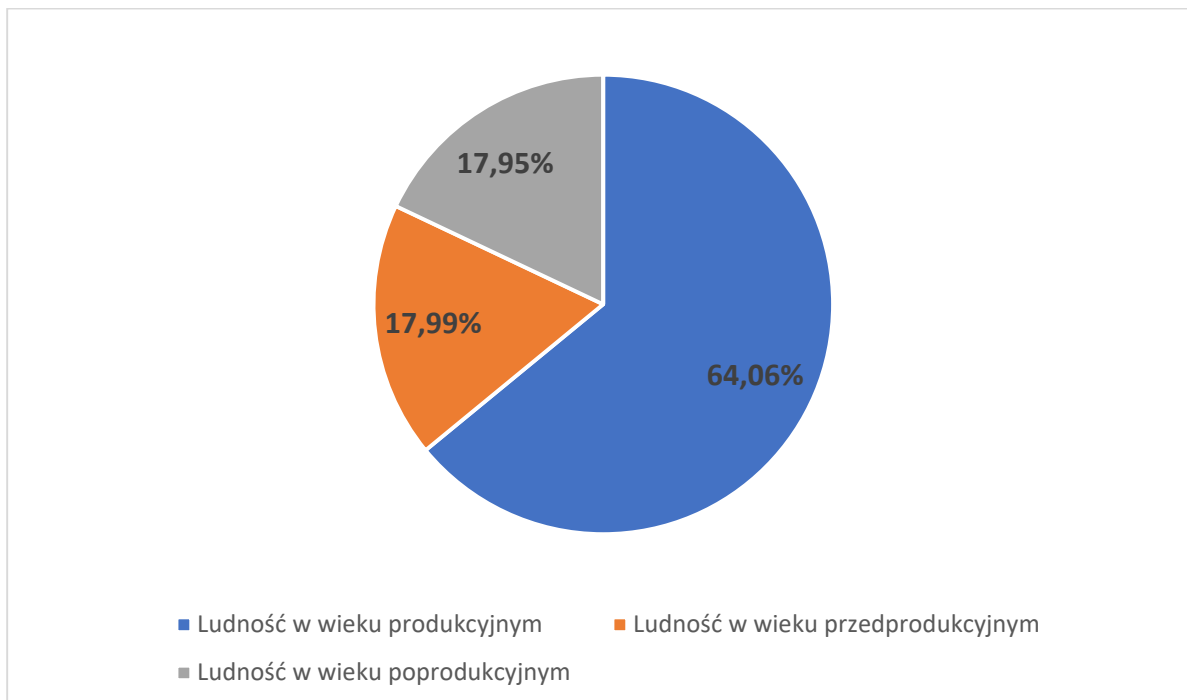
Rysunek 33: Bezrobotni wg gmin w latach 2020-2021. Źródło: Powiatowy Urząd Pracy dla Powiatu Nowosądeckiego oraz dane GUS.

W 2020 roku (ostatnia aktualizacja danych przez GUS) przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto na terenie jednostek wchodzących w skład Sądeckiego Obszaru Funkcjonalnego) wynosiło 4 314,85 PLN, co odpowiada 83,5 % przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w Polsce (które wynosiło 5 167,47 PLN).

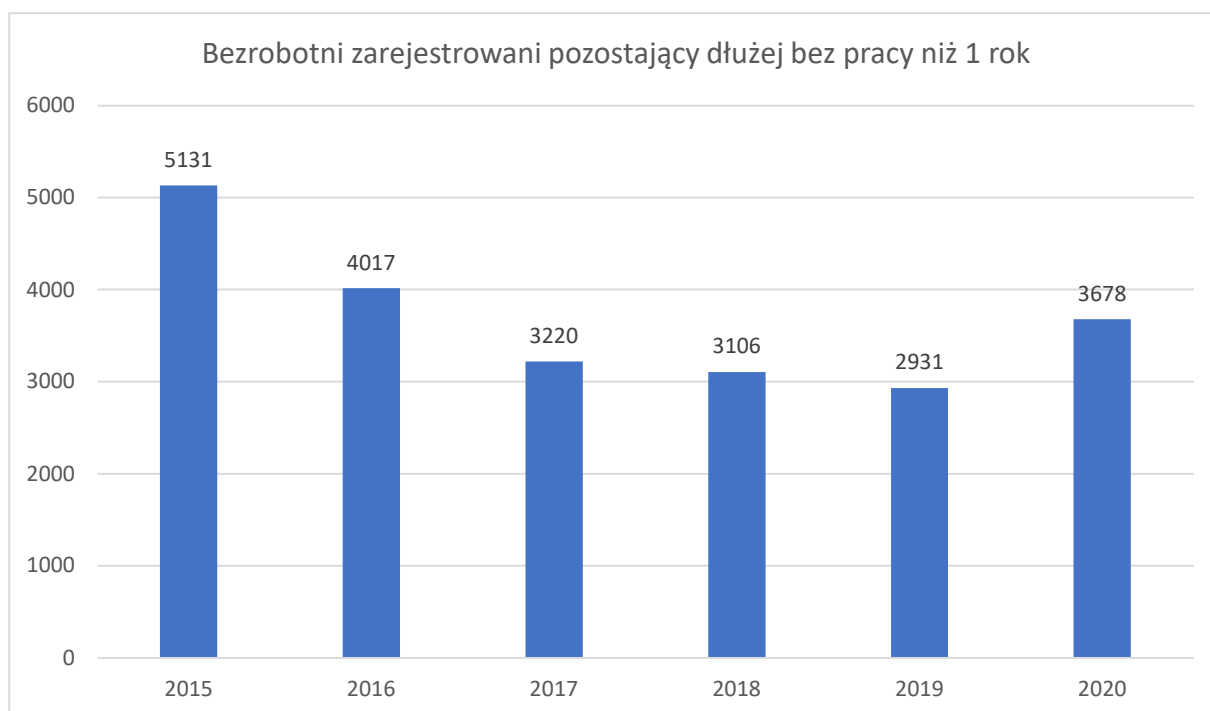
Rysunek 34: przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto. Źródło: opracowanie własne na podstawie monitorrozwoju.pl

Większość mieszkańców Sądeckiego Obszaru Funkcjonalnego – 64,06% jest w wieku produkcyjnym (192 355), 17,99% w wieku przedprodukcyjnym (54 002), a 17,95% mieszkańców jest w wieku poprodukcyjnym (53 876).

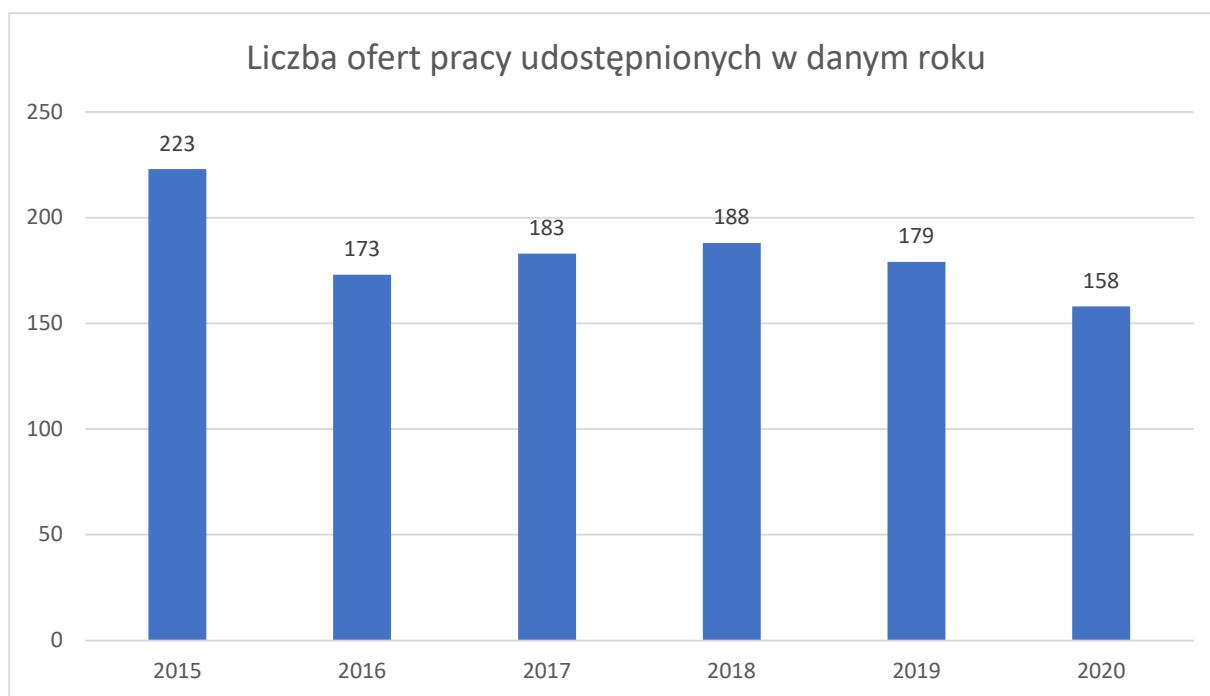
Rysunek 35: Produkcyjne grupy wieku na terenie SOF. Źródło: dane GUS.

W latach 2015-2019 widoczny był spadek wskaźnika liczby osób bezrobotnych pozostających bez pracy dłużej niż 1 rok, co obrazuje polepszenie relacji liczby osób pracujących do liczby osób zarejestrowanych jako bezrobotni. W 2020 roku nastąpił wzrost tego wskaźnika, co spowodowane było sytuacją koronawirusa.

Rysunek 36: Bezrobotni zarejestrowani pozostający dłużej bez pracy niż 1 rok. Opracowanie własne na podstawie: analizy.monitorrozwoju.pl

Dane statystyczne wskazują na to, że najwięcej ofert pracy zostało udostępnionych w roku 2015 (223 oferty) oraz w roku 2018 (188 ofert). W 2020 roku nastąpił spadek liczby udostępnionych ofert spowodowany pandemią koronawirusa.

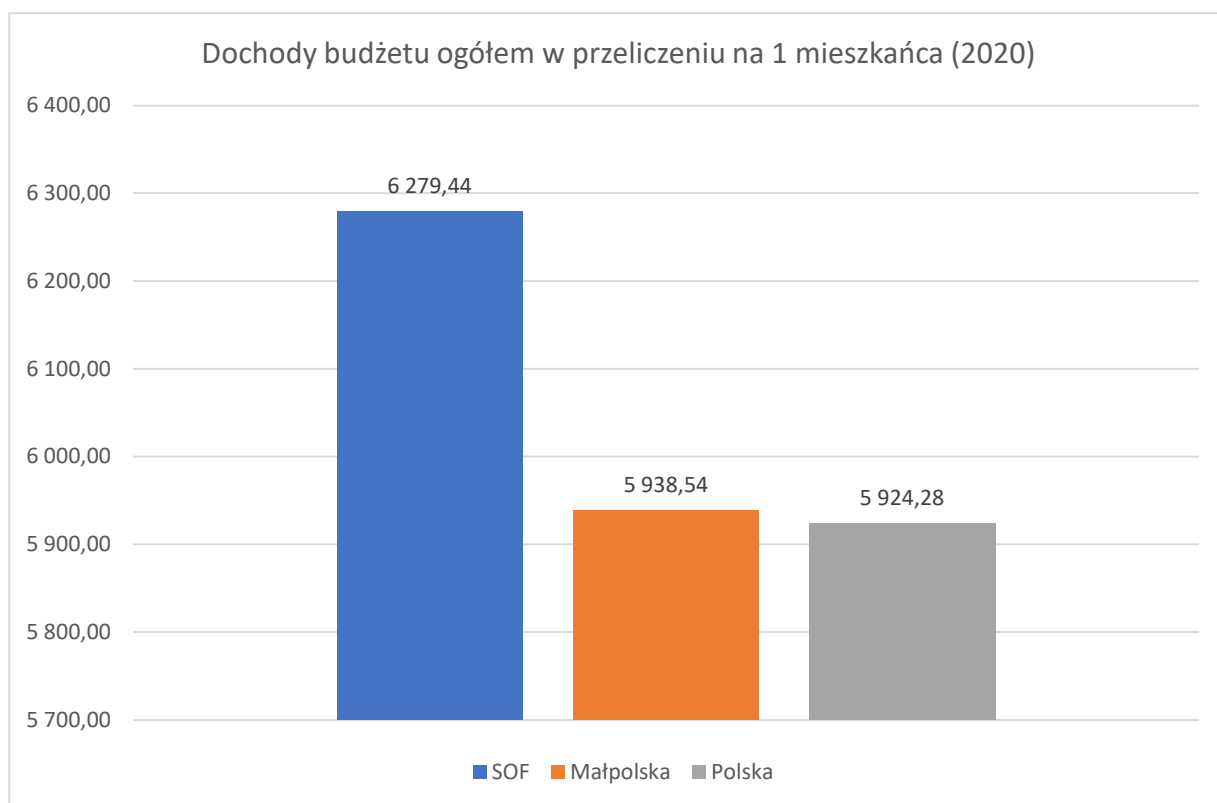

Rysunek 37: Liczba ofert pracy udostępnionych w danym roku. Opracowanie własne na podstawie: analizy.monitorrozwoju.pl

VII.8. Kondycja finansów publicznych

Sytuację finansową Sądeckiego Obszaru Funkcjonalnego najlepiej obrazują wskaźniki dochodów i wydatków w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Dochody budżetu ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2021 roku wynosiły średnio 7 203,00 zł. W 2020 roku kwota ta wynosiła 6279,44 zł, co było wartością wyższą niż średnia w województwie małopolskim (5 938,54 zł) oraz w Polsce (5 924,28 zł)⁴⁷.

⁴⁷ W momencie sporządzania niniejszego dokumentu nie podano jeszcze danych za 2021 rok dla województwa małopolskiego oraz dla Polski.

Rysunek 38: Dochody budżetu ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Źródło: opracowanie własne na podstawie monitorrozwoju.pl oraz danych pochodzących z jednostek SOF.

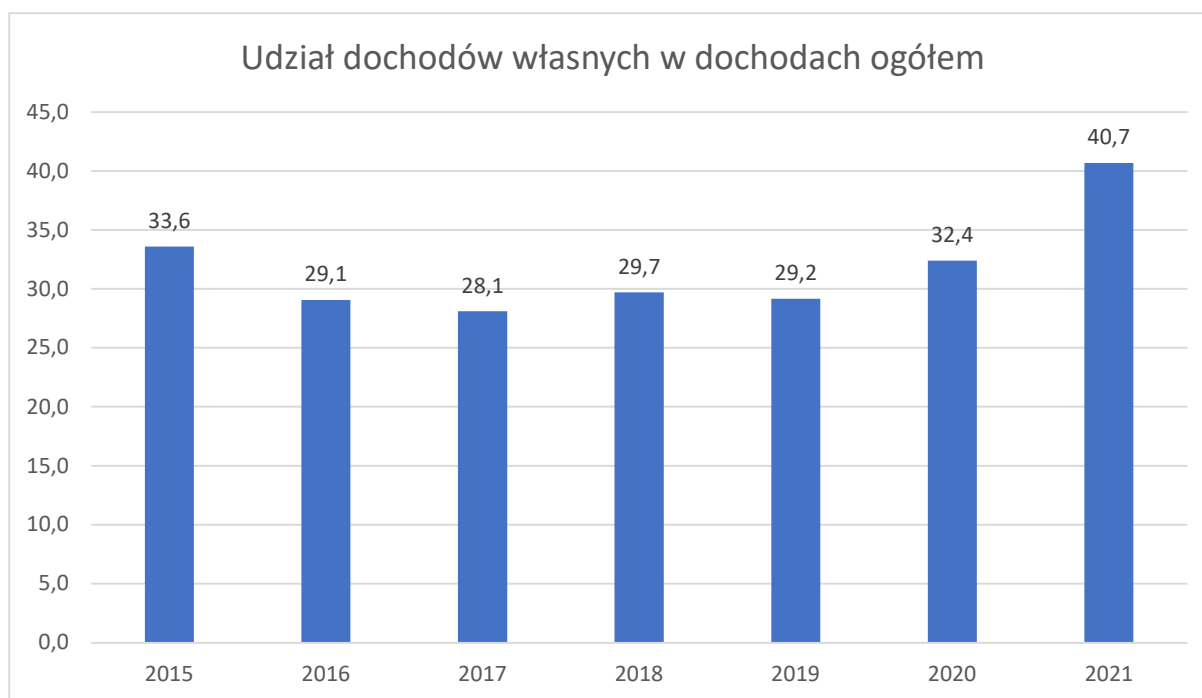
W innej relacji przedstawia się wskaźnik dochodów majątkowych w przeliczeniu na 1 mieszkańca, gdzie w SOF wartość w 2021 roku wynosiła 1 091,64 zł. w 2020 roku wartość tego wskaźnika wynosiła 740,69 zł, co jednocześnie stanowiło niższą wartość od województwa małopolskiego (765,86 zł), natomiast wyższą od wartości dla Polski 656,49 zł⁴⁸.

⁴⁸ W momencie sporządzania niniejszego dokumentu nie podano jeszcze danych za 2021 rok dla województwa małopolskiego oraz dla Polski.

Rysunek 39: Dochody majątkowe w przeliczeniu na 1 mieszkańca (2020). Źródło: opracowanie własne na podstawie monitorrozwoju.pl.

Udział dochodów własnych w dochodach ogółem na obszarze SOF w latach 2015–2021 kształtował się na dość zbliżonym poziomie i w 2021 roku zanotował wzrost w stosunku do poprzedniego roku. Na podstawie dochodów ogółem, a także dochodów własnych, można określić sprawność finansową danej jednostki – obrazuje ją procentowy wskaźnik dochodów własnych w dochodach ogółem. Udział dochodów własnych w SOF w 2015 roku wyniósł 33,6%, natomiast w 2021 roku wzrósł do wartości 40,7%. Porównując wartość w 2021 roku dla SOF do średniej województwa małopolskiego (42,4%) oraz dla Polski (43,8%) była to wartość niższa.

Rysunek 40: Udział dochodów własnych w dochodach ogółem. Źródło: opracowanie własne na podstawie monitorrozwoju.pl

W tabeli 15 przedstawiono dane dochodów ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca w poszczególnych jednostkach należących do SOF. Najkorzystniejsza sytuacja w 2021 roku była w mieście Nowy Sącz - 9 876,36 zł oraz w gminie Korzenna - 9011,01 zł, natomiast nieco gorzej sytuacja przedstawiała się w Kamionka Wielka - 5896,80 zł oraz Gródek nad Dunajcem - 5716,86 zł.

Jednostka SOF	Dochody ogółem na 1 mieszkańca
Gmina Chełmiec	7 271,68
Gmina Gródek nad Dunajcem	5 716,86
Gmina Grybów (miejska)	7 034,55
Gmina Grybów (wiejska)	6 887,89
Gmina Kamionka Wielka	5 896,80
Gmina Korzenna	9 011,01
Gmina Krynica	8 183,05
Gmina Łabowa	7 667,83
Gmina Łącko	8 037,92
Gmina Łososina Dolna	6 559,45

Diagnoza Sądeckiego Obszaru Funkcjonalnego

Gmina Muszyna	7 460,94
Gmina Nawojowa	6 849,32
Miasto Nowy Sącz	9 876,36
Gmina Piwniczna	6 270,89
Gmina Podegrodzie	7 037,74
Gmina Rytro	6 746,54
Gmina Stary Sącz	5 942,20

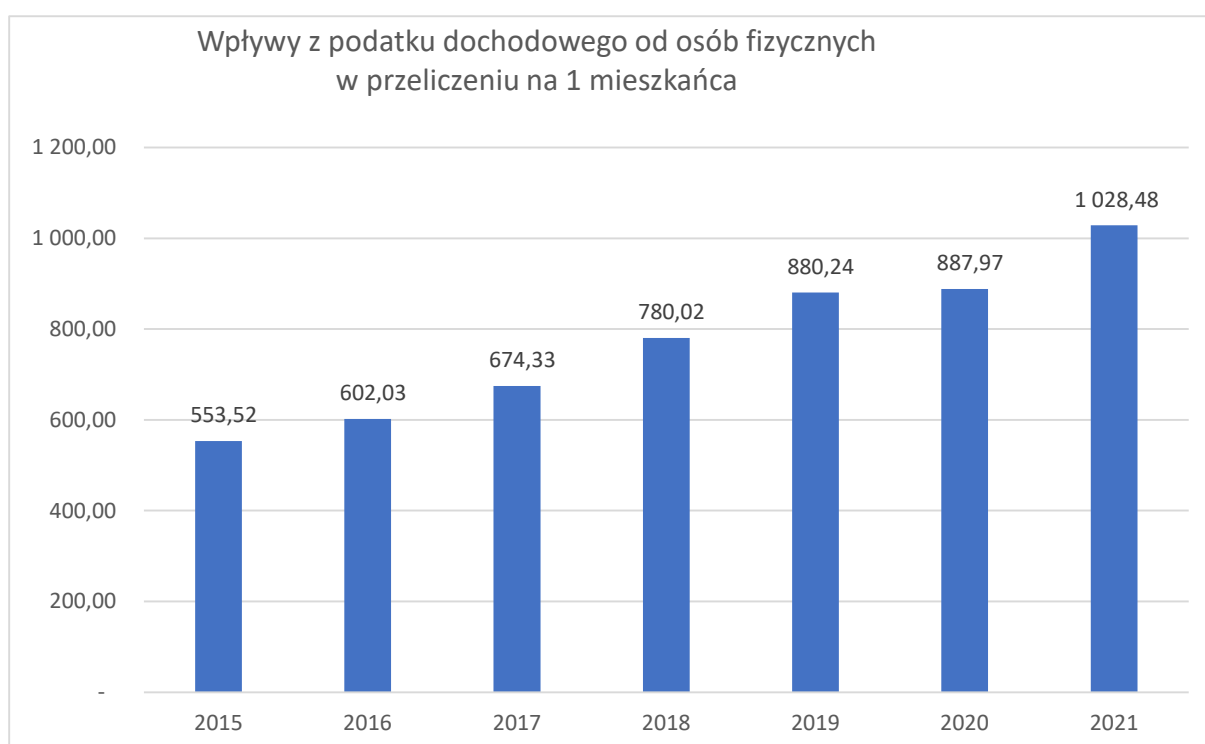
Tabela 15: Dochody ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca w poszczególnych gminach należących do SOF.

W tabeli 16 przedstawiono wskaźnik dochodów majątkowych w przeliczeniu na 1 mieszkańca w poszczególnych gminach wchodzących w skład SOF. Najlepsza sytuacja była w Gminie Łącko, której wartość w 2021 roku wynosiła 1791,33 zł oraz Muszyna (1644,01 zł). Znacznie gorsza sytuacja miała miejsce w Gminie Chełmiec (379,55 zł) oraz Gródek nad Dunajcem (338,96 zł).

Jednostka SOF	Dochody majątkowe na 1 mieszkańca
Gmina Chełmiec	379,55
Gmina Gródek nad Dunajcem	338,96
Gmina Grybów (miejska)	1 387,21
Gmina Grybów (wiejska)	842,7
Gmina Kamionka Wielka	547,71
Gmina Korzenna	1 131,89
Gmina Krynica	1 442,70
Gmina Łabowa	1 486,75
Gmina Łącko	1 791,33
Gmina Łososina Dolna	1 184,6
Gmina Muszyna	1 644,01
Gmina Nawojowa	1 223,39
Miasto Nowy Sącz	1 115,51
Gmina Piwniczna	1 292,15
Gmina Podegrodzie	1 306,00
Gmina Rytro	1 461,27
Gmina Stary Sącz	1 422,45

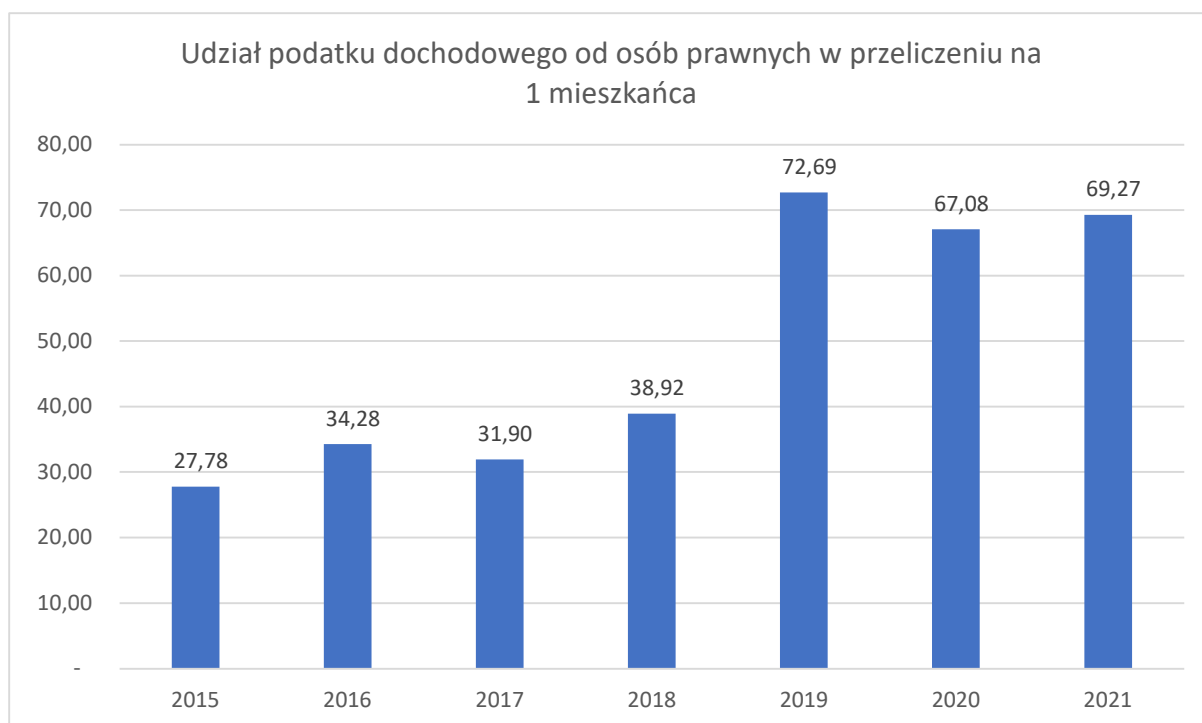
Tabela 16: wskaźnik dochodów majątkowych w przeliczeniu na 1 mieszkańca w jednostkach SOF.

Na całość dochodów własnych jednostek wchodzących w skład SOF składają się m.in.: udziały w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa w postaci wpływów z podatku dochodowego od osób fizycznych zamieszkałych na terenie danej gminy oraz od osób prawnych mających siedzibę na jej terenie w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Na wykresie 41 przedstawiono udziały wpływów z podatków od osób fizycznych w przeliczeniu na 1 mieszkańca – w latach 2015–2021 udziały te wzrastały i w 2021 roku osiągnęły wartość 1 028,48 zł. W odniesieniu do województwa małopolskiego (1 374,70 zł) oraz Polski (1 391,15 zł) była to wartość niższa.

Rysunek 41: Wpływy z podatku dochodowego od osób fizycznych w przeliczeniu na 1 mieszkańca.

Udział podatku dochodowego od osób prawnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca od 2015 roku w SOF ulegał nieznacznym wahaniom, w 2015 wyniósł 27,78 zł, natomiast w 2021 roku wzrósł do 69,27 zł. SOF w porównaniu do województwa małopolskiego (108,56 zł) oraz Polski (124 zł) wypada znacznie gorzej.

Rysunek 42: Udział podatku dochodowego od osób prawnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca.

Dodatkowym aspektem zdolności inwestycyjnej SOF jest wykorzystanie środków unijnych i EOG na realizację zadań przez jednostki wchodzące w skład SOF. Aktywność w tym zakresie odzwierciedlają dane w poniższej tabeli z lat 2015-2021:

Diagnoza Sądeckiego Obszaru Funkcjonalnego

Wskaźnik	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Kwota dotacji i środków o charakterze majątkowym na programy, projekty lub zadania finansowane z udziałem środków UE i EOG	141 838 665,40	26 184 111,04	13 621 866,63	103 062 708,02	102 390 066,41	78 446 284,52	78 027 691,32
Kwota dochodów majątkowych na programy, projekty lub zadania finansowane z udziałem środków pochodzących ze źródeł zagranicznych	141 838 665,40	26 184 111,04	13 621 866,63	103 062 708,02	102 390 066,41	78 446 284,52	78 027 691,32
Kwota wydatków bieżących na programy, projekty lub zadania finansowane z udziałem środków pochodzących ze źródeł zagranicznych	12 176 707,91	2 562 003,69	14 514 683,24	26 935 308,15	25 384 227,19	26 412 237,09	25 890 658,51
Kwota wydatków majątkowych na programy, projekty lub zadania finansowane z udziałem środków pochodzących ze źródeł zagranicznych	186 813 518,48	3 231 878,75	48 922 920,91	158 383 196,16	143 341 842,24	131 647 071,60	86 478 758,07
Kwota dotacji i środków o charakterze bieżącym na programy, projekty lub zadania finansowane z udziałem środków UE i EOG	10 175 711,16	3 593 751,86	18 299 528,53	29 629 639,11	23 121 783,95	32 574 198,29	24 536 382,98

Diagnoza Sądeckiego Obszaru Funkcjonalnego

Kwota wydatków bieżących na programy, projekty lub zadania finansowane z udziałem środków UE i EOG	12 176 707,91	2 562 003,69	14 502 049,28	26 935 308,15	25 384 227,19	26 412 237,09	25 890 658,51
Kwota dochodów bieżących na programy, projekty lub zadania finansowane z udziałem środków pochodzących ze źródeł zagranicznych	9 289 177,42	3 418 731,48	15 241 537,27	27 404 638,33	21 737 349,65	29 174 173,00	22 945 553,10
Kwota wydatków majątkowych na programy, projekty lub zadania finansowane z udziałem środków UE i EOG	186 813 518,48	3 231 878,75	48 922 920,91	158 383 196,16	143 341 842,24	131 647 071,60	86 478 758,07

VII.9. Stan środowiska naturalnego

Gospodarka wodno-kanalizacyjna

Na obszarze SOF (zgodnie z informacjami zawartymi w Banku Danych Lokalnych) łączna długość sieci wodociągowej w 2020 roku wynosiła około 2 237 km, a sieci kanalizacyjnej – około 1 724 km. Najbardziej rozbudowaną sieć wodociągową i kanalizacyjną posiada miasto Nowy Sącz (odpowiednio 498,1 km i 337,4 km). Dane dla pozostałych gmin z terenu SOF przedstawiają się następująco:

Jednostka terytorialna	Długość sieci wodociągowej 2020 [km]	Długość sieci kanalizacyjnej 2020 [km]
Miasto Nowy Sącz	498,1	337,4
Gmina Chełmec	341,8	207,9
Gmina Grybów	186,3	127,7
Gmina Stary Sącz	139,3	99,1
Gmina Krynica-Zdrój	74,3	158,1
Gmina Łącko	72,7	90,0
Gmina Korzenna	155	76,1
Gmina Podegrodzie	99,9	66,7
Gmina Muszyna	33,3	89,3
Gmina Łososina-Dolna	225	49
Gmina Piwniczna-Zdrój	19,3	57,7
Gmina Kamionka Wielka	121,4	94,1
Gmina Gródek nad Dunajcem	162,2	66,6
Gmina Nawojowa	58	78,9
Gmina Łabowa	6,5	58,7
Miasto Grybów	17,6	23,7
Gmina Rytro	26,0	42,5

Tabela 17: Dane dotyczące długości sieci wodociągowej i kanalizacyjnej. Źródło: Bank Danych Lokalnych oraz Raporty o stanie gmin za rok 2021.

Gospodarka odpadami

Wszystkie jednostki wchodzące w skład Sądeckiego Obszaru Funkcjonalnego objęte są zorganizowanym systemem gospodarowania odpadami komunalnymi. Miasta i gminy SOF w zamian za uiszczoną przez mieszkańców opłatę gospodarują odpadami komunalnymi. Odpady komunalne z terenu SOF odbierane są w podziale na odpady selektywnie zebrane oraz zmieszane. Odbiór odpadów selektywnie zebranych następuje „u źródła” czyli bezpośrednio z terenu nieruchomości i oparty jest o system bezpośredniego odbioru zmieszanych odpadów komunalnych oraz selektywnie zebranych frakcji. Ilość zebranych odpadów komunalnych (łącznie) wytworzonych na terenie gmin powiatu w latach 2020-2021 przedstawia poniższa tabela:

Jednostka terytorialna	Ilość odpadów zebranych (Mg)	
	2020	2021
Miasto Nowy Sącz	36 077	38 810
Gmina Chełmec	7 035	6 784
Gmina Grybów	3 682	4 237
Gmina Stary Sącz	5 875	6 142
Gmina Krynica-Zdrój	3 773	4 866
Gmina Łącko	3 251	3 137
Gmina Korzenna	1 957	2 057
Gmina Podegrodzie	2 993	2 852
Gmina Muszyna	3 415	3 485
Gmina Łososina-Dolna	1 319	1 516
Gmina Piwniczna-Zdrój	1 756	1 831
Gmina Kamionka Wielka	1468	1 645
Gmina Gródek nad Dunajcem	1 753	1 682
Gmina Nawojowa	1 897	2 457
Gmina Łabowa	440	860
Miasto Grybów	1 595	1 620
Gmina Rytro	763	777
Łącznie	79 049	84 758

Tabela 18: Ilość odpadów zebranych (Mg) z poszczególnych jednostek SOF. Źródło: opracowanie własne na podstawie Raportów o stanie gmin za 2021 i 2020 rok oraz danych pozyskanych z Gmin.

Każda z jednostek SOF ma ustalony Regulamin Utrzymania Czystości i Porządku, który w szczegółowy sposób określa zasady gospodarowania odpadami na terenie danej gminy lub miasta. Mieszkańcy mogą korzystać także z Punktów Selektywnego Zbierania Odpadów, które są zlokalizowane na terenie gmin lub w ramach podpisanych porozumień z innymi gminami:

- Chełmiec
- Grybów
- Korzenna
- Łabowa
- Łącko
- Łososina-Dolna
- Kamionka Wielka (gmina nie posiada własnego PSZOK-u, podpisane jest porozumienie z gminą Grybów)
- Krynica-Zdrój
- Muszyna
- Nawojowa
- Piwniczna - Zdrój
- Podegrodzie
- Rytro
- Stary Sącz

oraz w miastach Nowy Sącz i Grybów. Gmina Gródek nad Dunajcem jest w trakcie tworzenia PSZOK.

Na terenie gmin SOF od 2001 roku realizowany jest program usuwania odpadów zawierających azbest, który został opracowany i wdrożony ze względu na narastający problem bezpiecznego dla środowiska i kosztownego procesu unieszkodliwiania tych niebezpiecznych odpadów. W latach 2020-2021 przekazano

do unieszkodliwienia łącznie 1 814,7 Mg odpadów azbestowych z 658 posesji⁴⁹. Również w mieście Nowy Sącz, zgodnie z obowiązującym „Programem Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032” oraz przyjętym Uchwałą Nr XV/158/2019 Rady Miasta Nowego Sącza z dnia 27 czerwca 2019 r. „Programem usuwania wyrobów zawierających azbest dla Miasta Nowego Sącza” udzielono dotacji dla 30. nieruchomości na realizację usługi polegającej na usunięciu i przekazaniu do unieszkodliwienia odpadów zawierających azbest (łącznie było to 39,5 ton)⁵⁰.

Emisja zanieczyszczeń do powietrza

Jakość powietrza na obszarze Sądeckiego Obszaru Funkcjonalnego, jak również w całym Województwie Małopolskim w dalszym ciągu nie spełnia kryteriów określonych dla pyłu zawieszzonego PM₁₀ i PM_{2,5} oraz benzo(a)pirenu w pyłe zawieszonym PM₁₀, o czym świadczą pomiary jakości powietrza prowadzone corocznie przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska (WIOŚ). Główną przyczyną wystąpienia przekroczeń w okresie zimowym jest emisja z indywidualnego ogrzewania budynków, zaś w okresie letnim bliskość głównych dróg z intensywnym ruchem, emisja wtórna zanieczyszczeń pyłowych z powierzchni odkrytych, emisja ze źródeł komunikacyjnych. Nie są przekroczone natomiast wartości dopuszczalne metali ciężkich (ołów, kadm, rtęć, nikiel i arsen) oraz dwutlenku siarki i dwutlenku azotu⁵¹.

Zgodnie z art. 25 ust. 2 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2018 r., poz. 799), Państwowy Monitoring Środowiska stanowi systemem pomiarów, ocen i prognoz stanu środowiska oraz gromadzenia, przetwarzania i rozpowszechniania informacji o środowisku. Podstawowym celem monitoringu jakości powietrza jest uzyskanie informacji o poziomach stężeń substancji w powietrzu oraz wyników ocen jakości powietrza. W celu oceny jakości powietrza na terenie Województwa Małopolskiego, wyznaczono 3 strefy:

- Aglomeracja Krakowska (kod strefy: PL1201);

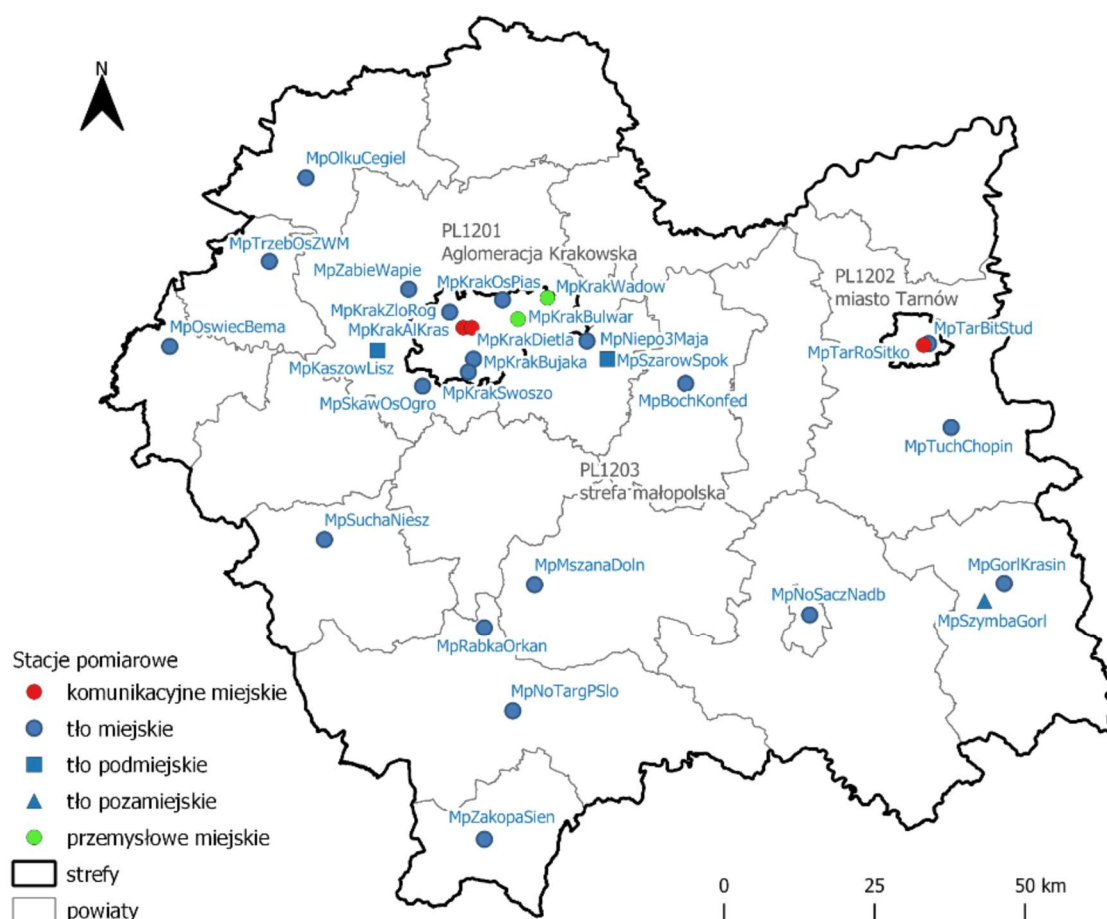
⁴⁹ Zob. *Raport o stanie powiatu nowosądeckiego za 2021 rok*, s. 33-34.

⁵⁰ Zob. *Raport o stanie miasta Nowego Sącza za 2021 rok*, s. 153.

⁵¹ Zob. *Raport o stanie Powiatu Nowosądeckiego za rok 2021*, s. 237.

- miasto Tarnów (kod strefy: PL1202);
- strefa małopolska (kod strefy: PL1203).

Strefa małopolska (PL1203) - obejmuje obszar województwa małopolskiego z wyłączeniem miasta Tarnowa oraz Aglomeracji krakowskiej. Strefa małopolska a zajmuje obszar 14 784 km². Do przeprowadzenia rocznej oceny jakości powietrza i wynikającej z niej klasyfikacji stref wykorzystano stanowiska pomiarowe spełniające kryteria dotyczące kompletności danych pomiarowych. Na rysunku poniżej przedstawiono lokalizacje stacji pomiarowych w województwie małopolskim, wykorzystanych w ocenie za rok 2021.

Rysunek 43: Lokalizacja stacji pomiarowych w województwie małopolskim, wykorzystanych w ocenie za rok 2021. Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie małopolskim raport wojewódzki za rok 2021, Główny Inspektorat Środowiska, Kraków 2022.

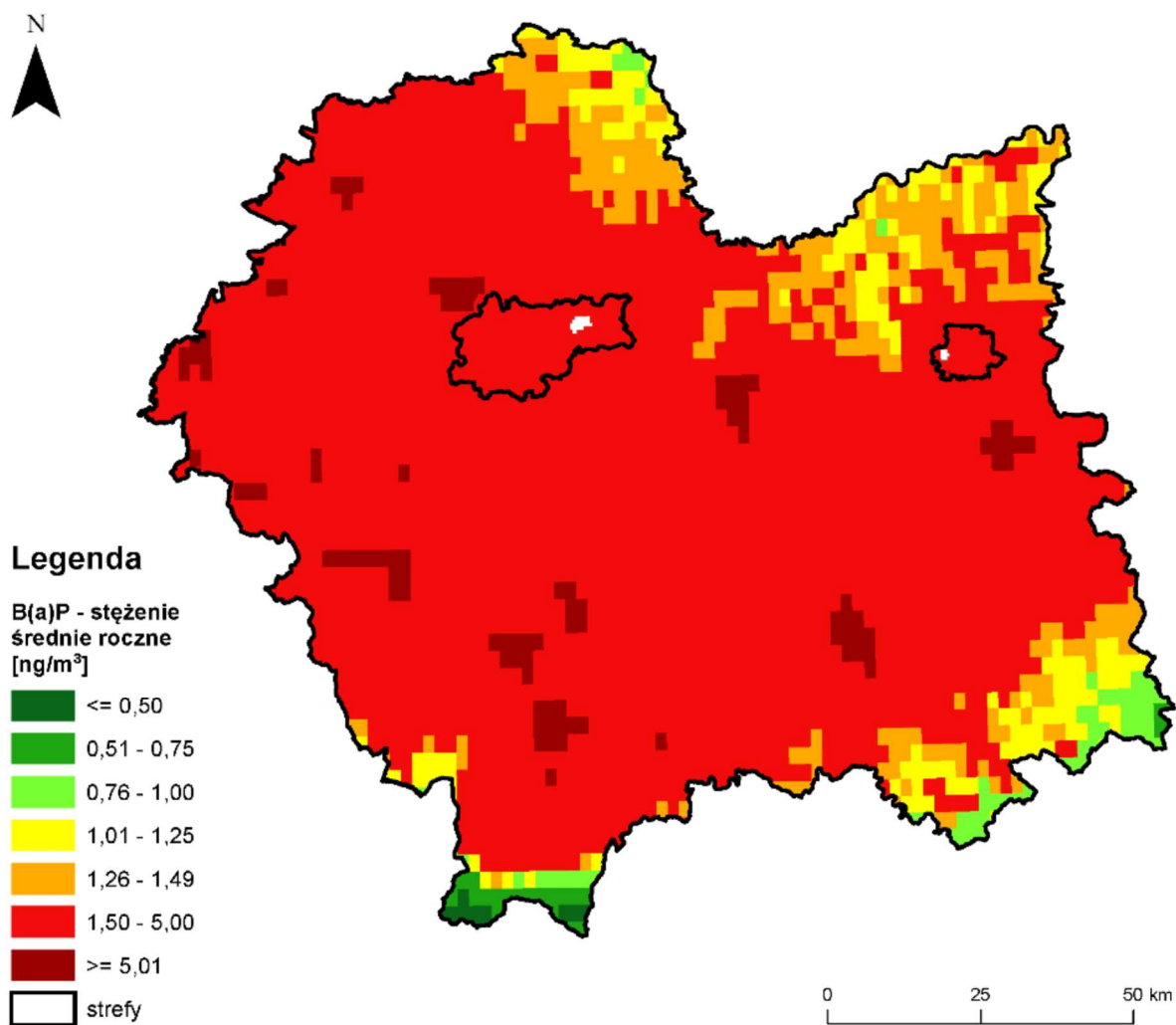
Ocena jakości powietrza województwa małopolskiego w 2021 r. przyjmuje wartości kryterialne znajdujące się w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 24 sierpnia

2012 r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu (tj.: Dz.U. z 2012, poz. 1031 z późn. zm.), które przedstawiono w tabeli 19.

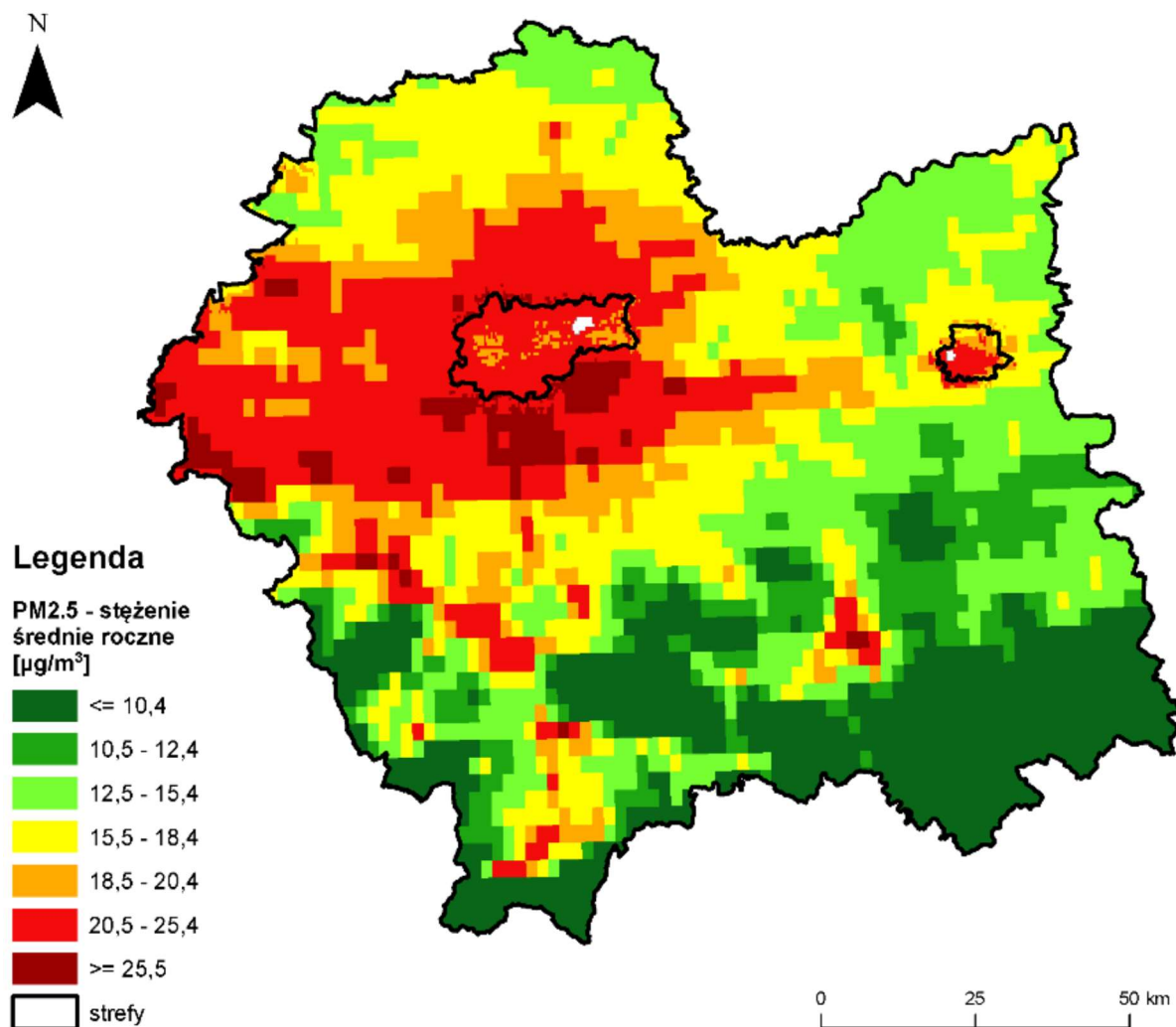
Nazwa strefy	SO ₂	NO ₂	CO	C ₆ H ₆	O ₃	PM10	PM2,5	Pb	As	Cd	Ni	B(a)P
Aglomeracja Krakowska	A	C	A	A	A	C	A	A	A	A	A	C
miasto Tarnów	A	A	A	A	A	C	A	A	A	A	A	C
strefa małopolska	A	A	A	A	A	C	C	A	A	A	A	C

Tabela 19: Wyniki klasyfikacji stref w ocenie rocznej. Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie małopolskim raport wojewódzki za rok 2021, Główny Inspektorat Środowiska, Kraków 2022.

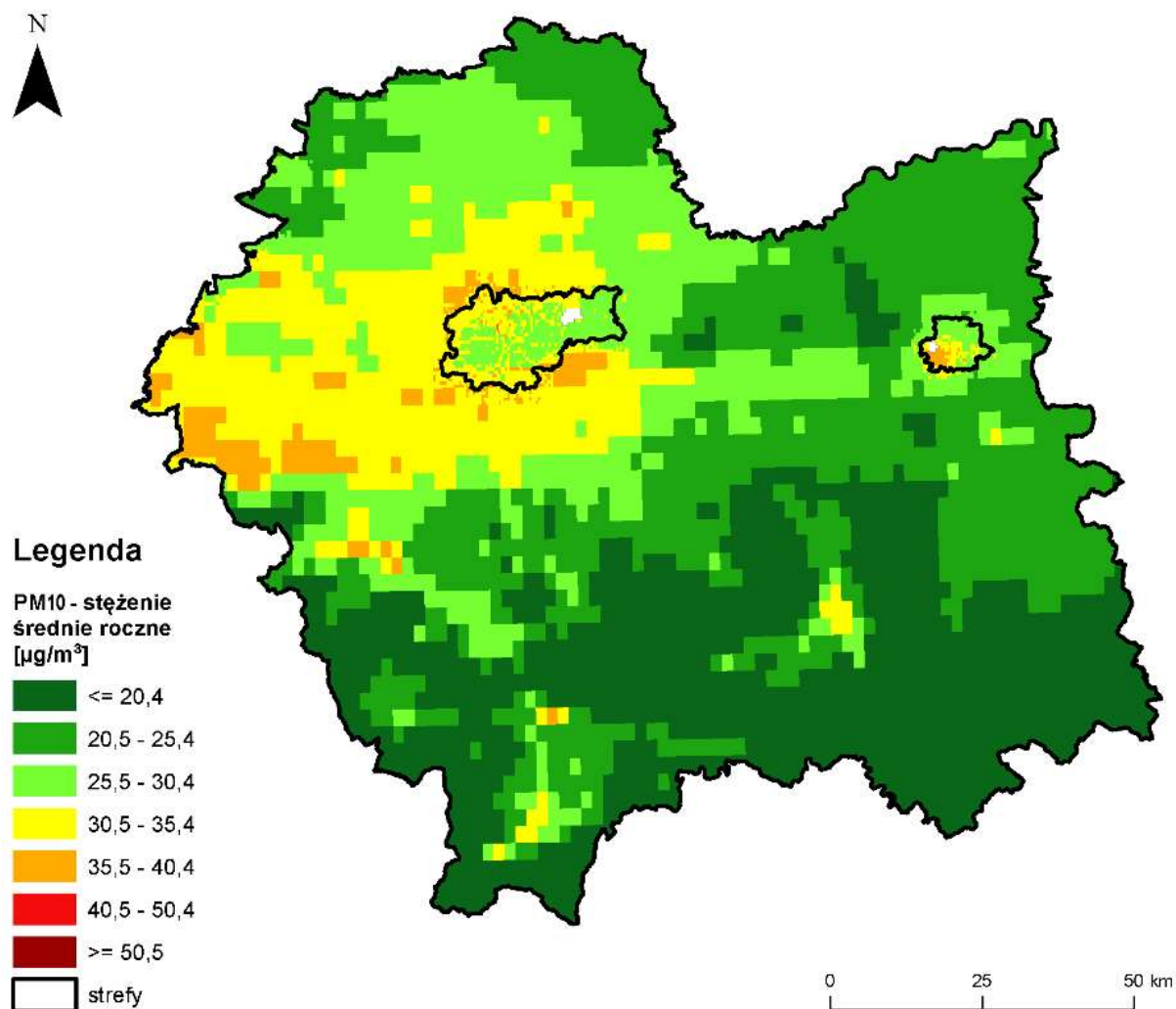
Strefa małopolska, do której należy Sądecki Obszar Funkcjonalny została zakwalifikowana do klasy A w odniesieniu do zanieczyszczeń: SO₂, NO₂, CO, C₆H₆, O₃, Pb, As, Cd, Ni. Natomiast do klasy C w odniesieniu do zanieczyszczeń: pyłu zawieszonego PM_{2,5} oraz PM₁₀ i benzo(α)pirenu (B(a)P). Rozkład przestrzenny wartości stężenia średniego rocznego benzo(a)pirenu, PM_{2,5} oraz PM₁₀ zamieszczono na rysunkach 44-46.

Rysunek 44: Rozkład przestrzenny wartości stężenia średniego rocznego pyłu zawieszzonego PM_{2,5} w województwie małopolskim w 2021 roku. Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie małopolskim raport wojewódzki za rok 2021, Główny Inspektorat Środowiska, Kraków 2022.

Rysunek 45: Rozkład przestrzenny wartości stężenia średniego rocznego pyłu zawieszzonego PM_{2,5} w województwie małopolskim w 2021 roku. Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie małopolskim raport wojewódzki za rok 2021, Główny Inspektorat Środowiska, Kraków 2022.

Rysunek 46: Rozkład przestrzenny wartości stężenia średniego rocznego pyłu zawieszonego PM10 w województwie małopolskim w 2021 roku. Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie małopolskim raport wojewódzki za rok 2021, Główny Inspektorat Środowiska, Kraków 2022.

Odnawialne źródła energii

Wdrażanie odnawialnych źródeł energii w gminach znajdujących się na terenie Sądeckiego Obszaru Funkcjonalnego wspierane jest przez następujące programy, projekty i przedsięwzięcia:

- Program „Czyste Powietrze”

W ramach rządowego programu poprawy jakości powietrza od września 2018 r. działa program Czyste Powietrze. Jest to kompleksowy program mający na celu zmniejszenie lub uniknięcie emisji pyłów i innych zanieczyszczeń wprowadzanych do atmosfery przez domy jednorodzinne. Program daje możliwość uzyskania

wsparcia finansowego m.in. na: wymianę starego kotła grzewczego oraz termomodernizację budynków jednorodzinnych, takich jak docieplenie domu, wymianę okien i drzwi czy instalację odnawialnych źródeł energii. W każdej gminie znajdującej się w obszarze SOF, mieszkańcy którzy są zainteresowani uzyskaniem dofinansowania do wymiany kotłów, wykonania prac termomodernizacyjnych, montażem odnawialnych źródeł energii w budynkach mieszkalnych mogą uzyskać wszystkie niezbędne informacje od Eko-doradcy. Zatrudniony pracownik pomaga wypełniać wnioski o dofinansowanie oraz wnioski o płatność.

- Projekt LIFE „Wdrażanie Programu ochrony powietrza dla Województwa Małopolskiego – Małopolska w zdrowej atmosferze”

Projekt zintegrowany LIFE „Wdrażanie Programu ochrony powietrza dla Województwa Małopolskiego – Małopolska w zdrowej atmosferze” jest koordynowany przez Województwo Małopolskie i angażuje łącznie 69 partnerów (w tym gminy: Chełmiec, miejska Gorlice, Kamionka Wielka, Łącko, Nawojowa, Piwniczna-Zdrój, Podegrodzie oraz Stary Sącz), a jego celem jest przyspieszenie wdrażania działań służących poprawie jakości powietrza, które zostały zaplanowane w ramach Programu ochrony powietrza dla Województwa Małopolskiego. Główne działania projektu obejmują m.in. utworzenie sieci Eko-doradców w gminach w Małopolsce, powstanie Centrum Kompetencji na poziomie regionalnym, obejmujące szkolenia i bazę wiedzy dla wszystkich samorządów lokalnych, aby wspomóc gminy w realizacji prowadzonych działań oraz międzyregionalnej bazy źródeł emisji dla Małopolski, Śląska, Czech i Słowacji wraz z modelowaniem jakości powietrza.

- projekt "Dofinansowanie do instalacji odnawialnych źródeł energii na obszarze LGD Korona Sądecka"

Lokalna Grupa Działania Korona Sądecka realizuje projekt "Dofinansowanie do instalacji odnawialnych źródeł energii na obszarze LGD Korona Sądecka". Ten projekt partnerski skupia 62 samorzady z woj. małopolskiego w tym 5 jednostek z Sądeckiego Obszaru Funkcjonalnego (Chełmiec, Kamionka Wielka, Nawojowa, Nowy Sącz, Stary Sącz) oraz 7 innych partnerów, w tym Urząd Marszałkowski

Województwa Małopolskiego. Gminy, które są partnerami LGD w tym projekcie mogą otrzymać dotację na montaż instalacji z odnawialnych źródeł energii tj. ogniw fotowoltaicznych, kolektorów słonecznych, pomp ciepła i kotłów na biomasę.

- utworzenie Klastra Energii „Południe Powiatu Nowosądeckiego”

Klaster Energii „Południe Powiatu Nowosądeckiego” został założony w 2021 r. przy współudziale 10 partnerów (gminy: Krynica-Zdrój, Muszyna, Piwniczna-Zdrój, Łabowa, Nawojowa, Rytro, Podegrodzie, Łącko, Stary Sącz oraz DOEKO Group Sp. z o.o.). Klaster powołany został w celu:

- ograniczenia niskiej emisji na terenie Członków Klastra będących jednostkami samorządu terytorialnego, w tym poprzez inwestycje w OZE,
- zwiększenia bezpieczeństwa energetycznego poprzez dywersyfikację źródeł energii,
- rozwoju OZE ze szczególnym naciskiem na rozwój rozproszonej energetyki prosumenckiej,
- edukacji ekologicznej w zakresie OZE,
- wspierania innowacyjnych technologii w zakresie efektywnego zarządzania energią.

W dokumenty strategiczne klastra tj. Bilans Energetyczny i Strategię Rozwoju Klastra wpisane zostały takie inwestycje jak:

- farma fotowoltaiczna na terenie Gminy Krynicy-Zdroju,
- biogazownia na terenie Gminy Muszyna,
- instalacje fotowoltaiczne na budynkach użyteczności publicznej,
- instalacje fotowoltaiczne prosumenckie dla mieszkańców.

VIII Badanie ankietowe

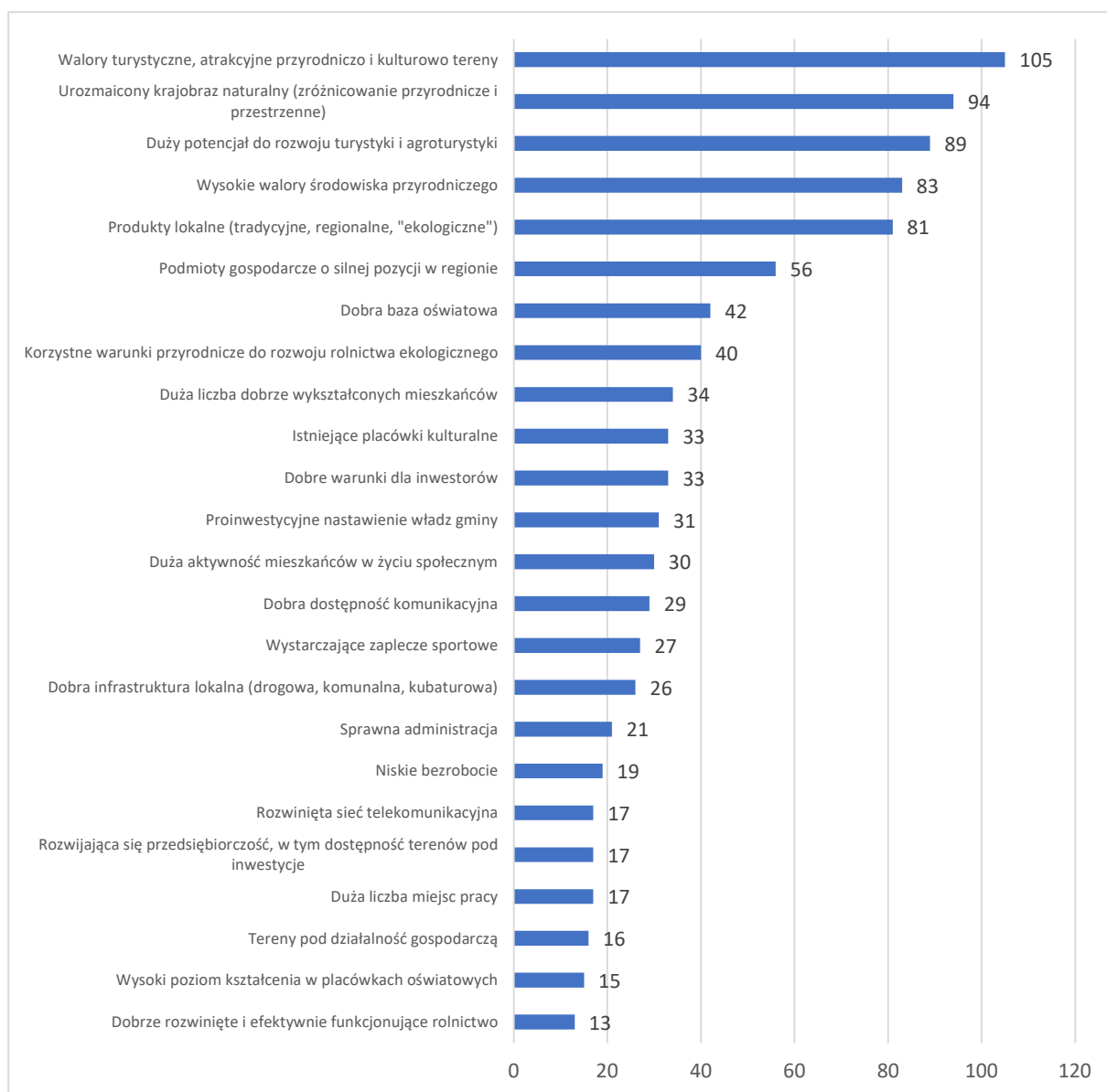
VIII.1. Wyniki badania ankietowego

Aby mieć bardziej szeroki obraz dotyczący potencjału rozwojowego Sądeckiego Obszaru Funkcjonalnego, aktualnej sytuacji społeczno-gospodarczej, mocnych i słabych stron, szans oraz zagrożeń z punktu widzenia jego mieszkańców, opracowano i udostępniono ankietę online (obie oparte na tym samym kwestionariuszu). Ankieta zawierała 12 pytań jednokrotnego i wielokrotnego wyboru. Pytania odnosiły się do oceny mocnych i słabych stron SOF, czynników rozwoju lokalnego oraz wyboru kierunków rozwoju SOF. W badaniu wzięło udział 191 respondentów. Przygotowano również ankietę skierowaną do partnerów społeczno-gospodarczych oraz właściwych podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska oraz podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób z niepełnosprawnościami, równości płci i niedyskryminacji w celu lepszego zrozumienia zróżnicowanej perspektywy i potrzeby podmiotów działających w ramach Sądeckiego Obszaru Funkcjonalnego. Kwestionariusz ankiety zawierał 11 pytań, na które odpowiedziało 23 respondentów.

I ANKIETA SKIEROWANA DO MIESZKAŃCÓW SOF

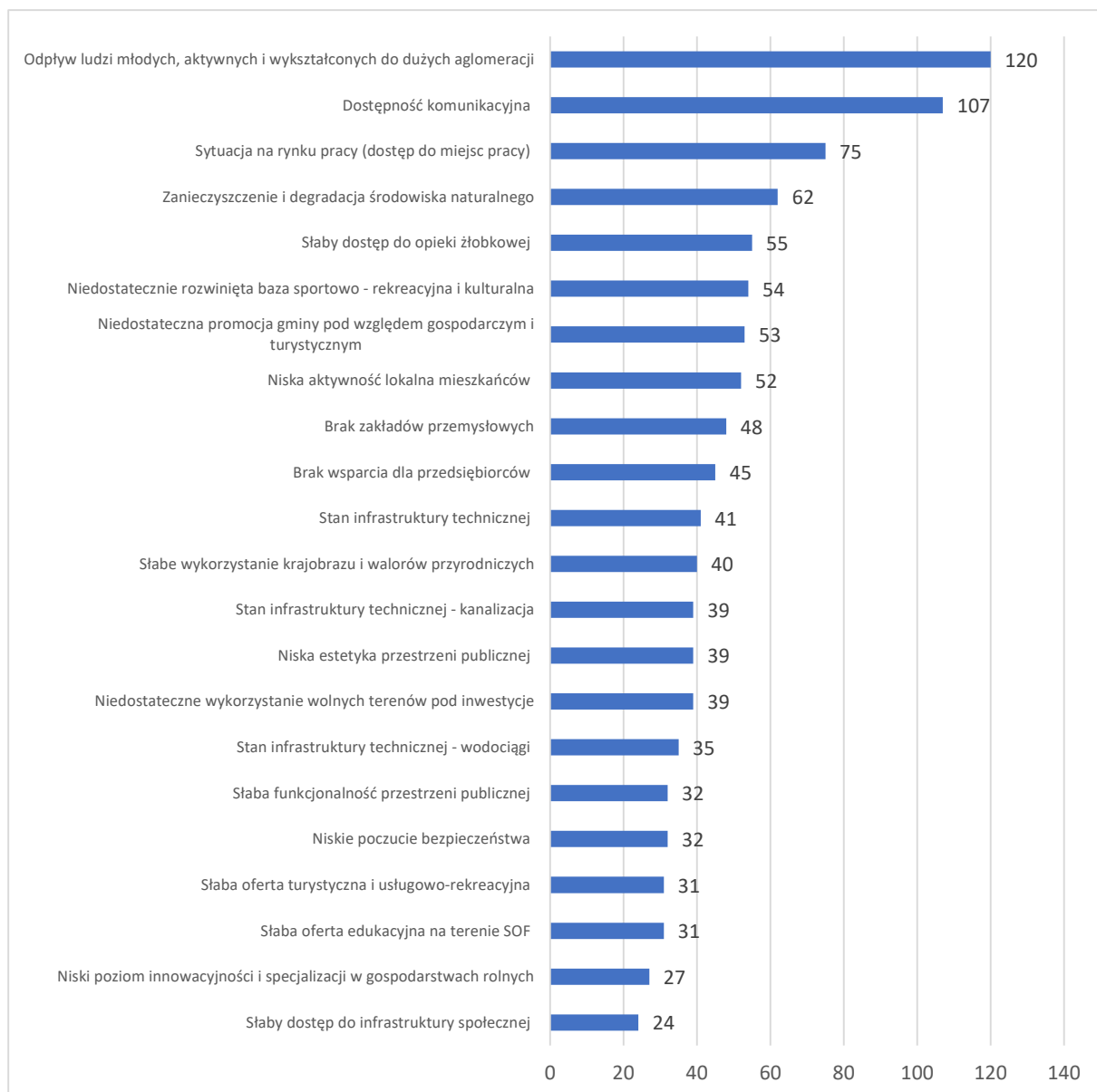
1. Proszę wskazać najważniejsze atuty (moce strony) jakie wg Pana/Pani występują na obszarze SOF? (możliwość zaznaczenia wielu odpowiedzi):

Diagnoza Sądeckiego Obszaru Funkcjonalnego

Mieszkańcy uznali, że największym atutem SOF są walory turystyczne, atrakcyjne przyrodniczo i kulturowo tereny (105 wskazań) oraz urozmaicony krajobraz naturalny (zróżnicowanie przyrodnicze i przestrzenne) – 94 odpowiedzi. Mocną stroną SOF stanowi także potencjał do rozwoju agroturystyki (89), a także wysokie walory środowiska przyrodniczego (83) oraz produkty lokalne (tradycyjne, regionalne, ekologiczne) – 81 wskazań.

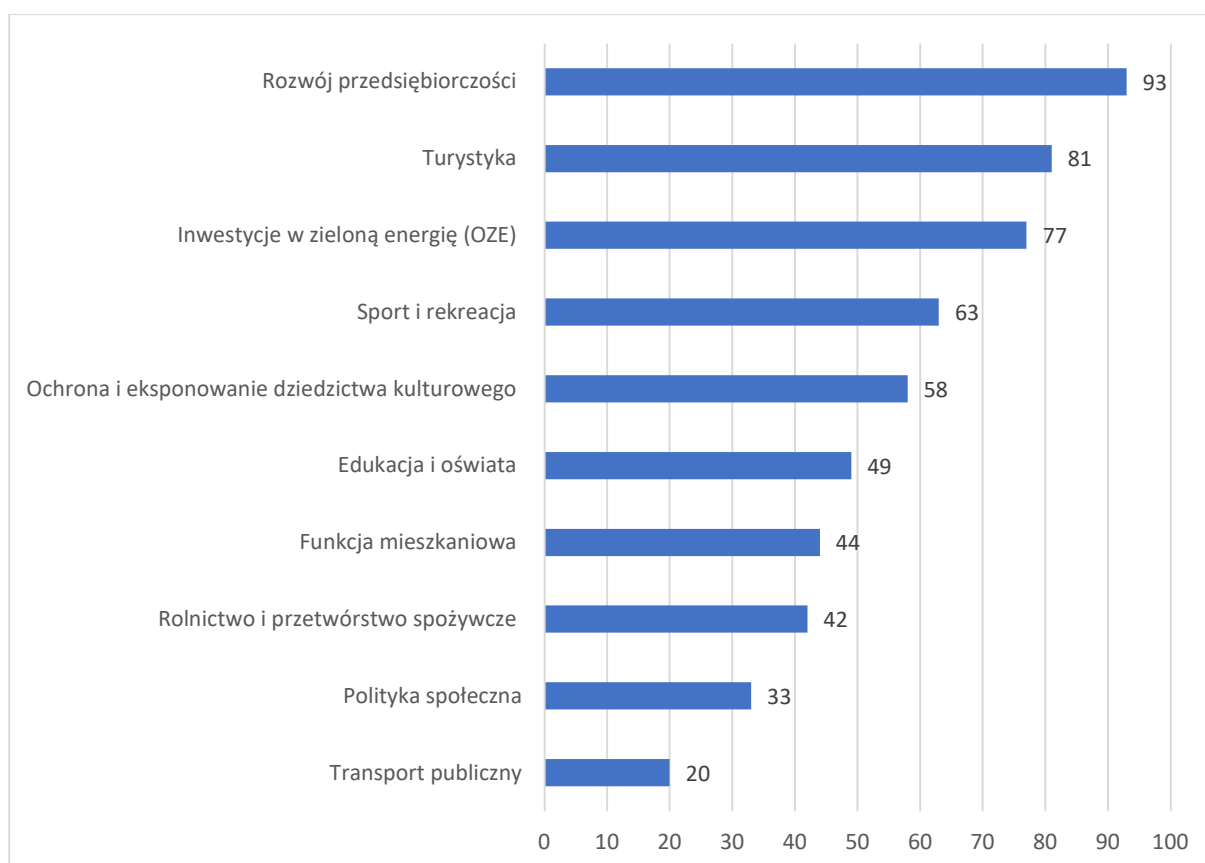
2. Proszę wskazać słabe strony/problemy jakie wg Pana/Pani występują na obszarze SOF? (możliwość zaznaczenia wielu odpowiedzi):

Największym problemem zdaniem mieszkańców SOF jest odpływ ludzi młodych, aktywnych i wykształconych do dużych aglomeracji (120 wskazań) oraz dostępność komunikacyjna (107). Wśród słabych stron Sądeckiego Obszaru Funkcjonalnego wyróżnić można także sytuację na rynku pracy (75 odpowiedzi), zanieczyszczenia i degradację środowiska naturalnego (62) oraz słaby dostęp do opieki żłobkowej (55). W dalszej kolejności mieszkańcy wskazali niedostatecznie rozwiniętą bazę sportowo - rekreacyjną i kulturalną (54), niedostateczną promocję gminy pod względem

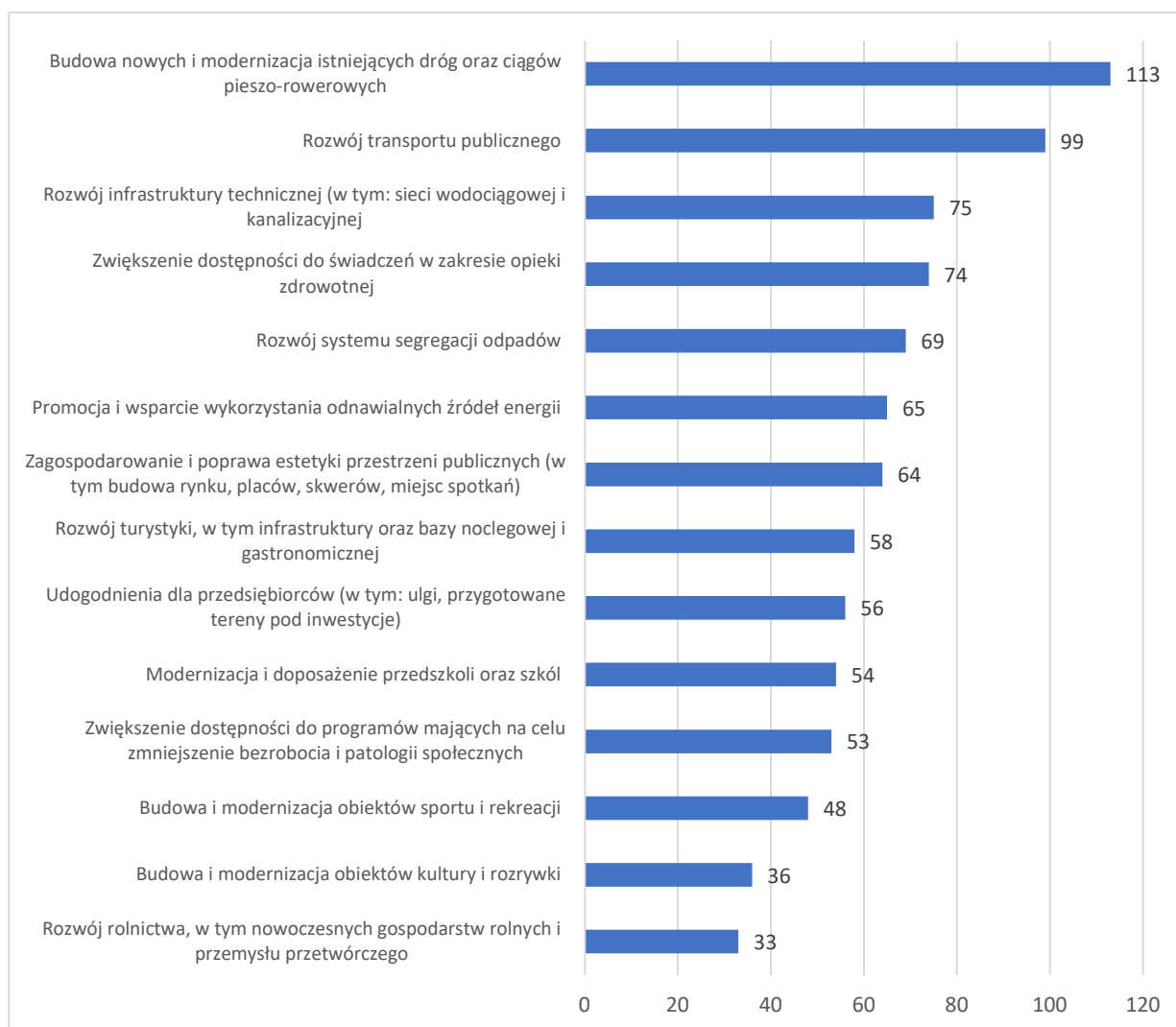
gospodarczym i turystycznym (53) oraz niską aktywność lokalną mieszkańców (52). Ankietowani, oprócz propozycji które zostały wymienione wskazali również na problem słabej dostępności do specjalistów i opieki zdrowotnej, komunikację miejską i podmiejską oraz niskie w stosunku do reszty kraju dochody mieszkańców.

3. Proszę wskazać co wg Pana/Pani powinno być głównym kierunkiem rozwoju SOF?

Głównym kierunkiem rozwoju Sądeckiego Obszaru Funkcjonalnego zdaniem mieszkańców powinien być rozwój przedsiębiorczości (93), turystyka (81) oraz inwestycje w zieloną energię (OZE). Istotne znaczenie posiada także rozwój sportu i rekreacji (63), ochrona i eksponowanie dziedzictwa kulturowego (58), a także edukacja i oświata (49). Wśród innych odpowiedzi, które nie zostały wymienione w ankiecie, znalazły się inwestycje w wodociągi i kanalizację (3), działalność profilaktyczna dla dzieci i młodzieży (2), przemysł high-tech i IT (1).

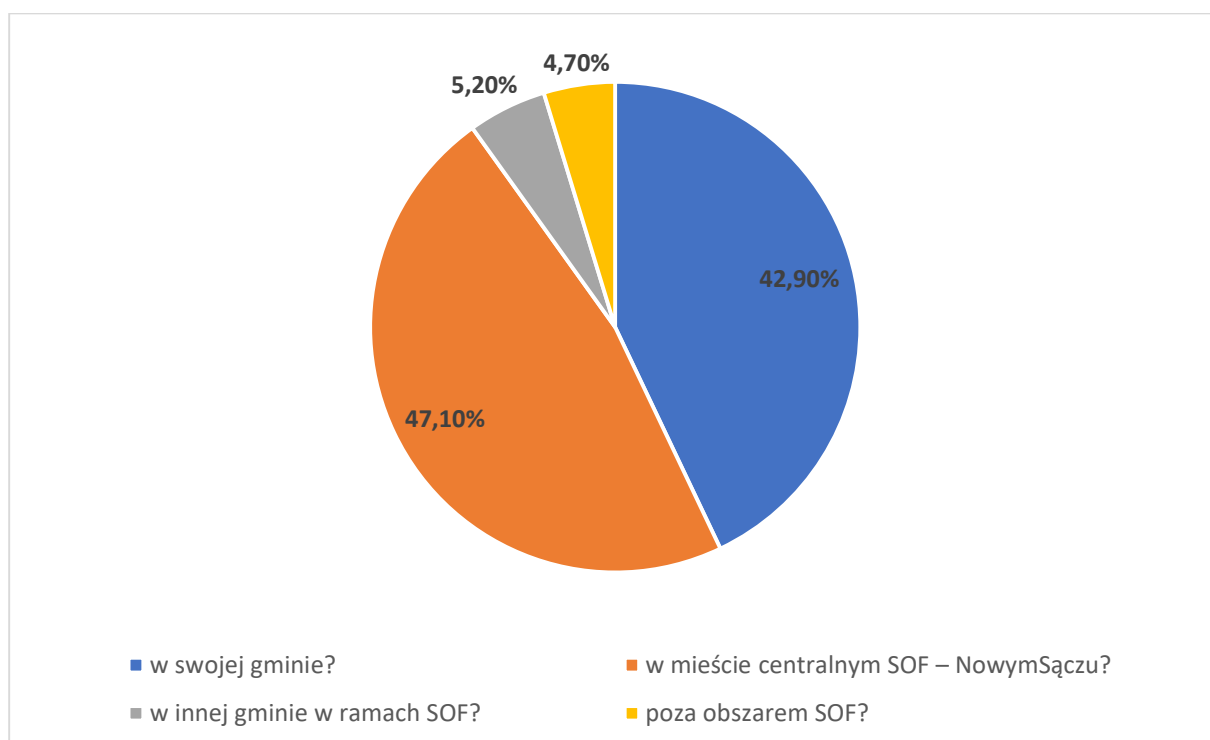
4. Proszę o wybranie priorytetów, które mają lub mogłyby mieć największy wpływ na rozwój SOF w latach 2022–2030 oraz rozwiązanie istniejących problemów i barier rozwoju (możliwość zaznaczenia wielu odpowiedzi):

Wśród najważniejszych priorytetów, które mają lub mogłyby mieć największy wpływ na rozwój SOF w latach 2022–2030 oraz rozwiązanie istniejących problemów i barier rozwoju mieszkańcy wskazali budowę nowych i modernizację istniejących dróg i ciągów pieszo-rowerowych (113), rozwój transportu publicznego (99), rozwój infrastruktury technicznej (w tym sieci wodociągowej i kanalizacyjnej) – 75, a także zwiększenie dostępności do świadczeń w zakresie opieki zdrowotnej (74). W dalszej kolejności ankietowani wskazywali na rozwój systemu segregacji odpadów (69), promocję i wsparcie wykorzystania odnawialnych źródeł energii (65) oraz zagospodarowanie i poprawę estetyki przestrzeni publicznych (w tym budowę rynku, placów, skwerów, miejsc spotkań) – 64. Wśród innych odpowiedzi znalazła

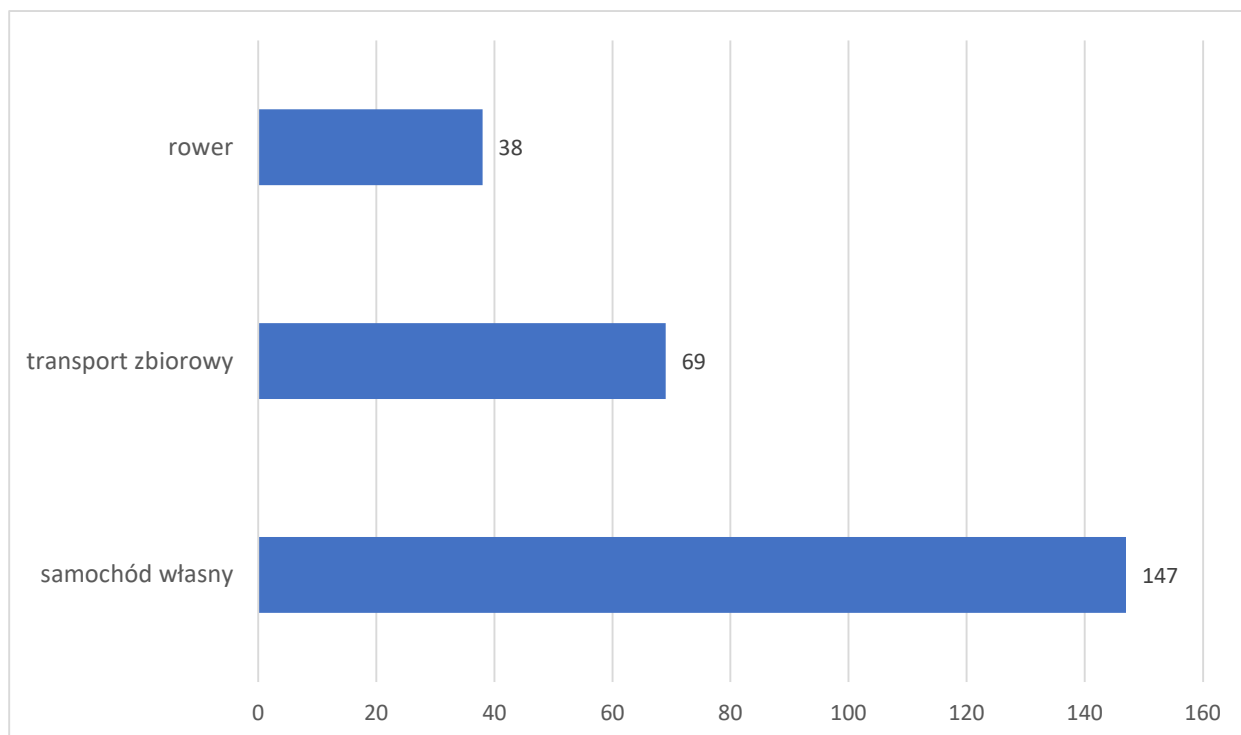
się sugestia dotycząca budowy spalarni śmieci, kontrolowanego doboru przedsiębiorców działających na terenie SOF, którzy posiadają dobrą markę z pozytywnym PR oraz budowa połączeń drogowych z autostradami Polski i Słowacji, a także budowa brakującej sieci wodociągowej (Kąclowa, Biała Wyżna).

5. Proszę wskazać gdzie Pan/Pani korzysta z podstawowych rodzajów usług (edukacja: przedszkolna, podstawowa, średnia, wyższa, usługi zdrowotne, handel, usługi rekreacyjne i sportowe, kulturalne, usługi dla biznesu i finansowe):

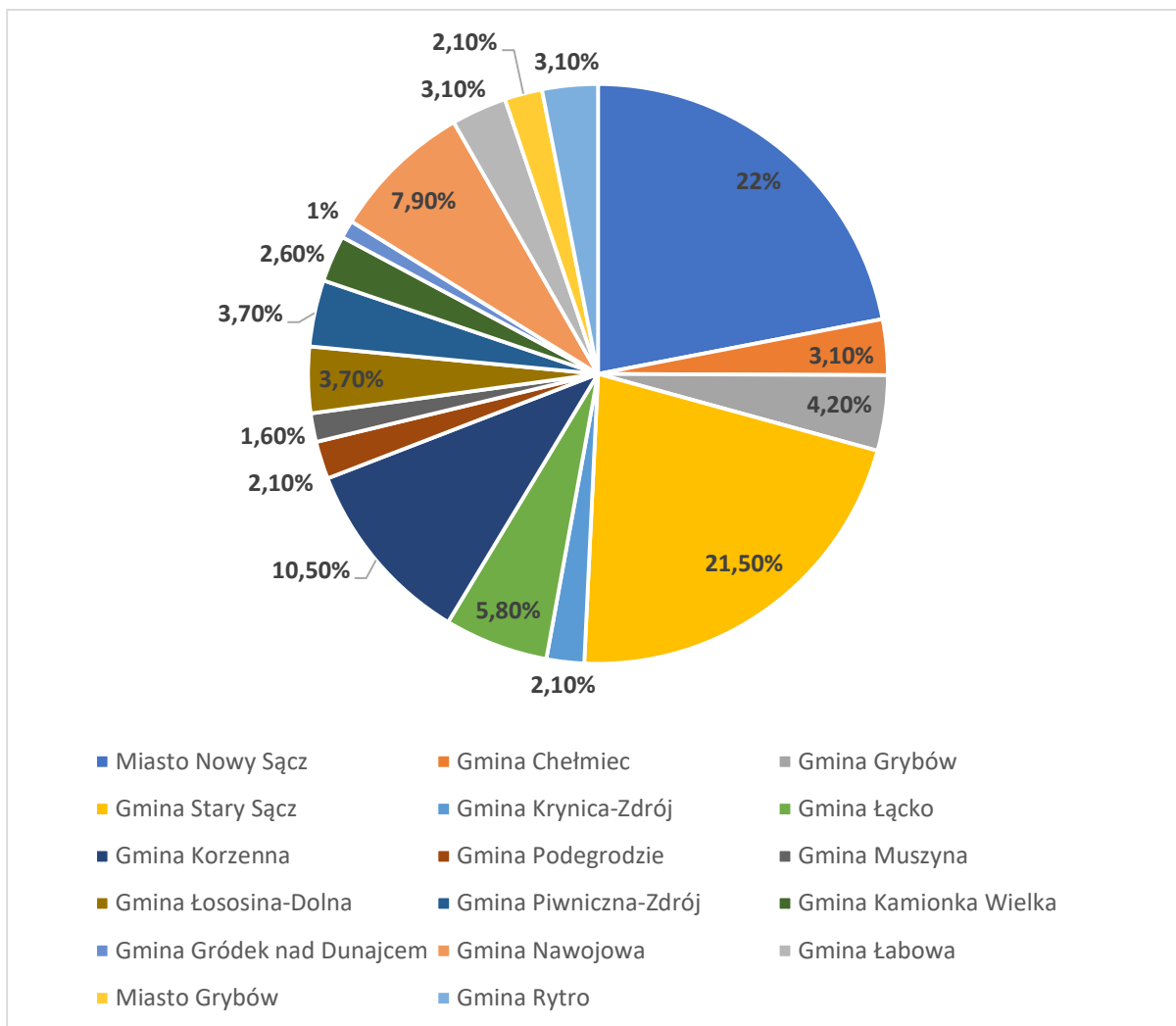
Mieszkańcy z podstawowych rodzajów usług (edukacja: przedszkolna, podstawowa, średnia, wyższa, usługi zdrowotne, handel, usługi rekreacyjne i sportowe, kulturalne, usługi dla biznesu i finansowe) korzystają przeważnie w mieście centralnym SOF – w Nowym Sączu (47%) lub na obszarze swojej gminy (blisko 43%). Nieliczni korzystają z tychże usług w innej gminie z terenu SOF (5,2%) lub poza obszarem SOF (4,7%).

6. Proszę wskazać jakich środków transportu najczęściej Pan/Pani używa?

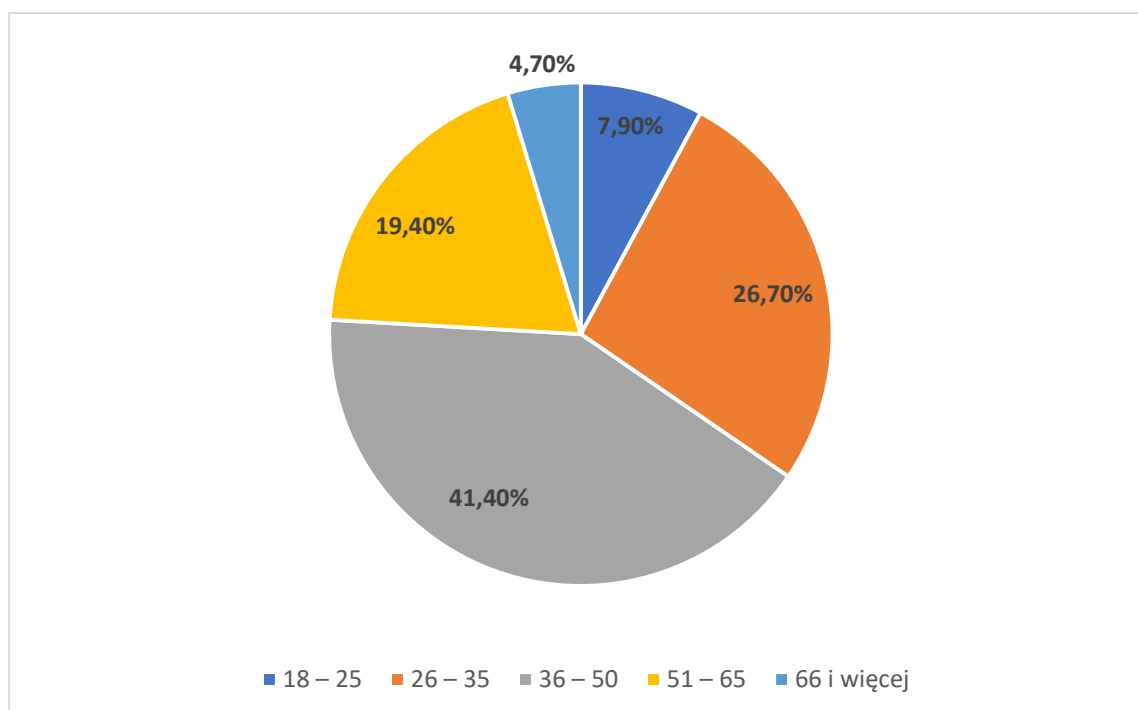
Mieszkańcy najczęściej korzystają z własnego samochodu (147 odpowiedzi), rzadziej z transportu zbiorowego (69) lub roweru (38).

7. Proszę o wskazanie gminy wchodzącej w skład SOF, którą Pan/Pani zamieszkuje/reprezentuje:

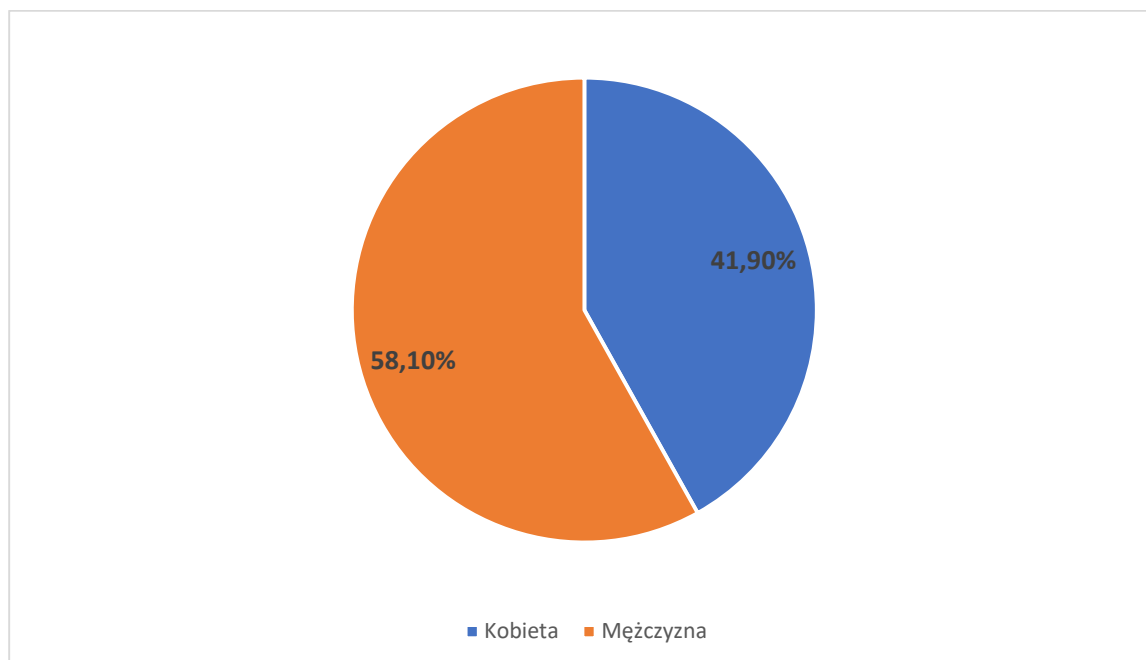
Najwięcej odpowiedzi w ankietach udzielili mieszkańcy Miasta Nowy Sącz (22%) oraz gminy Stary Sącz (21,5%), a także gminy Korzenna (10,5%) i Nawojowa (8%).

8. Pani/Pana wiek?

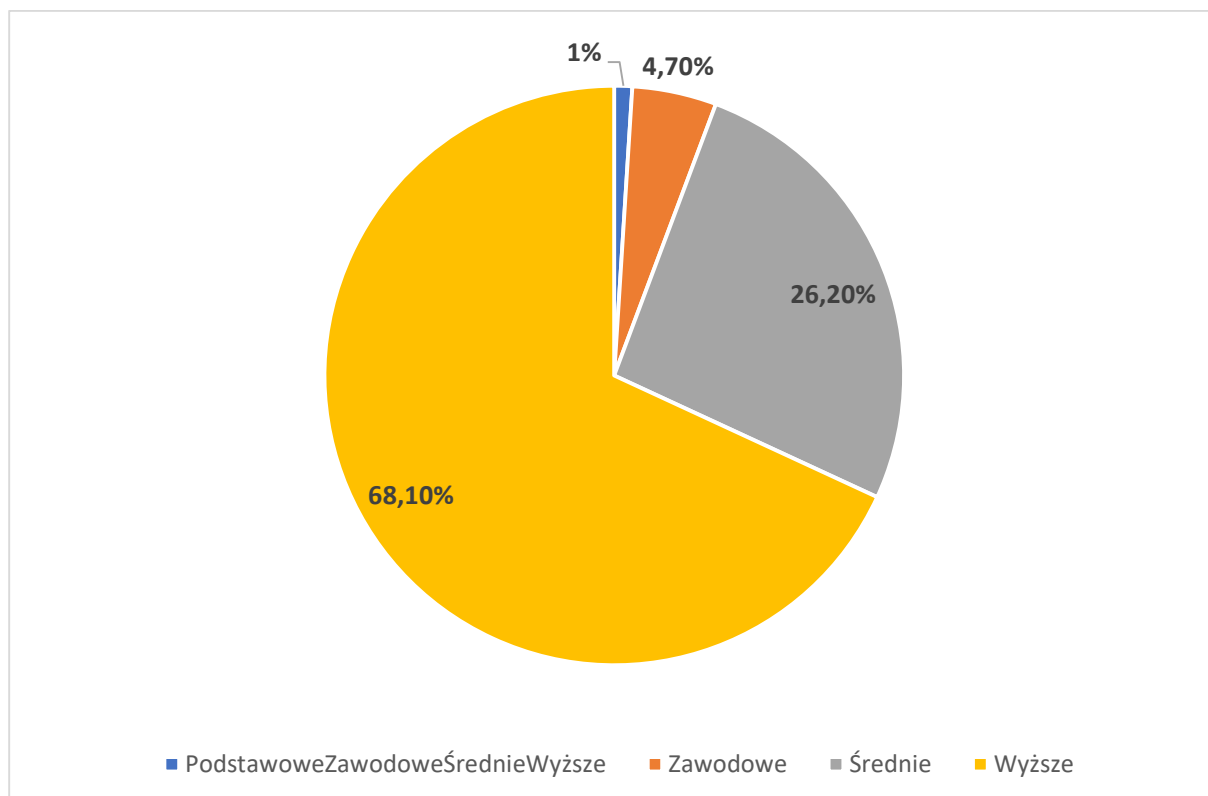
Najwięcej odpowiedzi udzielili mieszkańcy w przedziale wiekowym 36-50 lat (41,4%) oraz 26-35 lat (26,7%).

9. Pani/Pana płeć?

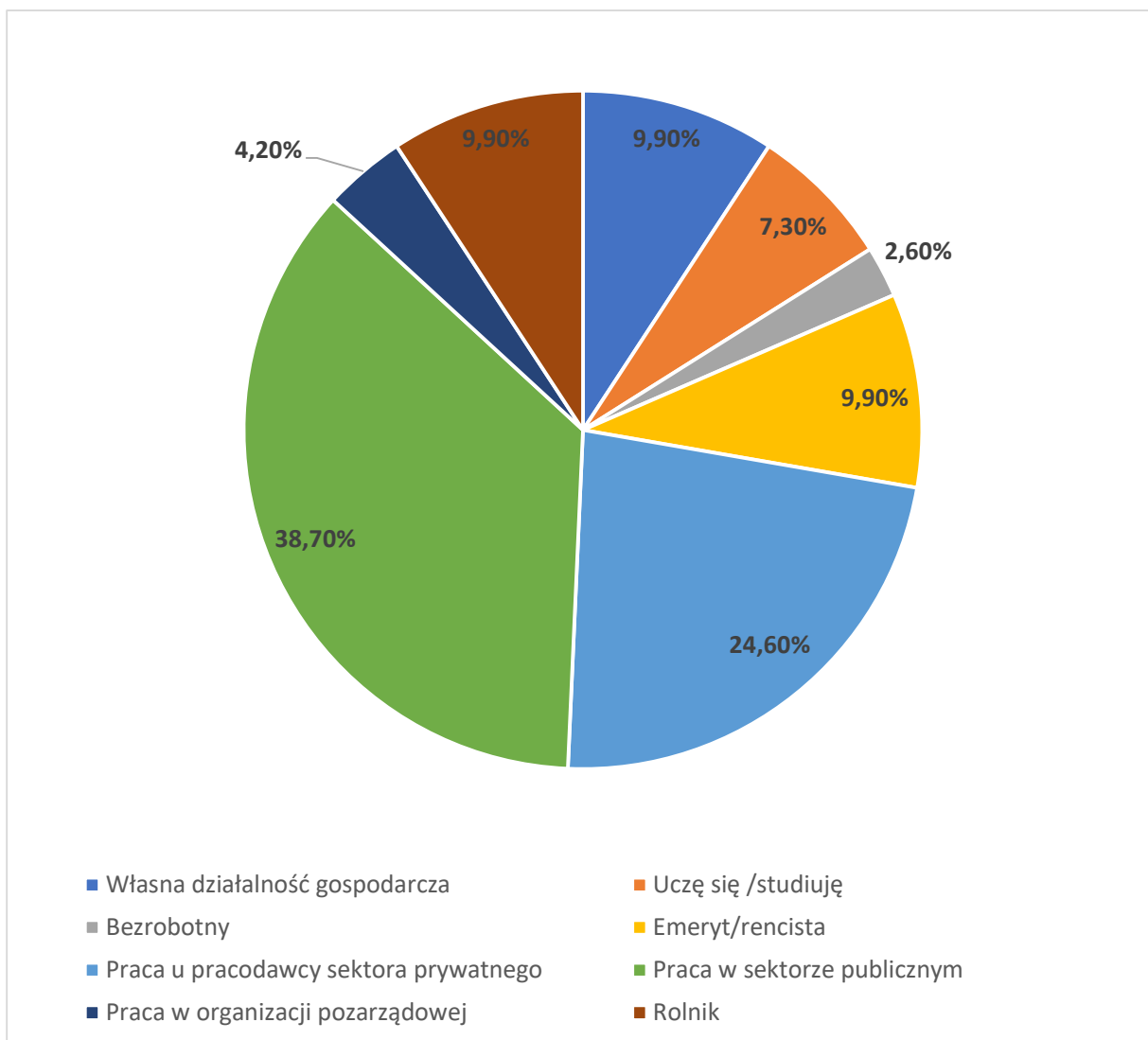
W ankiecie wzięło udział 58,1% mężczyzn i 41,9% kobiet.

10. Pani/Pana wykształcenie?

Zdecydowana większość ankietowanych posiada wykształcenie wyższe (68,1%).
Sporo osób posiada wykształcenie średnie (26,2%).

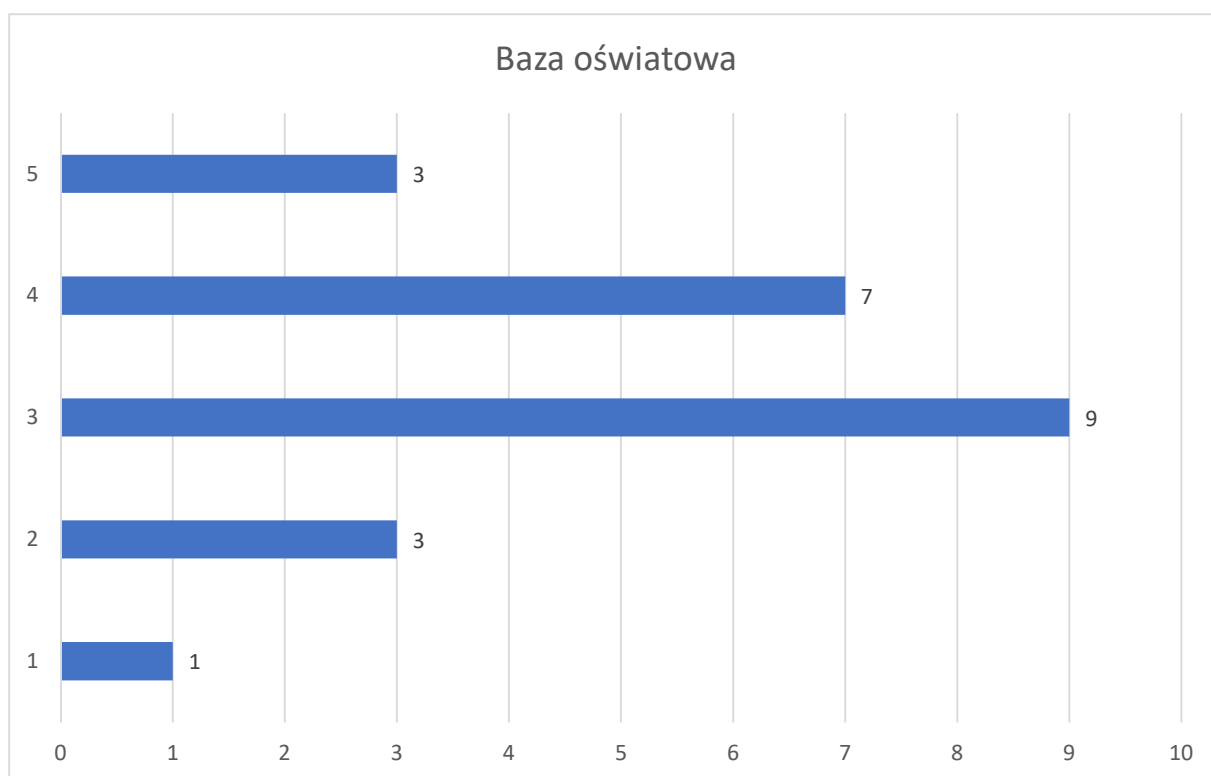
11. Pani/Pana aktywność zawodowa?

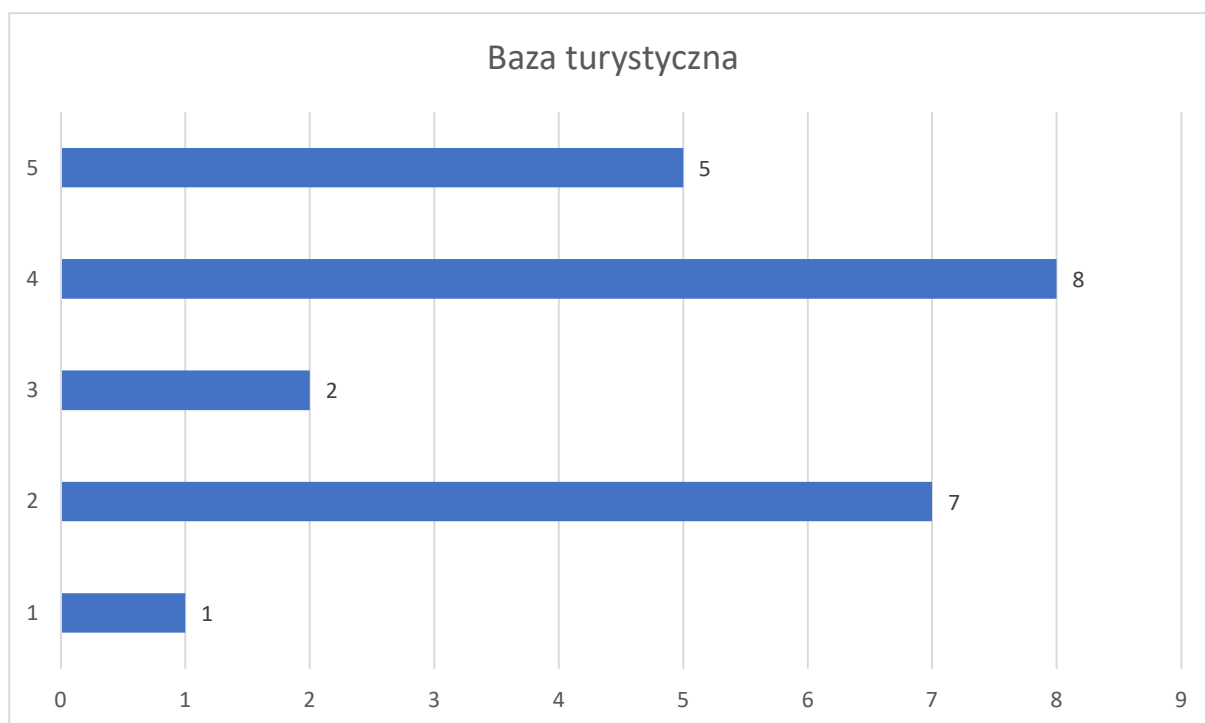
Większość mieszkańców SOF pracuje w sektorze publicznym (38,7%) lub prywatnym (24,6%). 9,9% ankietowanych prowadzi własną działalność gospodarczą, jest rolnikami (9,9%) lub emerytami/rencistami (9,9%). 4,2% respondentów pracuje w organizacjach pozarządowych, a 2,6% jest bezrobotnych.

II ANKIETA dla partnerów Sądeckiego Obszaru Funkcjonalnego

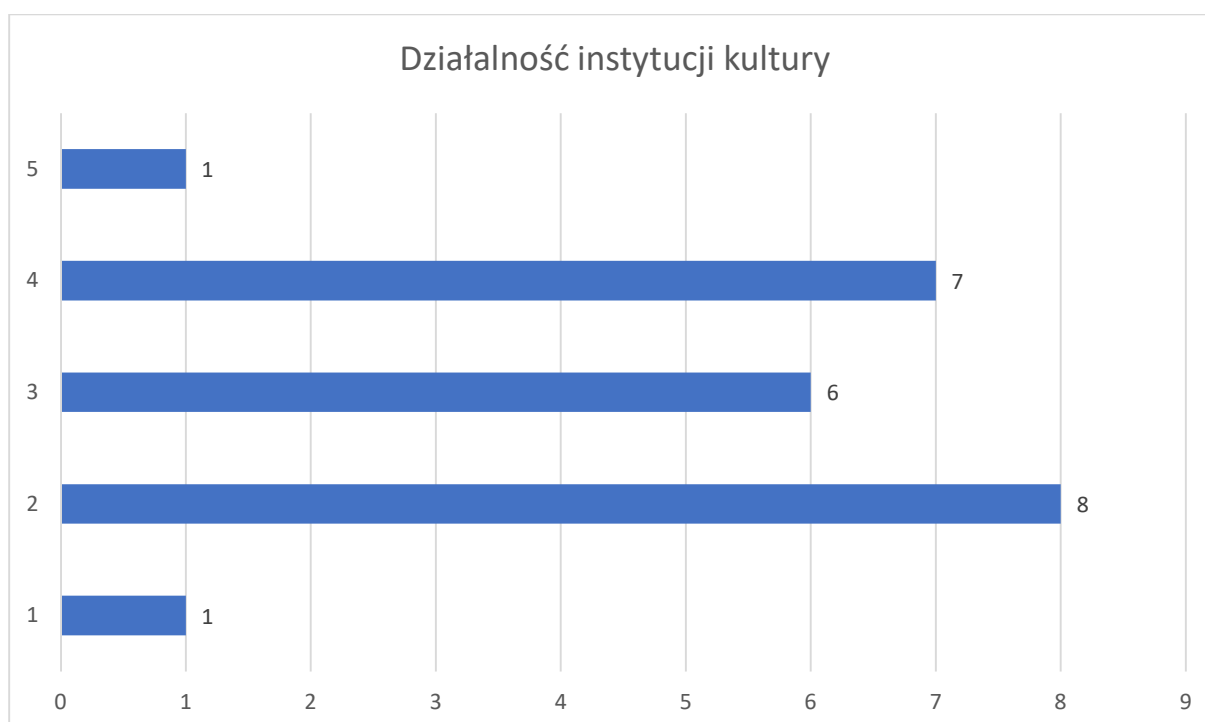
1. W skali od 1 (niedostatecznie) do 5 (bardzo dobrze) proszę ocenić jak na terenie SOF rozwinięta jest:

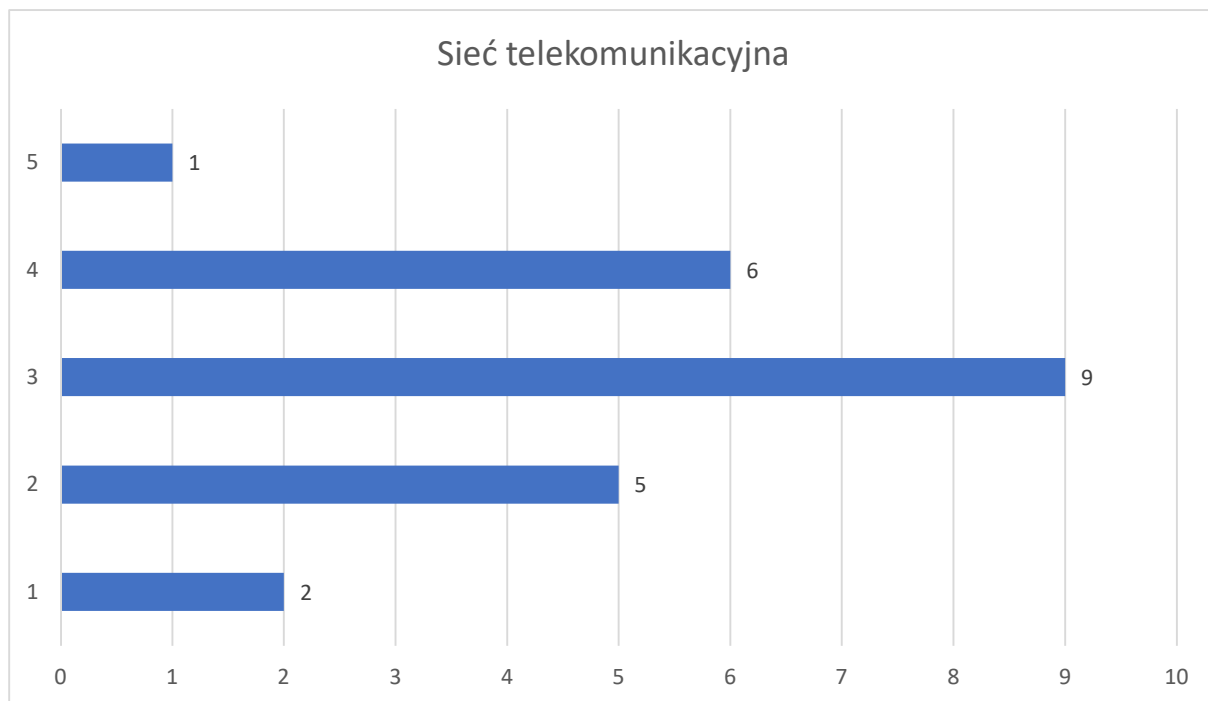
Większość partnerów ocenia bazę oświatową jako średnio rozwiniętą (9 wskazań). Powyżej średniej ocenia ją 10 ankietowanych, a poniżej – 4.

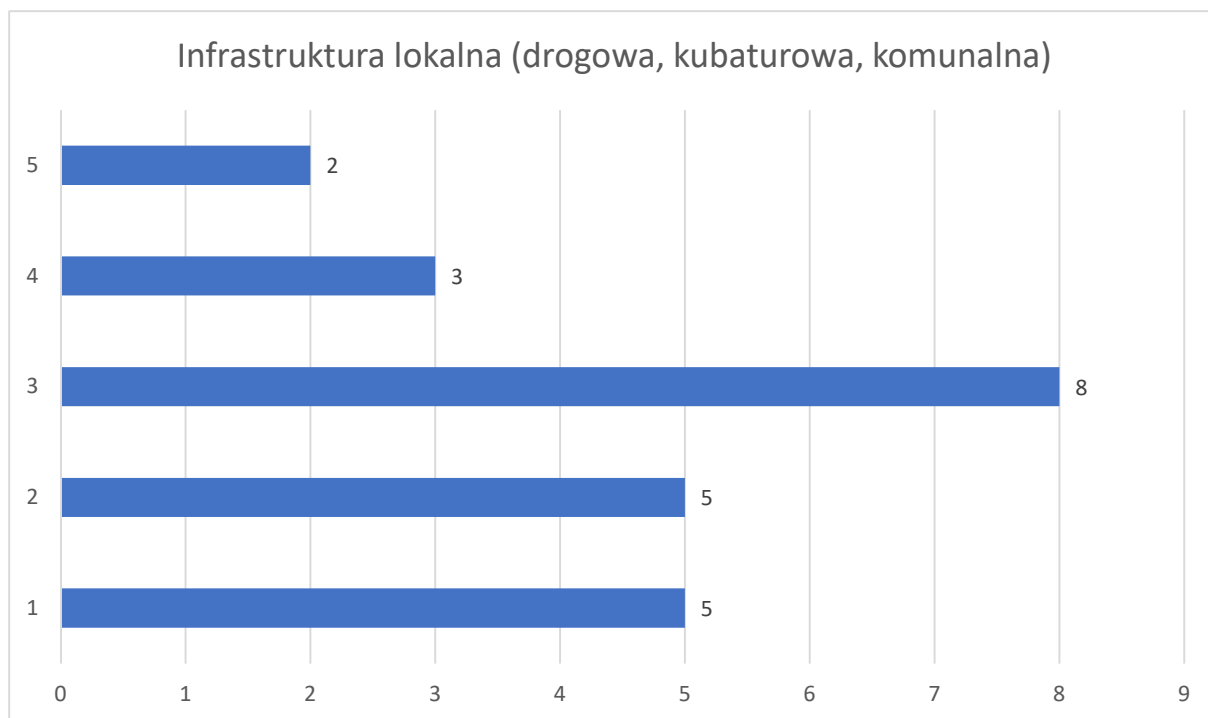
Respondenci dość wysoko oceniają bazę turystyczną (13 wskazań). Średnio lub poniżej średniej ocenia ją 10 ankietowanych.

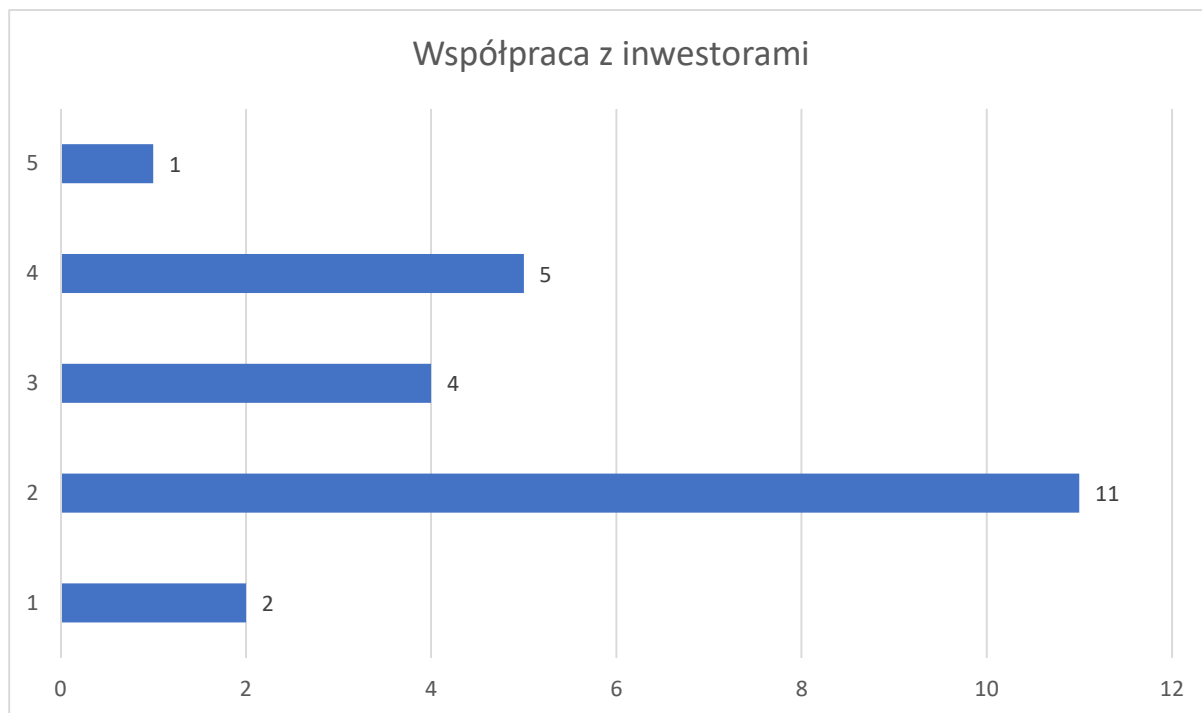
Sporo partnerów słabo ocenia działalność instytucji kultury na terenie SOF. Warto jednak zwrócić uwagę, że tyle samo osób łącznie wysoko oceniło ten obszar, zatem zdania są podzielone.

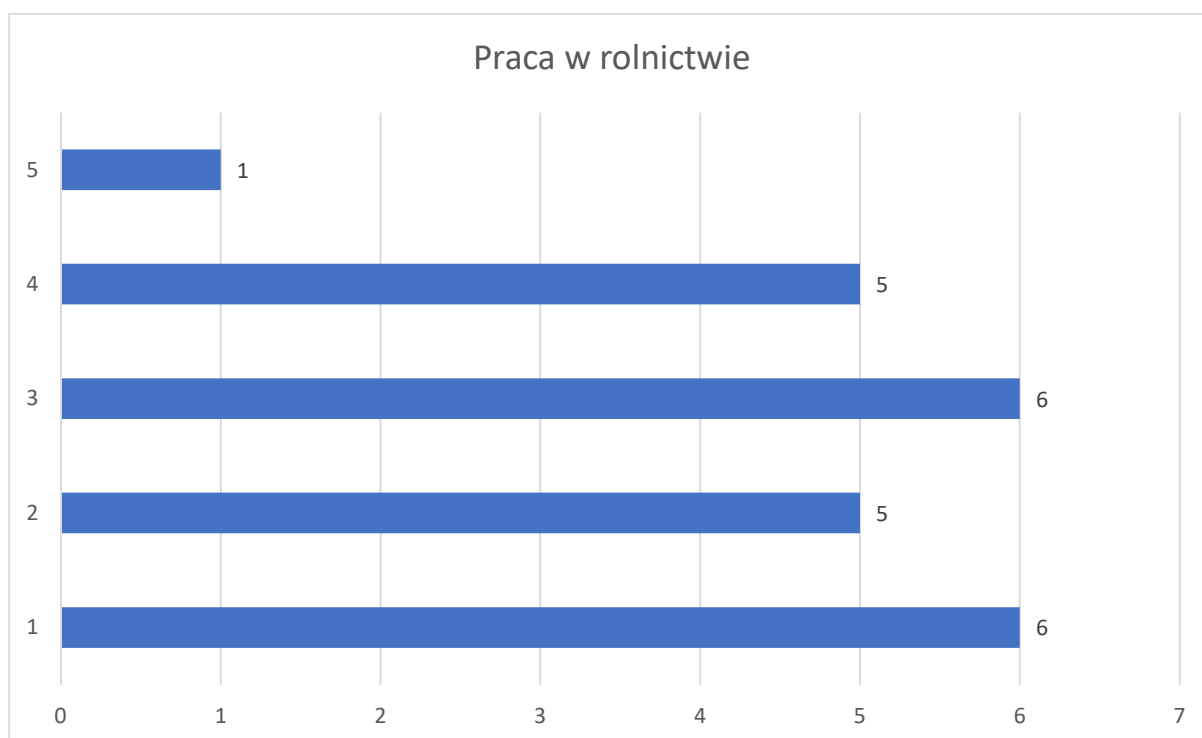
Partnerzy SOF uważają w większości, że sieć telekomunikacyjna jest średnio rozwinięta. Siedmiu ankietowanych ocenia ją wysoko, jednak tyle samo badanych twierdzi, że pozostaje ona na niskim poziomie rozwoju.

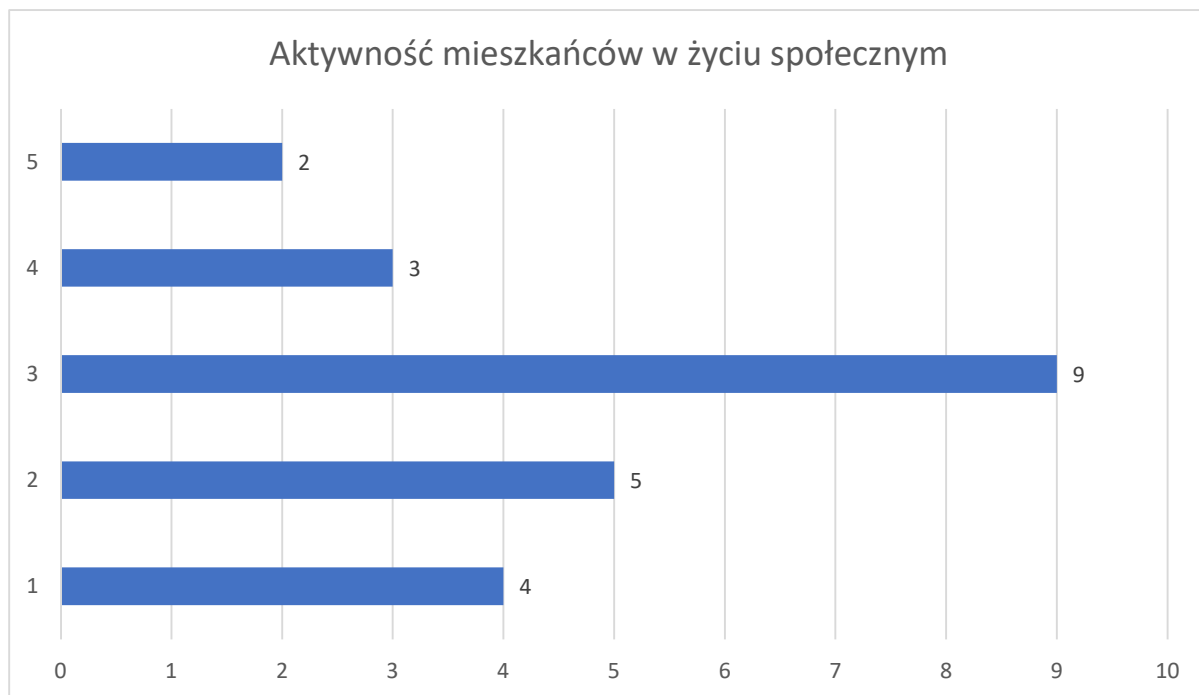
Infrastruktura lokalna (drogowa, kubaturowa, komunalna) jest dość słabo oceniana przez partnerów SOF (średnio lub poniżej średniej oceniło ją 18 osób).

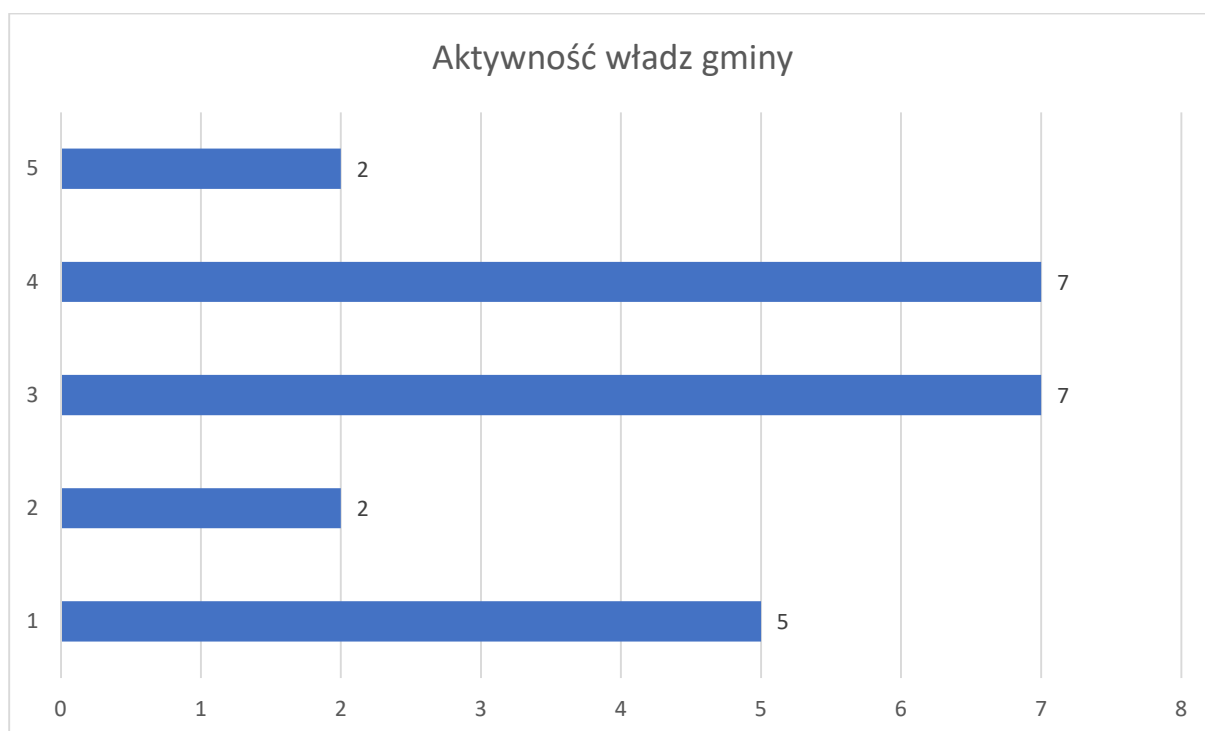
Współpraca z inwestorami oceniana jest w większości jako niewystarczająca (13 wskazań) lub średnia (4). Wysoko ocenia ją 6 ankietowanych.

Praca w rolnictwie oceniana jest słabo w skali od 1 do 5 - większość ankietowanych wskazała na wartość 1 lub 3, co odpowiada niedostatecznemu lub średniemu rozwojowi. 7 spośród 23 ankietowanych oceniło wysoko pracę w rolnictwie.

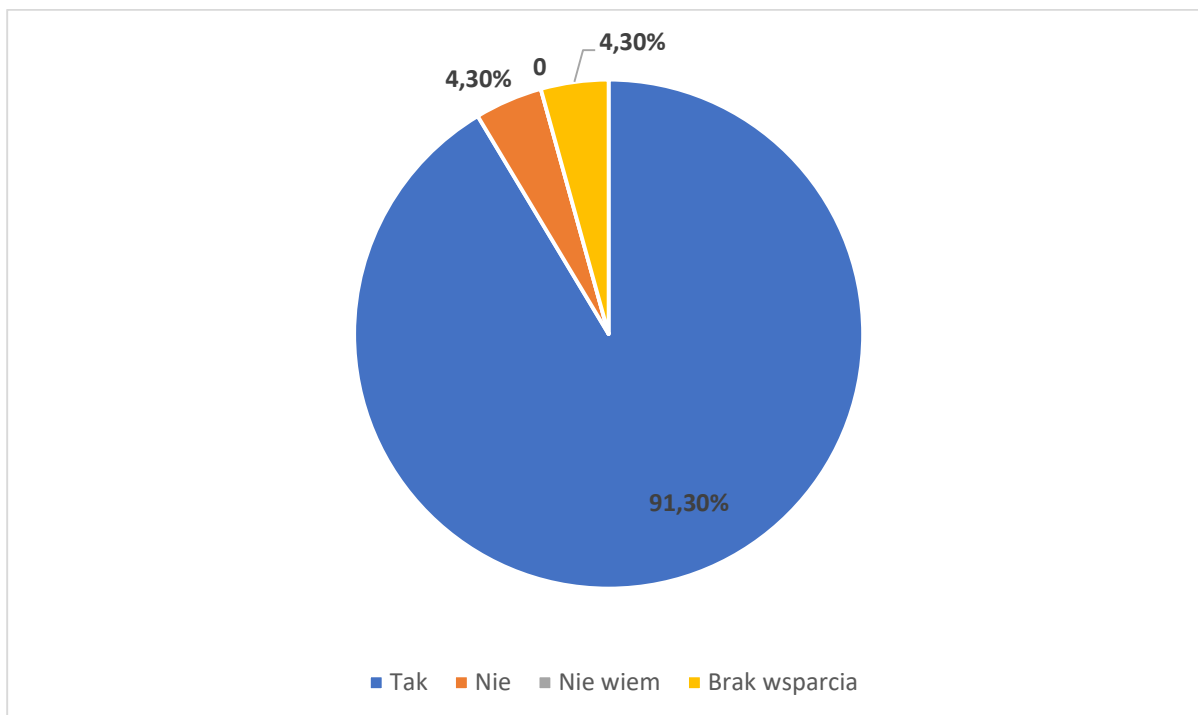

Aktywność mieszkańców w życiu społecznym zdaniem partnerów SOF jest oceniana raczej średnio, jednak jak wskazuje wykres, zdania pozostają podzielone.

Aktywność władz gminy jest oceniana w większości wysoko (9 odpowiedzi). Średnio lub poniżej średniej ocenia po 7 osób.

2. Czy w ramach SOF istnieje potencjał do rozwoju turystyki i agroturystyki?

Zdaniem zdecydowanej większości badanych (91,3%) istnieje potencjał na terenie SOF do rozwoju turystyki i agroturystyki. Przeciwnego zdania jest 4,3% ankietowanych, a tyle samo stwierdza, że brak jest wystarczającego wsparcia do rozwoju w tym obszarze.

3. Jak oceniacie Państwo warunki ekonomiczne (na przykład możliwości znalezienia pracy, niskie bezrobocie, przedsiębiorczość) w ramach SOF?

Kwestia warunków ekonomicznych jest różnie oceniana przez partnerów SOF. Sporo ankietowanych zwróciło uwagę na niskie zarobki w porównaniu do innych ośrodków miejskich na terenie kraju, szczególnie Krakowa. W tym kontekście warto wspomnieć o barierach komunikacyjnych oraz niewystarczającym rozwoju infrastruktury drogowej i kolejowej - tras szybkiego ruchu na trasie Kraków - Nowy Sącz. Potwierdzeniem niezadowalających warunków ekonomicznych jest duży odpływ ludzi młodych, szczególnie wykształconych, którzy szanse na lepsze zarobki poszukają w dużych miastach lub poza granicami kraju. Ponadto na poziomie lokalnym mała liczba komunikacji miejsko - wiejskiej sprawia, że odległość do pracy pozostaje barierą do polepszenia warunków ekonomicznych. Dużym minusem

zdaniem badanych jest również niskie wsparcie przedsiębiorców przez Urząd Miasta. Ankietowani zwrócili uwagę, że możliwości znalezienia pracy wzrastają w sezonie letnim w turystyce i gastronomii. Zdaniem części badanych warunki ekonomiczne obszaru są dość dobre, niskie bezrobocie, przedsiębiorczość społeczeństwa oraz stosunkowo dużo ofert pracy pozwala na poczucie pewnego bezpieczeństwa przez mieszkańców Nowego Sącza.

4. Co powinno stanowić podstawę budowania rozpoznawalności i atrakcyjności SOF?

Zdaniem partnerów SOF podstawą rozpoznawalności i atrakcyjności regionu powinno być postawienie z jednej strony na dalszy rozwój przedsiębiorczości, poprzez rozbudowę stref ekonomicznych, odpowiedniej infrastruktury oraz społeczeństwa obywatelskiego, a z drugiej - ukazanie obszaru jako ciekawego turystycznie, kulturowo i edukacyjnie, stanowiącego bazę wypadową dla turystów, miejsca pełnego instytucji i wydarzeń kulturalnych oraz interesujących uczelni wyższych. W podniesieniu rozpoznawalności regionu może pomóc także odpowiednio opracowana strategia marketingowa oraz promocja SOF, jego produktów regionalnych, a także dbałość władz o rozwój gmin i spotkania z mieszkańcami.

5. Jakie podmioty gospodarcze, o silnej pozycji w regionie działają w ramach SOF?

Wśród podmiotów gospodarczych o silnej pozycji w regionie znajdują się takie firmy takie jak Dako, Fakro, Kolej Gondolowa Jaworzyna Krynicka S.A., Konspol, Koral, Newag, Wiśniowski oraz zakłady wody Mineralnej - Muszynianka, Piwniczanka. Warto również zwrócić uwagę na wiele mniejszych przedsiębiorców zwłaszcza z branży budowlanej oraz przetwórstwa spożywczego.

6. Jakie są produkty regionalne, które SOF powinno promować?

Wśród produktów regionalnych, które SOF powinno promować znajdują się przede wszystkim produkty spożywcze, takie jak sery, miody, owoce (jabłka, śliwki), groch

Jasiek, chleb, wino, łącka śliwowica, przetwory, wody mineralne, dania łemkowskie, lachowskie i góralskie, baranina, pierogi łomnicańskie, oscypki. Wśród produktów regionalnych znajduje się także lecznictwo uzdrowskie, turystyka rowerowa i wycieczkowa, tereny rekreacyjne, sady, góry, a także dziedzictwo kulturowe i folklor. Wśród odpowiedzi zaproponowano także budowę Ekomuzeum (zbiór rozproszonych w terenie aktywnych atrakcji turystycznych: warsztatów, kolekcji itp.) jako formę promowania regionu. Jednym z produktów, który charakteryzuje obszar jest także przedsiębiorczość i niezależność jego mieszkańców.

7. Jakie są najważniejsze atrakcyjne stanowiące o unikalności regionu?

Najważniejsze atrakcje regionu zdaniem ankietowanych to piękne walory przyrodnicze (góry, jezioro, górskie rzeki) oraz bliskość uzdrowisk i źródła wód mineralnych. O unikalności regionu decyduje także mikroklimat i położenie geograficzne, a także kultura i folklor. Ankietowani wymienili także zabudowę małomiasteczkową Starego Sącza, zabudowę uzdrowską Krynicy-Zdrój, szlak architektury drewnianej, ścieżki rowerowe, kolej gondolową w Jaworzynie Krynickiej, wyciągi narciarskie, wieże widokowe, ogrody sensoryczne i inne w Muszynie.

8. Jak oceniają Państwo walory środowiska przyrodniczego SOF?

Środowisko przyrodnicze obszaru zdaniem ankietowanych jest unikalne i wyjątkowo atrakcyjne dla turystów, wciąż jednak bardzo mocno niewykorzystane. Ponadto podkreśla się olbrzymi problem, jaki obszar ma z bardzo zanieczyszczonym powietrzem, zwłaszcza w okresie grzewczym oraz na wycinanie lasów.

9. Jakie wyzwania na obszarze SOF można uznać za najbardziej palące?

Wśród wyzwań najbardziej palących dla SOF należy zdaniem badanych uznać:

- rozwój infrastruktury, w tym budowa i modernizacja sieci dróg (budowa połączenia Nowy Sącz - Brzesko) oraz ścieżek rowerowych,
- poprawa komunikacji autobusowej, rozwój infrastruktury drogowej i kolejowej,
- zwiększenie oferty turystycznej i promocja regionu,

- stworzenie wspólnego produktu turystycznego promującego poszczególne elementy wchodzące w skład jednej marki,
- poprawę jakości powietrza,
- rozwiązanie problemu zagospodarowania odpadami oraz położenie większego nacisku na edukację ekologiczną,
- dostępność do wysokiej jakości usług zdrowotnych,
- zwiększenie oferty kulturalnej, w tym wsparcie i organizacja wydarzeń z pogranicza kultury wysokiej,
- rozwój społeczeństwa obywatelskiego,
- wdrażanie młodego pokolenia w kultywowanie tradycji regionu (strój, śpiew, taniec, wyroby regionalne),
- poprawa infrastruktury sportowej,
- poprawa gospodarki wodno-ściekowej,
- budowa kąpielisk oraz zagospodarowanie, oczyszczenie i odmulanie Jeziora Rożnowskiego,
- podniesienie poziomu zarobków w regionie.

10. Co dla Pani/Pana oznacza współpraca między Sądeckim Obszarem Funkcjonalnym a Pana/Pani organizacją? Jakie są Pana/Pani oczekiwania względem współpracy?

Współpraca pomiędzy SOF i jego partnerami powinna opierać się m.in. na:

- udziale w projektach i programach grantowych oraz zwiększeniu możliwości pozyskania środków na działalność statutową i inwestycje,
- rozwoju działalności gospodarczej,
- wskazywaniem kierunków rozwoju, dzieleniu się pomysłami i wsparciu działań promocyjnych,
- organizacji spotkań, kursów, szkoleń w poszczególnych sołectwach,
- angażowaniu młodych ludzi w kultywowanie miejscowych tradycji,
- podejmowanie decyzji w oparciu o szerokie konsultacje, zwłaszcza z organizacjami pożytku publicznego i przedsiębiorcami, poprzez np. organizowanie cyklicznych

spotkań, na które zapraszane byłyby różne organizacje w zależności od tematyki spotkań.

11. Które problemy Pani/Pana zdaniem mogą być rozwiązywane w ramach współpracy Pana/Pani organizacji z Sądeckim Obszarem Funkcjonalnym?

Wśród problemów, które mogą być rozwiązane w ramach współpracy z Sądeckim Obszarem Funkcjonalnym znajdują się:

- zagospodarowanie i poprawa estetyki przestrzeni publicznych (w tym budowa rynku, placów, skwerów, miejsc spotkań),
- ekologia transportu, poprawa stanu dróg,
- rozwój infrastruktury bazy noclegowej i gastronomicznej,
- wprowadzenie oznakowania wydzielonych pasów dla rowerzystów a co za tym idzie budowanie marki miejscowości przyjaznej dla rowerzystów,
- poprawa infrastruktury sportowej,
- rozwiązanie problemu ograniczeń wynikających z Programu Natura 2000,
- tworzenie terenów inwestycyjnych,
- problem pozyskania środków finansów,
- dofinansowanie do działań proekologicznych i odnawialnych źródeł energii,
- poprawa infrastruktury drogowej, turystycznej oraz w infrastruktury wodno-ściekowej,
- zwiększenie puli środków na edukację oraz kulturę. Po pandemii powinno się podjąć środki, aby ludność się otworzyła i wspólnie czyniła działania,
- zmniejszenie patologii społecznych,
- brak pomysłów na rozwój regionu.

VIII.2. Podsumowanie badania ankietowego

a) Ankieta skierowana do mieszkańców

- W ankiecie wzięło udział 58,1% mężczyzn i 41,9% kobiet. Najwięcej odpowiedzi udzielili mieszkańcy w przedziale wiekowym 36-50 lat (41,4%). Zdecydowana większość ankietowanych posiada wykształcenie wyższe (68,1%) i pracuje w sektorze publicznym (38,7%) lub prywatnym (24,6%).
- Mieszkańcy uznali, że największym atutem SOF są walory turystyczne oraz atrakcyjne przyrodniczo i kulturowo tereny. Mocną stroną SOF stanowi także potencjał do rozwoju agroturystyki, a także produkty lokalne (tradycyjne, regionalne, ekologiczne).
- Największym problemem SOF zdaniem mieszkańców jest odpływ ludzi młodych, aktywnych i wykształconych do dużych aglomeracji oraz dostępność komunikacyjna.
- Głównym kierunkiem rozwoju Sądeckiego Obszaru Funkcjonalnego powinien być rozwój przedsiębiorczości, turystyka oraz inwestycje w zieloną energię (OZE).
- Wśród najważniejszych priorytetów, które mają lub mogłyby mieć największy wpływ na rozwój SOF w latach 2022-2030 oraz rozwiązanie istniejących problemów i barier rozwoju, mieszkańcy wskazali budowę nowych i modernizację istniejących dróg i ciągów pieszo-rowerowych, rozwój transportu publicznego, rozwój infrastruktury technicznej (w tym sieci wodociągowej i kanalizacyjnej), a także zwiększenie dostępności do świadczeń w zakresie opieki zdrowotnej.
- Mieszkańcy z podstawowych rodzajów usług (edukacja: przedszkolna, podstawowa, średnia, wyższa, usługi zdrowotne, handel, usługi rekreacyjne i sportowe, kulturalne, usługi dla biznesu i finansowe) korzystają przeważnie w mieście centralnym SOF – w Nowym Sączu (47%) lub na obszarze swojej gminy (blisko 43%).

b) Ankieta dla partnerów Sądeckiego Obszaru Funkcjonalnego

- Zdaniem zdecydowanej większości badanych (91,3%) istnieje potencjał na terenie SOF do rozwoju turystyki i agroturystyki.
- Kwestia warunków ekonomicznych jest różnie oceniana przez partnerów SOF. Sporo ankietowanych zwróciło uwagę na niskie zarobki w porównaniu do innych ośrodków miejskich na terenie kraju, szczególnie Krakowa, bariery komunikacyjne utrudniające poszukiwanie pracy oraz odpływ młodych wykształconych ludzi do większych ośrodków miejskich.
- Zdaniem partnerów SOF podstawą rozpoznawalności i atrakcyjności regionu powinno być postawienie z jednej strony na dalszy rozwój przedsiębiorczości, poprzez rozbudowę stref ekonomicznych, odpowiedniej infrastruktury oraz społeczeństwa obywatelskiego, a z drugiej - ukazanie obszaru jako ciekawego turystycznie, kulturowo i edukacyjnie, stanowiącego bazę wypadową dla turystów, miejsca pełnego instytucji i wydarzeń kulturalnych oraz interesujących uczelni wyższych.
- Wśród produktów regionalnych, które SOF powinno promować znajdują się przede wszystkim produkty spożywcze, a także lecznictwo uzdrowiskowe, turystyka rowerowa i wycieczkowa, tereny rekreacyjne, a także dziedzictwo kulturowe i folklor.
- Środowisko przyrodnicze obszaru zdaniem ankietowanych jest unikalne i wyjątkowo atrakcyjne dla turystów, wciąż jednak bardzo mocno niewykorzystane. Ponadto podkreśla się problem zanieczyszczenia powietrza, zwłaszcza w okresie grzewczym oraz na wycinanie lasów.
- Do wyzwań najbardziej palących dla SOF należy zdaniem badanych rozwój infrastruktury drogowej i kolejowej, zwiększenie oferty turystycznej i promocja regionu oraz problemy natury ekologicznej (jakość powietrza, gospodarowanie odpadami).
- Współpraca pomiędzy SOF i jego partnerami powinna opierać się m.in. na udziale w projektach i programach grantowych oraz zwiększeniu możliwości pozyskania środków na działalność statutową i inwestycje, rozwoju działalności gospodarczej oraz wskazywaniem kierunków rozwoju, dzieleniu się pomysłami i wsparciu działań promocyjnych.

IX Misja, wizja i cele Sądeckiego Obszaru Funkcjonalnego oraz proponowane rekomendacje

Rzeczywistość XXI wieku stawia ludzi przed złożonymi wyzwaniami, z którymi nie sposób mierzyć się indywidualnie. Skala problemów, dotyczy na poziomie globalnym zmian klimatycznych, dewastacji naturalnych ekosystemów, kryzysów epidemicznych, pogłębiania wykluczenia i napięć politycznych. Z drugiej zaś strony rośnie znaczenie lokalności i spójności terytorialnej, które mają odzwierciedlenie w politykach Unii Europejskiej, poprzez takie narzędzia, jak na przykład Zintegrowane Inwestycje Terytorialne wspierające wdrażanie strategii terytorialnych, z wykorzystaniem możliwości finansowych, jakie dają Fundusze Europejskie. Integracje obszarów regionalnych są nie tylko próbą synergizowania działań w odpowiedzi na kryzysy, czy aktywnego poszukiwania źródeł wsparcia finansowego, ale równocześnie i może nawet przede wszystkim, są przedsięwzięciem, którego celem jest budowanie wspólnoty wspierającej rozwój całych obszarów oraz ich międzynarodową integrację. Obszar Sądecki Obszar Funkcjonalny to region pod wieloma względami zróżnicowany, który posiada potencjał do stworzenia wspólnej tożsamości. Integracja może rodzić się na poziomie poszukiwania wspólnego języka czerpiącego ze złoża kulturowo-historycznego, które jest kluczem w procesie budowania rozpoznawalności obszaru w skali krajowej i międzynarodowej. Region ujęty w słowa uwspólnia rozumienie wartości i wspólnego celu działania, co nie koliduje z jednoczesnym wspieraniem unikatowości i atrakcyjności lokalnej, jednak pamiętać należy, że sukces SOF zależy od świadomej przyjętej i efektywnie wdrażanej perspektywy strategicznej dla całego obszaru. Oznacza to, że SOF przyjmuje wizję działania, która wspomaga rozwój wszystkich zaangażowanych podmiotów, dynamicznie zmieniając cały region poprzez realizowanie wspólnych inicjatyw i wspólne rozwiązywanie problemów regionu. Strategia SOF jest zatem owocem pracy podmiotów regionalnych, której musi towarzyszyć otwartość i zaufanie. Takie postawy możliwe są do wypracowania w procesie sieciowej integracji, której intensywność może przebiegać stopniowo. SOF może rozpocząć działania w obszarach, które nie budzą napięć i kontrowersji, na

przykład w kulturowej kartografii regionu czyli przygotowaniu wspólnego przewodnika regionu, uwzględniającego miejsca i inicjatywy warte promowania i rozwoju (szklak miodny, stanowiska archeologiczne, pomniki przyrody, rękodzieło, atrakcje związane z rzekami Dunajec i Poprad oraz Jeziorem Rożnowskim). Integracja powinna przebiegać na poziomie realizacji wyznaczonych projektów, które wymagają przyjęcia określonego modelu zarządzania regionem. Na przykład w warstwie zarządzania ludźmi można rekomendować tworzenie zespołów macierzowych, czyli takich, których struktura przebiega na przecięciu poziomu wertykalnego (różnorodność hierarchii stanowisk) i horyzontalnego (różnorodność reprezentacji regionów). Można rekomendować utworzenie zespołu w ramach SOF, którego zadaniem jest monitorowanie możliwości pozyskania funduszy, koordynowanie procesu składania wniosków, zarządzanie wiedzą na temat grantów i funduszy oraz networking z instytucjami wspierającymi aktywne pozyskiwanie środków.

Strategia SOF powinna dążyć do budowania wzajemnie korzystnych interakcji między poszczególnymi regionami, zwiększając atrakcyjności i konkurencyjności obszaru SOF, a także zmniejszając dysproporcje społeczne i terytorialne na rzecz inteligentnego, zrównoważonego i sprzyjającego włączeniu społecznemu wzrostu w regionie. Wybrane obszary priorytetowe i cele szczegółowe powinny odzwierciedlać autentyczne potrzeby i adresować aktualne wyzwania promując zaangażowanie we współpracę różnorodnych podmiotów w celu osiągnięcia wspólnych rozwiązań i uaktywnienia niewykorzystanego potencjału. Nadrzędnym wyzwaniem dla regionu SOF jest zrównoważenie jego rozwoju, w celu tworzenia przestrzeni życiowej, która jest:

- atrakcyjna do zamieszkania i prowadzenia działalności gospodarczej i społecznej,
- nastawiona na proaktywne rozwiązywanie problemów regionu i adresowanie potrzeb mieszkańców,
- zorientowana na ochronę środowiska naturalnego, jak również pielęgnowanie symboli trwałości lokalnych społeczności i ciągłości kulturowej,

- wyróżniająca się pod względem rozwoju innowacyjności, szczególnie w obszarze wyzwań energetycznych i komunikacyjnych,
- niewykluczająca i solidarna w myśl zasady „Nie zostawiaj nikogo w tyle” (Leave No One Behind – LNOB),
- zarządzana w zgodzie z rekomendacjami Europe Sustainable Development Report 2021 (ESDR 2021), przyczyniając się do realizacji Celów Zrównoważonego Rozwoju (Sustainable Development Goals – SDG),
- atrakcyjna pod względem edukacyjnym i turystycznym,
- dostępna i zintegrowana w ramach działania cyfrowej platformy informacyjnej (Multi-Stakeholder Platform).

Zaproponowane powyżej cele zostały określone metodą partycypacyjną podczas spotkań konsultacyjnych, a ich zakres wynika bezpośrednio ze zdiagnozowanych potrzeb jednostek SOF. Cele rozwojowe zostały dookreślone na poziomie kierunków działań. Należy podkreślić, że Sądecki Obszar Funkcjonalny swoją koncepcję rozwoju opiera na usługach publicznych, rozwoju gospodarczym, usprawnieniu powiązań komunikacyjnych, przy zachowaniu wartości przyrodniczych i kulturowych obszaru.

Cel 1: SOF - miejsce atrakcyjne do zamieszkania i prowadzenia działalności gospodarczej

W ramach celu 1. realizowane będą następujące cele operacyjne:

Kierunki działań	Wskaźniki rezultatu strategicznego dla kierunków działań
1.1. Promocja i wspieranie rozwoju przedsiębiorczości poprzez kształtowanie postaw przedsiębiorczych, pomoc w rozpoczęciu prowadzenia działalności gospodarczej, wspieranie tworzenia nowych miejsc pracy oraz ochronę	Liczba nowych przedsiębiorstw (szt.). Liczba nowych miejsc pracy (szt.). Liczba stref aktywności gospodarczej na terenie SOF (szt.).

istniejących, m.in. poprzez podnoszenie kompetencji i kwalifikacji kapitału ludzkiego.	
1.2. Wspieranie działań sektora biznesowego w zakresie tworzenia klastrów gospodarczych na terenie SOF.	Liczba klastrów gospodarczych na terenie SOF (szt.).
1.3. Zwiększenie liczby miejsc pracy dla młodych wykształconych osób, aby zapobiec ich odpływowi do większych ośrodków miejskich znajdujących się poza SOF.	Odsetek osób zameldowanych na terenie SOF, które podjęły pracę na terenie obszaru po ukończeniu studiów (%).

Cel 2: Proaktywne rozwiązywanie problemów regionu i adresowanie potrzeb mieszkańców.

W ramach celu 2. realizowane będą następujące cele operacyjne:

Kierunki działań	Wskaźniki rezultatu strategicznego dla kierunków działań
2.1. Współpraca z administracją centralną i regionalną w celu rozbudowy i utrzymania systemu zabezpieczenia przeciwpowodziowego poprzez monitorowanie stanu zabezpieczeń przeciwpowodziowych oraz prowadzenie wspólnych działań mających na celu ich rozbudowę i modernizację.	Obniżenie istniejącego ryzyka powodziowego (%).
2.2. Wspieranie działań zmierzających do budowy zbiorników małej retencji i zapór przeciwrumoszowych na	Liczba powstałych zbiorników małej retencji (szt.). Liczba powstałych zapór (szt.).

rzekach Dunajec i Poprad oraz na Jeziorze Rożnowskim.	
2.3. Uczestnictwo w opracowaniu i realizacji wspólnych międzygminnych programów gospodarki wodno-ściekowej na terenie SOF.	Liczba opracowanych programów gospodarki wodno-ściekowej wspólnie z gminami (szt.).
2.4. Rozbudowa sieci transportu publicznego (w tym rozwój działalności MPK i rozwój sieci transportu MPK oraz modernizacja taboru autobusowego).	Liczba nowych połączeń komunikacyjnych (szt.). Liczba zmodernizowanych jednostek taboru (szt.)
2.5. Rozwój infrastruktury ochrony zdrowia, w tym budowa, przebudowa i modernizacja obiektów infrastruktury ochrony zdrowia i/lub ich wyposażenie w sprzęt medyczny.	Liczba zakupionego sprzętu medycznego (szt.). Liczba wybudowanych i/lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury ochrony zdrowia (szt.).

Cel 3: Ochrona środowiska naturalnego, jak również pielęgnowanie symboli trwałości lokalnych społeczności i ciągłości kulturowej.

W ramach celu 3. realizowane będą następujące cele operacyjne:

Kierunki działań	Wskaźniki rezultatu strategicznego dla kierunków działań
3.1. Wsparcie rozwoju infrastruktury wodno-kanalizacyjnej na terenie SOF jako narzędzie ochrony środowiska szczególnie w miejscowościach uzdrowiskowych.	Liczba budynków podłączonych do sieci kanalizacyjnej (os.). Liczba budynków podłączonych do sieci wodociągowej (os.).
3.2. Edukacja ekologiczna dzieci i młodzieży w placówkach oświatowych na terenie SOF.	Liczba prelekcji dotyczących zagadnień ekologicznych w placówkach oświatowych na terenie SOF (szt.).

<p>3.3. Rozwój wykorzystania odnawialnych źródeł energii, rozwój klastrów oraz wsparcie inwestycji związanych z produkcją i zarządzaniem energią w systemie klastra.</p>	<p>Kwota udzielonych dotacji na odnawialne źródła energii (zł). Liczba inwestycji w zakresie odnawialnych źródeł energii realizowanych w ramach klastra (szt.). Liczba wykorzystywanych innowacyjnych technologii w zakresie efektywnego zarządzania energią (szt.).</p>
<p>3.4. Rozwój zielono-niebieskiej infrastruktury w celu wzmocnienia odporności na negatywne skutki zmian klimatu.</p>	<p>Liczba zrealizowanych inwestycji w zakresie zielono-niebieskiej infrastruktury (szt.).</p>
<p>3.5. Zachowanie i utrwalanie tożsamości kulturowej, etnicznej i narodowej poprzez organizację imprez prezentujących twórczość artystów nieprofesjonalnych w zakresie rękodzielnictwa i rzemiosła ludowego.</p>	<p>Liczba wydarzeń kulturalnych zorganizowanych w ciągu roku (szt.). Liczba uczestników wydarzeń kulturalnych (os.).</p>
<p>3.6. Wykorzystanie dziedzictwa historycznego SOF w celu osiągnięcia korzyści wizerunkowych oraz zwiększenia ruchu turystycznego.</p>	<p>Liczba działań mających na celu promocję dziedzictwa kulturowego (szt.).</p>

Cel 4: Rozwój innowacyjności, szczególnie w obszarze wyzwań energetycznych i komunikacyjnych.

W ramach celu 4. realizowane będą następujące cele operacyjne:

Kierunki działań	Wskaźniki rezultatu strategicznego dla kierunków działań
<p>4.1. Budowa lub modernizacja infrastruktury drogowej.</p>	<p>Długość rozbudowanych/zmodernizowanych dróg (km).</p>

<p>4.2. Głęboka modernizacja energetyczna budynków oraz rozwój sieci Eko-doradców na obszarze SOF.</p>	<p>Liczba zmodernizowanych budynków (szt.). Liczba Eko-doradców na obszarze SOF (os.).</p>
<p>4.3. Rozwój w obszarze usług komunikacyjnych i transportu oraz rozwój elektromobilności i wykorzystanie technologii paliw alternatywnych.</p>	<p>Długość ścieżek rowerowych (km). Liczba utworzonych parkingów rowerowych (szt.). Liczba przebudowanych mostów (szt.). Długość nowych dróg (km). Długość zmodernizowanych dróg (km).</p>
<p>4.4. Rozwój ścieżek, dróg i ciągów komunikacyjnych dla rowerów wraz z parkingami rowerowymi.</p>	<p>Długość ścieżek rowerowych (km). Liczba utworzonych parkingów rowerowych (szt.).</p>

Cel 5: Stworzenie przestrzeni życiowej niewykluczającej i solidarnej w myśl zasady „Nie zostawiaj nikogo w tyle” (Leave No One Behind – LNOB).

W ramach celu 5. realizowane będą następujące cele operacyjne:

Kierunki działań	Wskaźniki rezultatu strategicznego dla kierunków działań
<p>5.1. Wspieranie przez SOF programów aktywizujących Seniorów.</p>	<p>Liczba zrealizowanych programów (szt.). Liczba osób korzystających z programów (os.).</p>
<p>5.2. Zapewnienie oferty dla osób z niepełnosprawnościami.</p>	<p>Liczba zlikwidowanych barier architektonicznych (szt.).</p>
<p>5.3. Realizacja projektów społecznych w ramach aktywizacji społecznej i zawodowej.</p>	<p>Liczba uczestników programów/projektów wsparcia (os.). Liczba uczestników programów/projektów podejmujących pracę lub inną aktywność zawodową (os.).</p>

<p>5.4. Wsparcie infrastruktury ośrodków wychowawczych przedszkolnego, szkół podstawowych i średnich prowadzących kształcenie ogólne, a także infrastruktury kształcenia zawodowego oraz uczelni.</p>	<p>Liczba wybudowanych lub zmodernizowanych ośrodków wychowawczych przedszkolnego, szkół podstawowych i średnich prowadzących kształcenie ogólne, a także infrastruktury kształcenia zawodowego oraz uczelni (szt.).</p>
<p>5.5. Budowa lub modernizacja oraz wyposażenie infrastruktury społecznej w celu ich adaptacji na mieszkania o charakterze wspomagającym.</p>	<p>Liczba mieszkań o charakterze wspomagającym (szt.). Liczba wprowadzonych innowacyjnych usług społecznych na obszarze SOF (szt.). Liczba nowych usług w zakresie</p>
<p>5.6. Upowszechnienie innowacyjnych usług społecznych oraz usług w zakresie poradnictwa specjalistycznego.</p>	<p>poradnictwa specjalistycznego (szt.). Liczba osób korzystających z innowacyjnych usług społecznych (os.). Liczba osób korzystających z poradnictwa specjalistycznego (os.).</p>

Cel 6: Stworzenie przestrzeni życiowej zarządzanej w zgodzie z rekomendacjami *Europe Sustainable Development Report 2021* (ESDR 2021), przyczyniając się do realizacji Celów Zrównoważonego Rozwoju (*Sustainable Development Goals* – SDG).

W ramach celu 6. realizowane będą następujące cele operacyjne:

Kierunki działań	Wskaźniki rezultatu strategicznego dla kierunków działań
<p>6.1. Wsparcie jednostek SOF we wdrażaniu nowych technologii w zakresie odzysku, recyklingu oraz zmniejszenia ilości odpadów, w tym wykorzystania odpadów komunalnych jako źródła energii.</p>	<p>Udział odpadów segregowanych w stosunku do całości wyprodukowanych odpadów (%). Udział odpadów wykorzystywanych jako źródło energii (%).</p>

<p>6.2. Pozyskiwanie środków oraz wspólne planowanie działań w sferze gospodarki odpadami zgodnie z nowoczesnym i technikami z odpadami, w celu wypełnienia zobowiązań wynikających z ochrony środowiska określonymi normami krajowymi i dyrektywami unijnymi.</p>	<p>Kwota pozyskanych środków na zadania w zakresie gospodarki odpadami (zł). Liczba zrealizowanych działań w zakresie gospodarki odpadami (szt.).</p>
<p>6.3. Rozwój produkcji zdrowej żywności ekologicznej, m.in. przez organizowanie szkoleń dla rolników, wspieranie stowarzyszeń rolników prowadzących gospodarstwa ekologiczne, organizowanie wizyt studyjnych celem wymiany doświadczeń oraz pomoc w uzyskiwaniu certyfikatu gospodarstwa ekologicznego.</p>	<p>Liczba ilości żywności pochodzącej z produkcji ekologicznej (szt).</p>

Cel 7: Stworzenie przestrzeni życiowej atrakcyjnej pod względem edukacyjnym i turystycznym.

W ramach celu 7. realizowane będą następujące cele operacyjne:

Kierunki działań	Wskaźniki rezultatu strategicznego dla kierunków działań
7.1. Przygotowanie placówek do pracy on-line.	Liczba zakupionego sprzętu przeznaczonego do pracy on-line (szt.).
7.2. Rozwijanie współpracy szkół	liczba podjętych działań wspólnie

z instytucjami kultury na terenie SOF.	z instytucjami kultury (szt.).
<p>7.3. Budowa i rozbudowa małej infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej (ścieżki pieszo-rowerowe, wiaty przystankowe, siłownie zewnętrzne, place zabaw).</p>	<p>Liczba wiat przystankowych (szt.). Liczba wybudowanych siłowni zewnętrznych (szt.). Liczba wybudowanych placów zabaw (szt.). Długość ścieżek pieszo-rowerowych (km). Liczba obiektów poddanych modernizacji (szt.).</p>
<p>7.4. Opracowanie programu (koncepcji) rozwoju turystyki na obszarze SOF (narzędzia, produkty, typ turysty oraz forma turystyki) przez podmiot zewnętrzny.</p>	<p>Liczba dokumentów dotyczących koncepcji rozwoju turystyki (szt.).</p>
<p>7.5. Wzbogacenie atrakcyjności turystycznej SOF poprzez wykorzystanie walorów historyczno-zabytkowych i krajobrazowych.</p>	<p>Liczba informacji na temat oferty turystycznej pojawiających się w mediach (szt.). Ogólna liczba turystów odwiedzających SOF (os.).</p>
<p>7.6. Rozwój agroturystyki, turystyki i lecznictwa uzdrowiskowego.</p>	<p>Ogólna liczba turystów odwiedzających SOF (os.). Liczba turystów odwiedzających gospodarstwa agroturystyczne (os.). Liczba turystów odwiedzających uzdrowiska (os.).</p>
<p>7.7. Podejmowanie współpracy z jednostkami samorządu terytorialnego, Samorządem Województwa Małopolskiego, Małopolską Organizacją Turystyczną,</p>	<p>Liczba podejmowanych działań z jednostkami samorządu terytorialnego, Samorządem Województwa Małopolskiego, Małopolską Organizacją Turystyczną,</p>

lokalnymi organizacjami turystycznymi i organizacjami pozarządowymi działającymi w sferze turystyki.	lokalnymi organizacjami turystycznymi i organizacjami pozarządowymi działającymi w sferze turystyki (szt.).
7.8. Podejmowanie współpracy z mediami lokalnymi, ogólnokrajowymi i zagranicznymi o charakterze turystycznym (portale, blogi, strony społecznościowe).	Liczba informacji na temat oferty turystycznej pojawiających się w mediach (szt.).

Cel 8: Stworzenie cyfrowej platformy informacyjnej (*Multi-Stakeholder Platform*) dla SOF.

W ramach celu 8. realizowane będą następujące cele operacyjne:

Kierunki działań	Wskaźniki rezultatu strategicznego dla kierunków działań
8.1. Wykorzystanie istniejących platform społecznościowych dla mieszkańców w celu aktywizacji i rozbudzenia inicjatyw obywatelskich (platforma zawierająca m.in. kalendarz imprez organizowanych na terenie SOF, działania pozalekcyjne szkół i przedszkoli, listę i opis zabytków znajdujących się na terenie SOF, bazę noclegową oraz informacje dla organizacji pozarządowych).	Liczba narzędzi wykorzystywanych do komunikacji z mieszkańcami SOF (szt.).
8.2. Zbudowanie strony www Stowarzyszenia Sądecki Obszar Funkcjonalny, dostosowanej do najnowszych osiągnięć technologicznych.	Liczba powstałych stron internetowych (szt.).

8.3. Włączenie organizacji pozarządowych jako partnera w realizacji zadań publicznych.	Liczba zrealizowanych zadań publicznych wspólnie z organizacjami pozarządowymi (szt.).
--	--

XI System wdrażania strategii, monitoring i ewaluacja

Realizacja Strategii ZIT będzie podlegała cyklicznej sprawozdawczości (monitoring) oraz ocenie uzyskanych efektów (ewaluacja). Na tej podstawie zostaną podjęte ewentualne decyzje o aktualizacji dokumentu. Monitoring i ewaluacja należą, obok planowania, organizowania i motywowania, do kluczowych funkcji zarządzania. Kontrolowanie polega na sprawdzeniu, czy zostały spełnione wymagania w zakresie realizacji procesów i projektów, w odniesieniu do prawa zewnętrznego i wewnętrznego, procedur, mierników i innych zapisów. Ewaluacja jest procesem ciągłym, w którym badane są określone parametry usługi czy programu i na podstawie uzyskiwanych informacji podejmowane są działania doskonalące, służące organizacyjnemu uczeniu się. W ramach wdrażania polityk planowane jest podejmowanie działań, po analizie wyników z monitoringu, które będą miały na celu skorygowanie strategii i dostosowanie jej do zmieniającego się otoczenia lub możliwości/zasobów organizacji. Wyniki monitoringu będą odpowiednio dokumentowane. Na podstawie monitoringu i raportowania zbierane są informacje o wszelkich niezgodnościach (prawnych, związanych z jakością, terminowością, błędami ludzkimi itp.). Analiza przeprowadzana na podstawie wyników ewaluacji będzie podstawą modyfikacji metodologii zarządzania organizacją. Pracownicy uczestniczący we wdrożeniu polityk będą otrzymywać informację zwrotną o sukcesach, jak również o błędach i porażkach wraz z propozycją działań doskonalących. Ewaluacja będzie prowadzona na bieżąco, zwłaszcza w odniesieniu do dokumentów strategicznych i programowych, budżetu, umów, wyznaczonych celów operacyjnych i kluczowych wskaźników efektywności. Zostanie wyznaczona osoba/ zespół do koordynowania i nadzorowania tych działań oraz prowadzona będzie analityka i działania doskonalące. Realizacja założeń przedstawionych w obszarach strategicznych będzie monitorowana za pomocą:

- wskaźników realizacji celów strategicznych i operacyjnych Strategii, które będą mierzalne w sposób ilościowy oraz
- wskaźników kontekstowych, skupionych na ogólnym rozwoju społeczno-gospodarczym SOF, na które wpływają czynniki zewnętrzne, niezależne od

działań określonych w niniejszym dokumencie. W ramach monitoringu realizacji celów, każdego roku zostanie przygotowany raport podsumowujący osiągnięte wyniki oraz analizujący wskaźniki kontekstowe i obejmujący sprawozdania z realizacji programów zawartych w Strategii. Na tej podstawie będą proponowane wnioski i rekomendacje, które zostaną przekazane do podmiotów odpowiedzialnych w celu wprowadzenia korekty i podjęcia ewentualnych działań naprawczych. Raporty będą udostępniane mieszkańcom SOF.

W celu oceny jakości zaproponowanych w dokumencie celów, ich skuteczności, efektywności i adekwatności do zidentyfikowanych potrzeb i problemów, podjęte zostaną działania ewaluacyjne, takie jak:

- ewaluacja bieżąca (on-going), która umożliwi odnalezienie problemów i rekomenduje sposoby ich rozwiązania,
- ewaluacja końcowa (ex post), pozwalająca na ocenę efektów zrealizowanej Strategii. Oprócz wyników monitoringu realizacji Strategii, w badaniach będzie także wykorzystana ocena ryzyka związanego z jej realizacją.

XII Ramy finansowe i źródła finansowania

W celu skutecznej realizacji Strategii ZIT będą poszukiwane wszelkie dostępne źródła, narzędzia, metody i możliwości realizacji określonych celów, aby urzeczywistnić zaproponowane w dokumencie wizję, misję i cele. Zasadnicze znaczenie dla sfinansowania Strategii ma przede wszystkim katalog środków publicznych, w tym:

- środki własne samorządu,
- środki z budżetu województwa małopolskiego,
- środki z budżetu Unii Europejskiej,
- Krajowe Programy Operacyjne,
- Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021-2027 Małopolska Przyszłości,
- Programy rządowe, w tym m.in. Fundusz Rozwoju Dróg Samorządowych, Maluch+, Senior+, Dostępność+, Fundusz Inwestycji Lokalnych oraz inne programy w obszarze ochrony środowiska, sportu, kultury, edukacji i innych,
- środki budżetu państwa,
- inne, nieunijne fundusze międzynarodowe, np. Fundusze Norweskie,
- inne środki publiczne.

Ważnym elementem finansowania interwencji rozwojowych będą również środki prywatne, które mogą zostać wykorzystane do współfinansowania projektów realizowanych w ramach programów operacyjnych lub formule partnerstwa publiczno-prywatnego.

XIII Literatura

1. Angrosino M., *Badania etnograficzne i obserwacyjne*, Warszawa 2010, s. 67, 139-140.
2. Denzin N.K., *The Research Act: A Theoretical Introduction to Sociological Methods*, 2d ed., McGraw-Hill, New York 1978.
3. Flick U., *Projektowanie badania jakościowego*, Warszawa 2012, s. 128.
4. *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego*, Warszawa 2019, s. 117.
5. Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej, *Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększenia Odporności*, Warszawa 2022.
6. Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej, *Krajowa Polityka Miejska 2030*, Warszawa 2022.
7. Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej, *Umowa Partnerstwa dla realizacji polityki spójności na lata 2021-2027*, Warszawa 2022, s. 224-231.
8. *Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Nowosądeckiego na lata 2017-2020 z perspektywą do 2024 r.*, Nowy Sącz 2017.
9. *Raport o stanie miasta Nowego Sącza za 2021 rok*, Nowy Sącz 2022.
10. *Raport o stanie powiatu nowosądeckiego za 2021 rok*, Nowy Sącz 2022.
11. *Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”*, Kraków 2021.
12. Urząd Statystyczny w Krakowie, *Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa małopolskiego 2022*, Kraków 2022, s. 66.

Źródła internetowe:

1. Centralnego Rejestru Form Ochrony Przyrody: <https://crfop.gdos.gov.pl/CRFOP/search.jsf>
2. Fundacja Rozwoju Obszarów Wiejskich, <https://www.fdpa.org.pl/o-fundacji>
3. Izba Rzemiosła i Przedsiębiorczości w Nowym Sączu, <http://www.izbarzems.pl/>
4. Kongregacja Kupiecka Zrzeszenie Handlu i Usług, <http://www.kongregajakupiecka.com.pl/o-nas/misja/>
5. Nowosądecki Inkubator Przedsiębiorczości, <https://inkubator.nowysacz.pl/o-nas/>
6. Nowy Sącz Urząd Miasta, <https://nowysacz.pl/novosdecka-izba-turystyczna>
7. Nowy Sącz Urząd Miasta, https://www.nowysacz.pl/siup-inne#poz_rozpoczecie
8. SARR S.A., https://sarr.com.pl/?page_id=260
9. Sądecka Izba Gospodarcza, <https://www.sig.org.pl/onas.php?body=article&name=historia-i-terazniejszosc&lang=pl>
10. Stowarzyszenie na rzecz Wspierania Przedsiębiorczości i Inicjatyw Lokalnych STOPIL, <https://spis.ngo.pl/171744-stowarzyszenie-na-rzecz-wspierania-przedsiębiorczosci-i-inicjatyw-lokalnych-stopil>
11. Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Małopolskiego, <https://zpkwm.pl/park/popradzki-park-krajobrazowy/>

XIV Spis tabel

Tabela 1: Długość dróg powiatowych i gminnych na obszarze SOF w latach 2011-2020. Źródło: opracowanie własne na podstawie monitorrozwoju.pl	9
Tabela 2: Wartości wskaźników spełniających kryteria delimitacji. Źródło: opracowanie własne.....	29
Tabela 3: Wartości wskaźników delimitacyjnych oraz decyzji (D) dla poszczególnych gmin. Źródło: opracowanie własne.....	32
Tabela 4: Obszary Natura 2000 na terenie SOF. Źródło: opracowanie własne na podstawie https://crfop.gdos.gov.pl/CRFOP/search.jsf	41
Tabela 5: Użytki ekologiczne. Opracowanie własne na podstawie https://crfop.gdos.gov.pl/CRFOP/search.jsf	47
Tabela 6: Liczba organizacji pozarządowych w poszczególnych jednostkach SOF. Źródło: opracowanie własne na podstawie monitorrozwoju.pl.....	56
Tabela 7: Jednostki realizujące zadania z zakresu ochrony zdrowia na obszarze SOF. Źródło: opracowanie własne na podstawie www.opiekamedyczna.info	62
Tabela 8: Dane dotyczące opieki zdrowotnej na terenie SOF. Źródło: dane GUS.	63
Tabela 9: liczba dzieci w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym. Źródło: opracowanie własne na podstawie monitorrozwoju.pl.....	67
Tabela 10: Liczba przedszkoli w poszczególnych jednostkach SOF. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.	68
Tabela 11: Lista szkół podstawowych na obszarze SOF.....	71
Tabela 12: Współczynnik skolaryzacji brutto dla szkół podstawowych na obszarze SOF. Źródło: opracowanie własne na podstawie monitorrozwoju.pl	72
Tabela 13: Wyniki egzaminów ósmoklasisty. Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie.	73
Tabela 14: Szkoły ponadpodstawowe na obszarze SOF. Źródło: opracowanie własne.	75
Tabela 15: Dochody ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca w poszczególnych gminach należących do SOF.....	93
Tabela 16: wskaźnik dochodów majątkowych w przeliczeniu na 1 mieszkańca w jednostkach SOF.....	93
Tabela 17: Dane dotyczące długości sieci wodociągowej i kanalizacyjnej. Źródło: Bank Danych Lokalnych oraz Raporty o stanie gmin za rok 2021.....	98
Tabela 18: Ilość odpadów zebranych (Mg) z poszczególnych jednostek SOF. Źródło: opracowanie własne na podstawie Raportów o stanie gmin za 2021 i 2020 rok oraz danych pozyskanych z Gmin.	99
Tabela 19: Wyniki klasyfikacji stref w ocenie rocznej. Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie małopolskim raport wojewódzki za rok 2021, Główny Inspektorat Środowiska, Kraków 2022.	103

XV Spis rysunków

Rysunek 1: Zasięg Sądeckiego Obszaru Funkcjonalnego – Powiat nowosądecki. Źródło: https://nowosadecki.pl/pl/polozenie	8
Rysunek 2: Sieć dróg na obszarze SOF. Źródło: https://powiatnowysacz.lp-portal.pl/#map=Kyn6yE	10
Rysunek 3: Indeks syntetyczny dostępności transportowej – drogowej. Źródło: Zob. Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”, s. 109.....	11
Rysunek 4: Delimitacja miejskich obszarów funkcjonalnych w Małopolsce - proponowane zasięgi MOF. Źródło: Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”, s. 66.	14
Rysunek 5: Miasta tracące funkcje społeczno-gospodarcze. Źródło: Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”, s. 65.	15
Rysunek 6: Obszary zagrożone trwałą marginalizacją. Źródło: Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”, s. 65.	15
Rysunek 7: Obszary cenne przyrodniczo. Źródło: Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”, Załącznik do uchwały Nr XXXI/422/20 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 17.12.2020 s.72.....	17
Rysunek 8: Zasięg przestrzenny pierwszej części delimitacji. Źródło: opracowanie własne...30	
Rysunek 9: Zasięg przestrzenny drugiej części delimitacji. Źródło: opracowanie własne.....31	
Rysunek 10: Wynik delimitacji Sądeckiego Obszaru Funkcjonalnego. Opracowanie własne.	33
Rysunek 11: Sądecki Obszar Funkcjonalny. Źródło: opracowanie własne.....	34
Rysunek 12: Południowomałopolski Obszar Chronionego Krajobrazu. Źródło: https://zpkwm.pl/wp-content/uploads/2018/07/PMOCHK.jpg	37
Rysunek 13: Popradzki Park Krajobrazowy. Źródło: geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/	40
Rysunek 14: Liczba ludności w latach 2002-2020. Źródło: dane GUS.....	48
Rysunek 15: Ludność wg grup wieku i płci. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.....	49
Rysunek 16: Przyrost naturalny w latach 2011-2021 na obszarze SOF. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.	50
Rysunek 17: Migracje ludności na pobyt stały – SOF (lata 2017-2021). Opracowanie własne na podstawie danych GUS.	51
Rysunek 18: Środki wydatkowane w jednostkach wchodzących w skład SOF na szeroko rozumianą pomoc społeczną w latach 2018-2021. Źródło: Raporty o stanie powiatu nowosądeckiego z lat 2018-2021.....	52
Rysunek 19: Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.	53
Rysunek 20: Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej wg ekonomicznych grup wieku [w%]. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.....	54
Rysunek 21: Liczba zarejestrowanych fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych. Źródło: opracowanie własne na podstawie monitorrozwoju.pl	55
Rysunek 22: Organizacje społeczne na 1000 mieszkańców. Źródło: opracowanie własne na podstawie monitorrozwoju.pl	57
Rysunek 23: Liczba lekarzy i dentystów pracujących wg podstawowego miejsca pracy na 1000 mieszkańców. Źródło: opracowanie własne na podstawie monitorrozwoju.pl	64
Rysunek 24: Zgony z powodu zachorowania na nowotwory i choroby krążenia na 1000 mieszkańców. Źródło: opracowanie własne na podstawie monitorrozwoju.pl	65

Rysunek 25: Odsetek zgonów wśród osób poniżej 60 roku życia. Źródło: opracowanie własne na podstawie monitorrozwoju.pl	65
Rysunek 26: Liczba łóżek w szpitalach ogólnych na 1000 mieszkańców. Źródło: opracowanie własne na podstawie monitorrozwoju.pl.....	66
Rysunek 27: Podmioty gospodarki narodowej na obszarze SOF. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.....	76
Rysunek 28: Podmioty wg klas wielkości. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.....	77
Rysunek 29: Rodzaje przeważającej działalności w latach 2012-2020. Źródło: dane GUS.....	78
Rysunek 30: Podmioty wpisane do rejestru REGON. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.....	79
Rysunek 31: Stopa bezrobocia na terenie SOF w latach 2011-2021. Źródło: dane GUS.....	84
Rysunek 32: Stopa bezrobocia na koniec 2021 roku w poszczególnych powiatach województwa małopolskiego. Źródło: WUP Kraków, Regionalna mapa bezrobocia	85
Rysunek 33: Bezrobotni wg gmin w latach 2020-2021. Źródło: Powiatowy Urząd Pracy dla Powiatu Nowosądeckiego oraz dane GUS.....	86
Rysunek 34: przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto. Źródło: opracowanie własne na podstawie monitorrozwoju.pl.....	86
Rysunek 35: Produkcyjne grupy wieku na terenie SOF. Źródło: dane GUS.....	87
Rysunek 36: Bezrobotni zarejestrowani pozostający dłużej bez pracy niż 1 rok. Opracowanie własne na podstawie: analizy.monitorrozwoju.pl.....	88
Rysunek 37: Liczba ofert pracy udostępnionych w danym roku. Opracowanie własne na podstawie: analizy.monitorrozwoju.pl.....	89
Rysunek 38: Dochody budżetu ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Źródło: opracowanie własne na podstawie monitorrozwoju.pl oraz danych pochodzących z jednostek SOF.	90
Rysunek 39: Dochody majątkowe w przeliczeniu na 1 mieszkańca (2020). Źródło: opracowanie własne na podstawie monitorrozwoju.pl.....	91
Rysunek 40: Udział dochodów własnych w dochodach ogółem. Źródło: opracowanie własne na podstawie monitorrozwoju.pl	92
Rysunek 41: Wpływy z podatku dochodowego od osób fizycznych w przeliczeniu na 1 mieszkańca.	94
Rysunek 42: Udział podatku dochodowego od osób prawnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca.	95
Rysunek 43: Lokalizacja stacji pomiarowych w województwie małopolskim, wykorzystanych w ocenie za rok 2021. Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie małopolskim raport wojewódzki za rok 2021, Główny Inspektorat Środowiska, Kraków 2022.	102
Rysunek 44: Rozkład przestrzenny wartości stężenia średniego rocznego pyłu zawieszonego PM _{2,5} w województwie małopolskim w 2021 roku. Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie małopolskim raport wojewódzki za rok 2021, Główny Inspektorat Środowiska, Kraków 2022.	104
Rysunek 45: Rozkład przestrzenny wartości stężenia średniego rocznego pyłu zawieszonego PM _{2,5} w województwie małopolskim w 2021 roku. Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie małopolskim raport wojewódzki za rok 2021, Główny Inspektorat Środowiska, Kraków 2022.	105
Rysunek 46: Rozkład przestrzenny wartości stężenia średniego rocznego pyłu zawieszonego PM ₁₀ w województwie małopolskim w 2021 roku. Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie małopolskim raport wojewódzki za rok 2021, Główny Inspektorat Środowiska, Kraków 2022.	106

